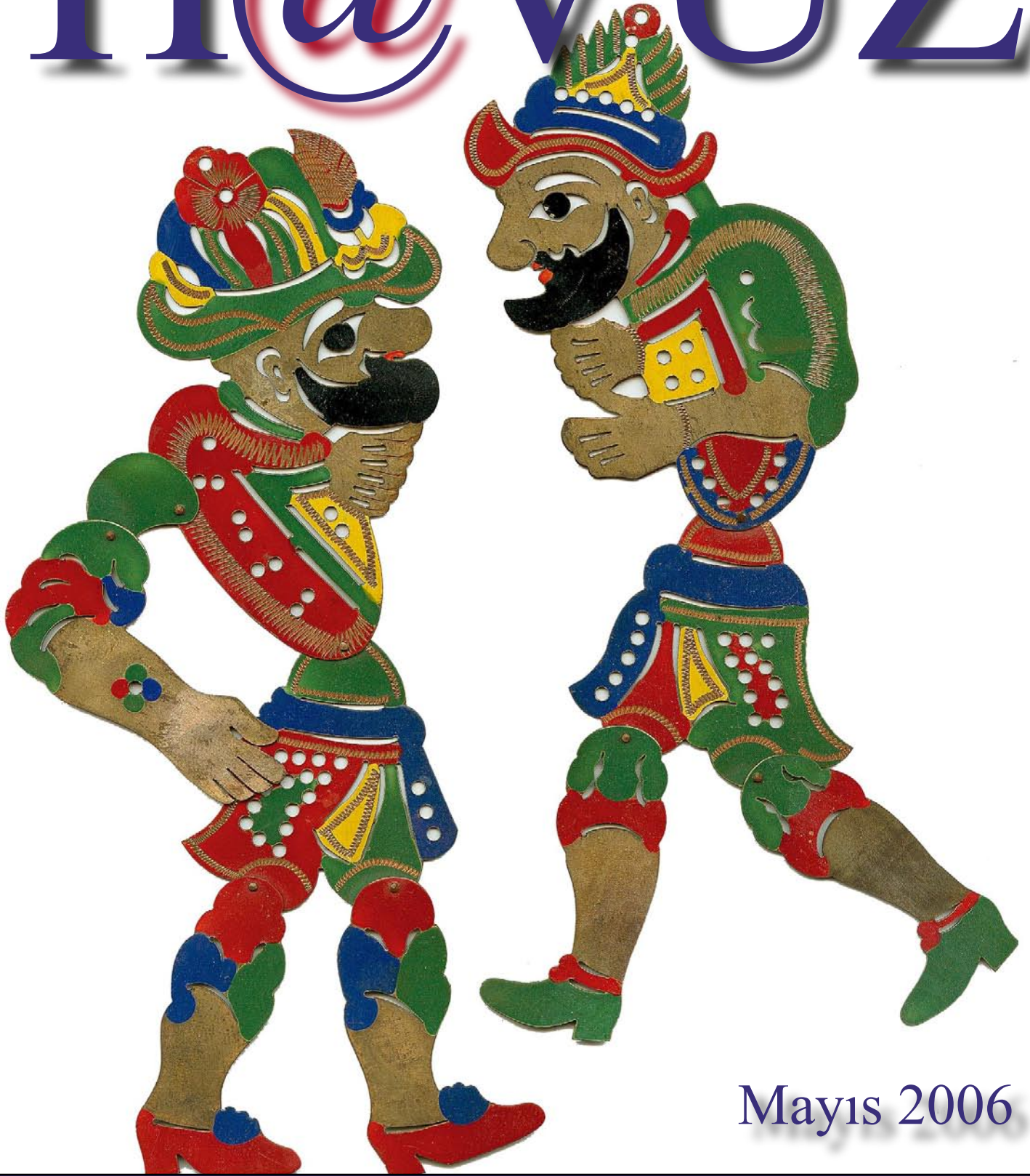

H@VUZ

Mayıs 2006

(H@vuz Başı/ Tekin Gönenç), Nida Öz, T. Ayhan Çıkın, Abdullah Şevki, Vicdan Kayır, Engin Damcı, Hakan İşcen, Bayram Balcı, Ahmet Karacan, (Hülya Soyşekerci/ Mucize Özünal), Şükran Günay, Z. Seven Turan, Vicdan Efe, Eşref Karadağ, Şafak Karalı, Selçuk Sarısaltık, Mehmet Ünal, Nuri Öcal Altanay, Erkan Doğanay, (Toto Sudarto Bachtiar/ Altay Atlı), Çiler İlhan, Yurdagün Göker, Hasan Efe, Nurcan Kalkan, Hülya Eryigit, Nebahat S. Ercan, Nuray Lale, Arta Dergisi

©H@vuz

*Yazın & Sanat Dergisi

www.dergi.havuz.de

Yıl 2 - Mayıs 2006

Sahibi

Öz Yapım oHG & H@vuz Yayınları

Yazışma Adresi

Darmstädter Str. 33

64409 Messel - Germany

oezyapim@t-online.de

dergi@havuz.de

Tel.: +(0) 6159 717950

Fax: +(0) 6159 715195

Mobil: +(0) 0172 6940633

Genel Yayın Yönetmeni

Nida Öz

nidaoz@havuz.de

Editör - Yazı İşleri Danışman ve Sorumlusu

Ulaş Başar Gezgin

ulasbasar@havuz.de

Yayın Kurulu

Ulaş Başar Gezgin - ulasbasar@havuz.de

Handan Gökçek - handangokcek@havuz.de

Nurettin Kurtuluş - nurettinkurtulus@havuz.de

Hülya Soyşekerci - hulyasoysekerci@havuz.de

Zeynel Çok - zeynelcok@havuz.de

Feray Ulak - ferayulak@havuz.de

Yapıt Gönderme/ Yazışma Adresi

dergi@havuz.de

Dergi Tasarımı (Ağ/ PDF/ Grafik - Kapak)

Nida Öz

*Ağda yayımlanır; ücretsizdir.

Sayın Okurumuz.

*H@vuz, her ayın ortasında, sizlere tüm dergiyi **PDF** dosyası olarak sunmaktadır. Kolay okunabilirliği açısından, bu dosyayı bilgisayarınıza yükleyebilir, başka bir zaman dilimde okuyabilirsiniz.

Dergimizde yer alan yapıt sahiplerinin özgeçmişlerini ve diğer -önemli- bilgileri ağ sayfamızda yayımlamaktayız.

Dergimizde yayımlanan tüm yapıtların -her türlü- sorumluluğu sahibine aittir. Dergi için gelen yapıtlar geri gönderilmez.

s. 4 - editörden **MerHABA!**

s. 6 - ayın konuğu

Tekin Gönenç ile
H@VUZ BAŞI

mektup/ şiir	T. Ayhan Çıkm	Kaçak Bir Şiirin Öyküsü/ Ter
şiir	Bayram Balcı	Livar
anlatı	Mehmet Ünal	Neden Fotoğraf?
inceleme	Hülya Soyşekerci	Kullanılmış Bir Hayat
şiir	Nida Öz	Bir -Garip- Mayıs Türküsü
öykü	Vicdan Efe	Gülbiye
deneme	Şafak Karalı	Dram Sanatının Doğuşu
öykü	Hakan İşcen	Komiser Şefik
öykü	Engin Damcı	Yüreksiz Drama
anı	Şükran Günay	Ben Doris...
anlatı	Nuri Öcal Altanay	Karikatür Dünyası
şiir	Erkan Doğanay	Kırmızı Işıktaki Bir Kaza Raporu
karikatür(ler)	Y. Göker/ H. Efe	Karikatüristlerimizden
öykü	Selçuk Sarısaltık	Ayyaş Felsefecinin Ölü Evi Ziyareti
şiir	Z. Seven Turan	Çağlardan Anadolu
oyun	Hülya Eryiğit	Mara Despınova
şiir/ çeviri	Toto Sudarto Bachtiar/	Cev.: Altay Atlı - Dilenci Kız
şiir	Eşref Karadağ	Hava Durumu
makale	Vicdan Kayır	Sarışın Dilberin Ben'i
deneme	Abdullah Şevki	Ahmet Haşim Tanrıtanıamaz mıydı?
öykü	Ahmet Karacan	Kırlangıç İncinince
öykü	Çiler İlhan	Hırsızlar
müzik	Aslan	Yeni Bir Ses/ Yeni Bir Albüm
şiir	Nurcan Kalkan	Davetsiz
türkü	Ozan Şah & Şiar	Dünya Yakınlaştı, Dostluk Uzakta!

Dergi/ Kitap Tanıtımları

deneme/ gözlem	Evin Çiçek	Kadınca Yargılama
anı/ gözlem	Nebahat S. Ercan	Ümitler Ülkesinde Gençlerimiz
anı/ gözlem	Nebahat S. Ercan	Almanya'da Bir Türk Öğretmeni Olmak
kültür/ edebiyat	Arta - Dergi.	Almanya/ Köln - Basılı Dergi
şiir	Nuray Lale	Düş Sarayım

Dünyanın her yanında egemen güçler önce kültür, sanat ve edebiyatı yozlaştırmayı, yok etmeyi ve kendi tekellerine almayı ilk işleri olarak görürler.

Edebiyat ve sanat bir ülkenin, o ülkedeki toplumun aynasıdır.

Edebiyat ve sanat etkinlikleri yoğunlaştıkça, insanlara doğru perspektifler sundukça, insan aklını ve yüreğini geliştirdiği süreç içinde bazı çevreleri, yönetimleri rahatsız eder.

Ülkemizde; Çağaloğlu surları, tekelleri Cumhuriyet tarihimizde edebiyatı körleştirmek için elerinden geleni artlarına koymamışlardır.

O surları açacak kalemler ancak onların kalemşörları, çıkarlarına uygun oldukları zaman içeriye alınır üretkenlikleri sınırlanır.

Dikkat edilirse edebiyat ve sanat yapıtlarına verilen ödüller her zaman kendi aralarında paylaşılır.

Bugün o surlar, tekeller kırılmak üzere.

Ağdaki sanat, edebiyat siteleri genç insanlarımızın, yeni ve güçlü edebiyatçılarımızın ürettiği eserlerini özgürce yayımlandığı pencerelerdir.

Bundan rahatsız olanlar var.

Kendi borazanları çok dar bir çevrede ötüyor, dinleniyor.

Havuz bir misyonu üstlenmiştir. Bir çok çelmeler engeller olduğu halde özveriyle yoluna devam ediyor, edecektir de.

Özellikle Almanya ve Avrupa'da yaşayan insanlarımızı sadece kol emeğini pazarlayanlar olmadığı gerçeğini kabul edemeyenler çok fazla. İçimizde yüzlerce, binlerce edebiyat sanat emekçisinin bulunduğunu biz biliyoruz.

Havuz, kapısını açmış buyurun gelin, oturun ortaklaşa bu sofrayı paylaşalım diyor.

Evet paylaşalım.

Paylaştıkça büyüyelim.

Büyüdükçe güzel insanların doğumuna bir el de biz uzatalım.

Edebiyat ve sanat tekellerinin çanına ot tıkayanların yanında olalım.

Ne dersiniz?

Barış, özgürlük ve bu doğrultuda; özgürce yazabilen bir dünya dileğimle.

Tekin Göneç ile

H@vuz Başı

Dergi Havuz: Geleneksel edebiyat dergileriyle elektronik ortamdaki edebiyat dergileri ve siteleri hakkındaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

Tekin Göneç: Geleneksel edebiyat dergileri yanında elektronik ortamdaki dergiler, ayrıca fanzin, derzin türü yayınlar oldukça çoğaldı. İyi ki de çoğaldı. Bu tür dergiler aracılığıyla, amatör yazarlara ve henüz yolun başında olan gençlere değişik seçenekler sunulmuş oldu. Bu yolla şu veya bu nedenle gerçek değerini bulamamış eserlere daha geniş bir yelpazede olanaklar tanınmış oldu...

Bu tür yayınların çoğunun maalesef kısa süreli olduğunu görüyoruz, ne dersiniz?

Haklısınız bu tür yayınlarda süreklilik önemlidir. Türkiye’de hep süregelen, özellikle şiir ortamında kendini gösteren bir başka durum da şudur; dergiler yayın hayatına başlarken bir bildirge yayınlılar. Bu bildirgede derginin hangi amaçla yola çıktığından, nasıl bir poetika izleyeceklerinden söz ederler. Fakat zamanla dergiler bazı nedenlerle bildirgenin dışında kalabiliyorlar. Sözü edilen poetikanın sık sık dışına çıkılması, derginin kimliğinden ödün vermek sonucunu getiriyor.

Ürünler değerlendirirken değişik bakış açıları işin içine girdiğinden, çeşitlilik ortaya çıkıyor, herkesin poetik anlayışı aynı olmuyor.

Ben şöyle düşünüyorum, eğer bir bildirge yayınlıyorsanız ve belirli bir şekilde var olacağız gibi kesin söylemlerde bulunuyorsanız, sözünü ettiğiniz şekilde olmanız gerekir. Okuyucular ve edebiyat çevreleri sizden bunu beklerler. Bu sorumluluk isteyen bir şeydir. Eğer bildirge yayınlamadan, çok katı kurallar koymadan dergi çıkarıyorsanız ki benim tercihim budur, belli değerlere sadık kalarak, nitelikten asla ödün vermeden daha değişik dengeler oluşturabilirsiniz.

Ağ dergilerinin uzun ömürlü olmamsının nedeni sadece bu olmasa gerek?

TG: Dergicilik gönül işidir. Sabır işidir. Okurla iyi iletişimler kurma işidir. Planlama ve projeler üretme işidir. Dergi çıkarmaya yeltenenlerde bunlar azsa, giderek daha da azalır, dergilerin ömürleri de haliyle kısalmır.

Sizce her tür sanat anlayışı, yenilikler, değişiklikler dergilere yansımaları mı?

Hiçbir oluşum tek başına değildir, genel oluşumun bir yansımasıdır. Elbette sanat bunlardan kendine düşen payı almalıdır. Örneğin bugün İnternet yaşamımızın bir parçası haline gelmiştir. Günümüzde bu yenilikler neden sanat ve edebiyata yansımaları bulmasın? “Değişmeyen tek şey değişimdir.” söylemi her zaman için geçerliliğini koruyacaktır. Ama bu değişimlere ayak uydururken az önce de vurguladığım gibi nitelikten hiç ödün verilmemeli. Sizin derginiz “Dergi Havuz” un bu başarıya ulaşan dergiler arsında olduğunu rahatça söyleyebilirim

Konu Havuz’dan açılmışken: Dergimizin okurlarında/ yazarlarındansınız... Bizlere Dergi Havuz’da olup da diğer dergilerde olmayan ya da bunun tersi olarak gözünüze çarpan bir kaç noktayı söyler misiniz? Eksiklerimiz konusundaki önerileriniz neler olabilir?

Kurumsallaşma çabanız çoğu dergide yok. Daha geniş bir yelpazede, yani dil din mezhep kimlik ayrımı gözetmeksizin çeşitlilik oluşturma ilkesine bağlı kalmanız, ilkelerinizden ödün verememeniz bence belirleyici özelliklerinizin en başta gelenleridir.

Okuru bilgilendirme konularını önemseydiğinizi biliyorum. Bunları biraz daha geniş tutabilirsiniz. Bu önerimle tüm dünyadaki sanat ve edebiyatla ilgili ilginç haberlerin aktarımını kastediyorum

Sayın Gönenç, biliyorsunuz ki dergimiz aynı zamanda PDF dosyası olarak, basılı dergi kalitesinde hazırlanıp okurlarımıza sunulmakta. Ücretsiz bir dergi olarak ilk defa uygulanan bir işlem bu. Okurları saatlerce bilgisayarlarının başında tutmamak yerine, her ayın on beşinde yayımlanan bu dosyayı bilgisayarına indirip, başka bir zaman dilimde okuyabilir duruma getirdik. Ağ dergiciliği ile basılı dergiciliği birleştirdik. Kullanılacak tek araç bir yazıcı. Bu yenilik sizin için ne anlam taşıyor?

Derginizi ayrıcalıklı kılan da bu tür farklı özelliklerinizin olması... Daha önce de söylediğim gibi düzeyli bir dergi oluşu yanında okuru ön plana alarak ona kolaylıklar sunmayı ilke edinmişsiniz. Basılı dergilere her an her yerde ulaşamadığı bir gerçektir. Ağ dergiciliği sayesinde dünyanın herhangi bir yerinde okurun deyim yerindeyse “ayağına kadar giderek” basılı dergileri hiç de aratmayacak konuma gelmişsiniz

Şu an şiire olan ilgi arttı. Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?

Şiir ortamı eskisinden daha iyi. Okurla şiir arasındaki kopukluklar yavaş yavaş azalmaya başladı. Bu durum gençlerin çabasıyla oluşuyor, üstelik gençler iyi şiirler de üretiyorlar. İyi şiirler üretilmediği, şiirde imge yoğunluğunun arttığı ve bu yoğunluğun okurla şiiri birbirinden uzaklaştırdığını savunanlar da var. Hatta bazı okurlar şiirin aşırı soyuta, karanlığa ve anlamsızlığa yöneldiğini, “imge salatası” haline geldiğini düşünüyorlar. Ben ise, her dönemde olduğu gibi değişik yapıdaki şiirlerin bir arada olduğunu düşünüyorum. Birtakım dengeler sağlanıyor gibi. Yeni arayışlar var ve bu yeni arayışların olması doğaldır. Ama bir şeylerin eksik olduğunu da söylemeden edemeyeceğim. Bazı şairlerin eskiyle bağlarını tamamen kopardığını görüyorum. Bunu eskiler tadında yazılın anlamında söylemiyorum. Eskiler dönemlerini tamamlamışlardır. Ama şu unutulmamalı ki her dönemde eskiler yeniyi doğurmuştur. Yeni şairler eski şiirlerden yararlanacakları öğeleri almışlardır ve zincirin halkaları gibi daha başka şiirlere yönelmişlerdir. Aruz vezni, iç ritmi ve iç müziği getirmiştir. Hececilerde ise kalıp ve disiplin vardır. Disiplinin ve iç sesin bugünün şiirine taşınabilmesi, şairin bu öğelerden birtakım kazanımlar sağlaması çok doğaldır. Bütün sanat dalları için düşündüğümüzde donanımlı olmanın hiçbir şey kaybettirmediğini, aksine kazandırdığını görüyoruz. Ama gününü tamamlamış şiir akımlarının bugünün şiirine egemen olması diye bir şey söz konusu olamaz. Mevlâna'nın dediği gibi: “Dün dün de kaldı cancağızım, yeni şeyler söylemek lâzım.” Her şeyi bilmeliyiz ama kendi şiirimizi kendimiz oluşturmalıyız.

Yeni oluşumlarda, şiirin içindeki imgelerin, okura duyumsatmak istenenden ve kendi bütünlüğünden uzaklaştığını görüyoruz. Sizce bunun sebebi nedir?

Eğer imge, şair tarafından şiirin başat öğelerinden biri olarak kabul ediliyorsa, farklı bir önem kazanıyor. Bazıları benim her dizem değişik imgelerden oluşsun diye düşünüyor ve şiirin kendi ayakları üzerinde durup durmadığını önemsemiyor. İmge önemli ama özgün, dengeli ve dozunda olmalı. İmgesiz şiir düşünülemez; ama şiiri tamamen birbirinden kopuk imgelere boğarsanız şiir kendini kaybeder. Tamamen havalarda uçuşan imgelerle bir yere varılabileceğini düşünemiyorum.

Sanatta toplumsallık veya bireysellik hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sanatçı tamamen özgür olmalı, dilediği konuları dilediğince işlemeli. Ama bir toplumda yaşıyorsunuz ve toplumun bir parçası olarak birtakım etkileşimler altındasınız. Acılarınız, sevinçleriniz, düşleriniz düş kırıklıklarınız var. Bunları kendiniz olarak yansıtmanız bile toplumda sizin gibi olanlar çoktur. Anlattığınız mutlaka size benzeyen birilerine gidiyordu ve o birileri eserinize ulaştıkları zaman “ Bu ben'im işte” diyebilirler.

Bazı genç şairlerin, güzel tınısı olan kelimeleri not edip, yan yana dizerek şiirler yazdıklarını biliyoruz. Bu konu hakkında neler söyleyebiliriz?

Ben bu şairleri ‘şiir mühendisleri’ olarak tanımlıyorum. Montaj şairleridir bunlar... Birtakım imgeleri bir yerlerden bulmak ve bunları şiire monte etmek şiirle bağdaşmaz. Belki de “imge salatası” denmesinin nedeni bu durumdur. Bu tür şiirler okuyucuyu bir yerlere götürmüyor aksine şiirden uzaklaştırıyor.

Yazın serüveninizden ve yaşamöykünüzden bahseder misiniz?

Ben şanslı bir ailede dünyaya geldim. Annem ve babam Atatürk ilke ve devrimlerine gönülden bağlıydılar. Annem 1930’li yıllarda yirmi yaşlarında iken Atatürk’ün gençlere ülkenin kalkınması için yaptığı çağrıya uyarak “beni mahrumiyet bölgelerinden istediğiniz yere atayın” diye dilekçe verdikten sonra Sivas’ın Yıldızeli ilçesine atanmış. Bugün bile İstanbul dışında hiçbir yere adım atmamış 20 – 22 yaşlarında bir genç kızın o günlerde kalkıp böyle bir dilekte bulunması oldukça zordur... Annem öğretmen ve hemşire olarak İstanbul’dan Yıldızeli’ne gidiyor ve en ilginç tarafı ise emekli olana kadar hiç İstanbul’a dönmüyor. Atatürk’ün reform çağrılarında sadık gençlerden biri olarak birçok etkinlikler düzenliyor. Yetişkinlere, özellikle hanımlara okuma yazma kursları açıp yeni harfleri öğretiyor. Kitap okuma alışkanlıkları edinmelerine yardımcı oluyor. Birtakım sanatsal ve sosyal atılımlar yapıyor... Babam anneme “Sen isimsiz kahramanlardansın.” derdi. Babam da hukuk öğrenciliği sırasında ilk Büyük Millet Meclisi’nde Atatürk’ün çağrısı üzerine H.Veldet Velidedeoğlu ile birlikte mecliste kâtiplik-sekreterlik yapmış. Yargıç olarak Yıldızeli’ne atanmış. Orada annemle evlenmişlerdi. Okuma alışkanlığım bu aile ortamında gelişti. İlkokulu Yıldızeli’de, liseyi Sivas Lisesi’nde tamamladıktan sonra İstanbul’da üniversiteye başladığımda ulusal gazeteler bana belirli sayfalarda yer verdiler. Gençlik sayfalarını düzenliyordum. Köşe yazıları yazıyordum. Şiir yazmaya o günlerde başladım. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi’nde öğrenciydim, o dönemde ikinci fakültede öğrenim yapmak mümkündü. Ben de öyle yaptım. Edebiyat fakültesine yazıldım. Eczacılık fakültesinin son sınıfında iken, edebiyat fakültesinin de üçüncü sınıfına gelmiştim. Maddi getirisinin fazla olacağı düşüncesiyle eczacılık fakültesini bitirmeyi tercih ettim. Sonra bir burs sınavını kazanarak Amerika’ya gittim. Ann Arbor’da Michigan Üniversitesi’nde psikofarmakoloji eğitimi gördüm. Bu ara birçok gezi yaptım. Dünyada görmediğim ülke kalmadı diyebilirim. Bunlar benim için kazanımlardı. İnsanları tanıdım, insanların yaşamlarına girdim. Bunların şiirimde yansımaları mutlaka olmuştur. İlk şiirim üniversiteye yeni başladığım yıllarda Varlık dergisinde çıktı. Daha sonraları şiirlerim sürekli olarak Varlık dergisinde yayımlandı.

Varlık yayınlarından çıkan “Gönlü Güvercinli Kadın” ve “Aşk Konuşur Bütün Dilleri” adlı şiir kitaplarınız dışında yine Varlık yayınlarından anı öykü türünde “Gizdüşümler” adlı kitabınız çıktı. Nasıl ve neden doğdu bu istek?

Güncel olanla geçmiş arsında her insanda bir geliş gidiş vardır. Bilinçaltınızda biriken bu duygular ummadığınız bir an ortaya çıkar ve sizde yazma dürtüsü oluşturur. Ayrıca insanlardaki birtakım bezelikler ve farklılıklar değişik coğrafyalarda çok ilgimi çekmiştir. Dünyada görmediğim ülke sayısı çok azdır. Ünlü bir düşünürün söylediği gibi “öteki coğrafyalarda yaşayan ötekilerin keşfi yine sanat aracılığıyla” sözünü benimseyip uygulamaya çalışanlar arasında sayıyorum kendimi. Bu duygular bende gözlemlerimi okurlarla paylaşma arzusu uyandırdı diyebilirim. Bir de anılarımı yazma konusunda beni yüreklendiren, yazları Bodrum’da çok sık bir araya geldiğimiz İlhan Berk’in de payı var. Varlık yayınlarının da bu doğrultudaki isteği birleşince kitap ortaya çıkmış oldu. Öte yandan gözlemci olduğunuz ölçüde gözleniyorsunuz da, beni şiirimle tanıyanlar bu anı öykü türü yazılarımda benden ipuçları bulabiliyorlar sanırım.

Genç şairlere yazarlara önerileriniz nelerdir?

Okur olmadan yazar olunmuyor. Devamlı okumalarını, özgün olmalarını öneririm, Özgün olmanın yolu ise donanımlı olmaktan geçiyor.

Sayın Gönenç, bu söyleşi için okurlarımız ve dergimiz adına teşekkür ederiz.

MC-CD-VCD-DVD

● KİTAP

Tasarım-Basım-Tanıtım

GRAFİK

DİGİTAL KAYIT

Müzik-Aranje

● Mix

Mastering

KLİP

Senaryo-Çekim-Yönetim

ÖZ YAPIM oHG &
H@VUZ YAYINLARI

Darmstädter Str. 33

D-64409 Messel

Tel.: +49 (0) 6159 7179-50

Faks: +49 (0) 6159 7151-95

+172 (0) 172 6940633

Kaçak Bir Şiirin Öyküsü

TER

Çarşamba, 5. Nisan, 2006, 00:10

Değerli H@vuz Emekçileri.

Şiirin yazılış tarihini, hatta böyle bir şiir yazdığımı bile anımsamıyorum; unutmus gitmişim... Ama öyküsü hala belleğimde. Kısaca şöyle: 2000 yılının hemen tümünü -rahatsızlığım nedeniyle- Ege Üniversitesi Hastanesi'nde geçirmistim. Bu arada, bir öğrencimin hazırlayıp, kızımın bastıracağı "Zaman Çiçeği" adlı şiir kitabım yayınlanmıştı. Bir gün, eski dostum *Prof . Dr. Ali Mentеш ziyaretime geldi. Kendisinde bir kaç şiirimin bulunduğunu, onların da -aslında- kitapta olması gerektiğini söyledi. Şiirleri bana getirdi ve bunların neden kendisinde olduğunu -şöyle- açıkladı: "12 Mart 1971 sürecinde muthiş baskı altındaydık. Herkes elindeki kitapları, yazıları yakıyordu. Sen de o günlerde göz altına alınmıştın. Eşinden senin yazı dosyalarımı aldım; sakladım. Yıllar sonra geri verirken o bir kaç şiir de dosyalarımın arasında kalmış."

Ne yazık ki değerli Cerrah Prof. Dr. Ali Mentеш'i, -beni yaşama döndürmeye çalışırken- genç yaşta kaybettik. Bu şiirin özelliği yıllar yılı saklanmış olması; kaçaklığı.... Değer mi bilmem ama 1 Mayıs "Emek Bayramı" için bir "bellek yoklaması" olabilir diye düşünüyorum. Uygun görürseniz, Havuz'un Mayıs sayısında yer verebilirsiniz.

Sevgi ve saygıyla.

T. Ayhan ÇIKIN

**T E R

Ve yavaşça
takıldım
özgürlük kuşunun
kanadına

Yazarak
bir kuş gibi hürriyeti
özgürlük denen atı
k a t ı
burjuva yürekleri
k a t ı

Fırlatıp
gökyüzüne şapkamı
tadarak
yaşayarak
buram
buram
terli bedenimin
olgun bir meyvesini
yiyerek
sözlüklere yazdım adımı
p r o l e t e r
p r o l e t e r
b e d e n t e r
b e n d e n t e r

yemesi senden değil artık burjuvam
benim yuvam
ve de özgürlük çiçekleri ellerimde
kokuyor buram buram
benim elbisem
benim işim
hem işim
hem işçisiyim

Bir düzende

sen yok
ben yok
biz varız
artık düşkün evlerinde
sokaklarda
sinema kapılarında
v e d e
cami önlerinde
niçin bir sadakaya muhtacım
öğrendim bir bir
sonra bu nasıl iştir diyerek
çaktım bilime selamımı.

Yüz yıllardır yutturmuşlar bize
sosyal adalet niye

haktan gelmiş
beş parmağın
beşi bir değilmiş

yutmuşuz sosyal düzen diye.

Ama bak

kurumuyor beş parmağım
serçe parmağım
orta parmağım
ve de başparmağım
özgürce gelişiıyorlar
vücudumdan eşitçe
alarak kanımı
oysa toplumun parmakları bizler
kururken
şişmanlaşıyor diğerleri
n e d e n ?

Anladım galiba

beş parmaklı düzenin
savaklarını nereden
tıkadıklarını gecedem
sen p r o l e t e r
ben p r o l e t e r
biz p r o l e t e r
benden ter
b e d e n t e r
ve beş parmağımı kaldırarak
yeter beyler yeter!

*Bu şiirin kaybolmasını önleyen rahmetli Prof. Dr. Ali Mente'in anısına saygıyla.

***"Ter" Türkiye'de "Ortak Kalpler Türküsü" kitabı dışında bir yerde yayımlanmadı.

LİVAR LİVAR

zamanın kanseri ne çekilmez bir şüçüktür herkes
kurşunî şafaklarda akıp gider safsata izlenimler
gecenin siyah kristali çözer tutkalını tenden
yılanların süslü derisinde gezinir âmade ilişkiler

eşya değişir
huzursuz suskularda başlar talan
sonsuzun sert boşluğında kırılır yazgı
evreni ve dünyayı bölen sabır yarası
tutuşturur kanı lanetli hece kıvılcımları

yırtılır varlığın dehşetli gölgesi
suyun acıtarak akışına aldanır insan
hakikati teslim alır imajlar
bir önyargıdır oysa
geçer zaman

**söyle bilici söyle
başkalarının ölümü mü yoksa
anılar mı uzatır ömrü**

fizyolojik fonksiyon kalıntısı facir buluşmalar
çözer naifliğin bileşkelerini
çatlar beyaz kabuęu yeryüzünün
her şeyi bir kalıba sokar yasaların arsızlığı

bedenin istekleri yorar insanı
livar içinde çırpınır balık
ama hangi yaraya melhem olacak varlığın aktif tözü
biliyorum herkesin her şey olduğunu söylemek bana yakışmaz

**söyle bilici söyle
çağın azaplarından hangi
hakikat kurtarabilir ömrü**

ah benim temsil hakkı elinden alınmış uygar insanlıklarım
ikmale kalmış ihtilallerin ağulu çırpınışları
yetmiyor basit bir yalnızlıkla kendi evrenimize çoğalmak

sürtünür tensel varlık tülün ipek kıvrımlarına
çatlar arzunun ve şehvetin şahdamarı
omurgasız orgazmlarla kirlenir beden
çoğalır hayatımızdaki kılıçartıkları

yalnızlığımızdaki kusur
hangi kostümüyle çıkacak girdaptan
alalade aşklar
vaziyeti kurtarma operasyonu

**anla bilici anla
arınır bir gün sözcüklerden
hayatı zehirleyen sözcüğün çocukları**

Neden Fotoğraf?

En çok karşılaştığım sorulardan biri: Neden *fotoğraf çekiyorsun? oldu. Fotoğraf konusunda, sorulan sorular kadar düşündüm mü? bilemiyorum... Ancak, artık fotoğraf üzerine, daha doğrusu benim fotoğraf anlayışım üzerine konuşmanın, bir kaç satır yazmanın zamanı geldiğine inanıyorum.

Bu soruya kısa ve kesin bir yanıt verebilmem olanaksız. Çocukluğumda, gençliğimde fotoğrafı çok az çekilenlerdendim. Parasal konumu bizim gibi kısıtlı olan ailelerin fotoğraf makinelerinin olabilmesi, pek kolay olmadığı gibi, kentın fotoğrafçısına gidip, fotoğraf çektirebilmek de pek sık rastlanılan bir olay değildi. Diğer bir deyişle: Fotoğraf çektirmek belli bir "Lükstü". Bu nedenle, benim çocukluğumdan ya da gençliğimden kalma fotoğraflar çoğunlukla, resmi daireler için gereken vesikalıklardan ibaretti. Annemin zorlamasıyla, ben ve erkek kardeşim minikken bir de "haftalık" denilen tarzda fotoğrafımız çekilmişti. Haa bir de, ilkokulda kendi sınıf öğretmenim ve sınıf arkadaşlarımla çekilmiş bir "hatıra fotoğrafı" vardır, albümümde. Bu ve başka nedenlerle, bir çok fotoğrafçının özgeçmişinde bulunan, "on iki yaşında babası ilk fotoğraf makinesini hediye etti" diye bir tümceden yoksunum. (Ayrıca bunun belirtilmesinin anlamını da hâlâ anlamış değilim.)

Fotografaya yönelmemin bir nedeni bu durum olabilir mi? Ya da Federal Almanya'ya geldiğimde kendimi anlatabilmenin bir yolu muydu fotoğraf? Kendini anlatabilme diye bir sorunum mu olmuştu? Belki evet! Çünkü, ben Türkiye'deyken izine gelen "Almancıların" görüntüleriyle, buraya geldiğimde saptadığım görüntüleri arasında "dağlar" kadar fark olduğunu gördüm. "Misafir Türk İşçilerinin Yaşamı" Türkiye'de gördüklerimle, onların bana Türkiye'de anlatılarıyla çelişiyordu.

1976 yılında bulutlu, yağmurlu bir Kasım günü geldim F. Almanya'ya. Bana: "Almanya'ya neden geldin?" diye sorusunu bir sergimde: "Aşkımın peşinden geldim!" diye yanıtladım.

Sevgilim (eşim), oturduğumuz konutu işe gitmek için sabah saat sekizde terk etmek zorundaydı. Bir işte çalışmadığım için evde yalnız kalmak zorundaydım. Oturduğumuz apartmanın arkasındaki ormana, yalnızlığımı gidermek için, kaç kez geziye çıktığımı artık anımsayamıyorum. Bu yalnızlığımın sürekli farkında olan eşim, ilk aldığı yılbaşı ikramiyesi ile bana, üç objektifi ile bir fotoğraf makinesi satın aldı. Tabii film de getirmişti. İşte fotoğraf böyle başlamıştı. İlk günlerde belli bir motifin peşine takılmıyor, önüme ne çıkarsa fotoğraflıyordum. Ayrıca bu aygıt, Türkiye'deki aygıtlarımdan daha yetenekliydi. (Yetmişli yılların başlarında, oturduğumuz kente izin yapmaya gelen Polonyalı turistlerden Rus malı bir aygıt satın almıştım. Zorki ve Zenit.) Bunlar sağlam ama, kullanması güç makinelerdi. Vizörleri genellikle karanlıktı. O zamanlar da amaçsız çekimler yapıyordum. Fotoğraf diyebilmek güç, güzel anılar olarak hâlâ saklarım onları...

Daha sonra bir Londra maceram var. İlk iyi fotoğraf aygıtımı ve karanlık oda alet ve edevatlarını orada satın aldım. Yasica aygıtın üç adette objektifi vardı. Agrandizör Rus malı ve çantası aynı zamanda masa olarak kullanılıyordu. (O tarihlerde müthiş güzel bir fikir, diye düşünmüştüm.)

Daha çok özel fotoğraflar çekiyordum. Konutumu paylaştığım, Bakırköylü, başarısız şair arkadaşım Cemal ile, kendimize göre bazı denemeler yapıyorduk. (Cemal'i babası istemediği bir kızla evlendirmek istiyordu. O ise başka bir kızı seviyordu. Londra'ya kaçarak, bu zorunlu evliliği önlemiş oldu.)

İki odalı konutumuzun, bir odasını karartarak, bu amaçsız denemelerimizi yapıyorduk. Şimdi geriye yalnızca bazı güzel anılar kaldı.

(Fotografin önemli bir yanı da bu mu olsa gerek?!)

Okuduğum okulun sömestri tatilinde, şimdi adını anımsayamadığım, diğer bir Bakırköylü arkadaşımın, 60 model bir Mercedes’iyle, bir kış günü İstanbul’a gittim. Ailemle, kardeşlerimle yeniden buluşmanın sevincini yaşarken, hem mahalle hem de asıl mesleğim olan tiyatrodan arkadaşlarımla buluştum. Bu arkadaşlarım bir tiyatro gurubu kurmak üzereydiler.

Sonra ne oldu?

Kamera ve karanlık oda aletlerini satarak, ilk oyunumuzun dekor masraflarını karşıladık. Ve artık İstanbul’da kalmak anlamını taşıyan bu girişim, Londra’ya geri dönmemi engellediği gibi, amaçladığım tahsilimi de yarıda bırakmama neden oldu.

Aynı günlerde mahallemizden iki arkadaş, iki abimiz, (Mustafa ve Ender), İstanbul Tıp Fakültesi’nde bir fotoğraf atölyesi kurma girişimindeydiler. Bana anlatılanlara göre, bakanlıktan henüz bütçesi çıkmadığı için, okuldaki hocalar, fotoğraf atölyesinin açılmasını özel gelirlerinden desteklemişlerdi. Tiyatrodan geri kalan zamanlarda sık sık oraya gidiyor, onlara yardım ediyordum. Bu ikisinden fotoğraf konusunda çok şey öğrendim. (25 yaşında biri olarak çıraklık yapıyordum.)

Karanlık oda ve stüdyo fakültenin iç hastalıkları bölümündeydi. Üniversite hocalarının derslerinde kullanmaları için röntgen filmlerinden dialar üretiyor, bunları renklendiriyorduk. Bu dersler görsel malzemelerle ilgi çekici olmaya başlamıştı. O sıralarda hazır dia filmleri bulabilmek güçtü, bulunanlar ise çok pahalıydı. (Türkiye’nin bu endüstri dalında yatırımı ve üretimi yoktur.) Siyah-beyaz negatif filmlere çekim yaparak, banyoda pozitif duruma getiriyorduk. Yanı sıra aynı fakültede, aynı gövdede iki cinsiyet taşıyan hastalar için bir bölüm vardı. Bu hastaların her ay fotoğraflarını çekiyor, hocaların uyguladıkları terapinin gelişimini takip etmesini kolaylaştırıyorduk.

Ücretsiz olarak çalıştığım bu anları hâlâ sevinçle anımsıyorum. Mustafa ve Ender’den öğrendiklerimi başka hiçbir yerde öğrenme olanağım olamazdı. Geriye dönük düşündüğümde, o tarihlerde fotoğraf kimyaları, şimdiki gibi hazır satılmıyordu. Hatta doğrudan kullanmaya hazır kimyaların varlığından bile haberim yoktu. Toz halinde alınan kimyaları tartarak kendimiz karıştırıyorduk.

Almanya’da önce yeni aldığım fotoğraf makinesinin huyunu-suyunu öğrenmek zorundaydım. Bu kameranın kendi ışıkölçeri (pozometre) vardı. Böyle bir makineyle hiç çalışmamıştım. (Türkiye’deki aygıtlarımın ışıkölçerleri yoktu. Filmimizi nasıl ışıklandıracağımıza, varolan ışığa bakarak karar veriyorduk. Bu deneylerin daha sonra bana çok faydası olduğunu tespit edecektim.) Öyküsü şöyle: Bir çekim sırasında, fotoğrafını çektiğim bir kızcağız masamın üzerinde duran fotoğraf makinesine çarptı ve makineyi yere düşürdü. Işıkölçeri bozulmuştu. Buna karşın çekim yapmıştık. Önceki bilgilerle dayanarak göz kararı ışıklandırmıştım. Çekim bitmişti. Hemen karanlık odaya girerek filmi banyo ettim. Yüzdesi hayli yüksek iyi, doğru ışıklandırılmış negatifle elde ettiğimde, gözle ölçtüğüm ışığın doğru kararlar olduğunu saptadım.

Bir yanıyla fotoğraf çekmek bir eğlenceydi. Keşke böyle kalsaydı! Çünkü, her ne kadar bir işin derinliğine inerseniz, o denli bu işin içinden çıkmak zorlaşıyor. Diğer bir deyişle, bu işi yalnızca eğlence olarak yapmak zorlaşıyor. Ya da bendeki etkileri böyle oldu...

Fotografda “alaylı” olduğumu çekinmeden söylerim. Bugün bile... Yukarıda anlattıklarımın dışında, fotoğrafın ne öğrenimini gördüm ne de bir ustanın yanında çıraklık yaptım. Öğrendiklerimin bakmaktan, bakmasını, görmesini öğrenmekten ibaret olduğunu açıklamalıyım. Tabi ki arkadaşım Fuat Hendek’in dostça dayanışmasını unutmamalıyım. Fuat, Eski adıyla “Güzel Sanatlar Akademisi” mezunlarından. Orada ”hocalık ta yapmıştı”. 6x6’lık bir Japon kamerası vardı. Ancak, başka işlerle uğraşmaktan, fotoğrafla uğraşmaya zamanı kalmıyordu. Bu durum beni daha çok desteklemesini

beraberinde getirmişti. Kısıtlı da olsa, bugün bile buluşmalarımızın önemli bölümü fotoğraf üzerine tartışmalarla geçer...

Fotografda benim en çok önem verdiğim durum ise, bir fotoğrafçı diğer fotoğrafçıya bir fotoğraf gösterdiğinde, onun bu fotoğraftan ne anladığını doğrudan söylemesidir. Tabii işin gerek teknik gerekse içerik yanını da unutmaması gerekir. İster olumlu, ister olumsuz olsun bu tipten “fotoğraf konuşmaları” fotoğraf çeken herkese umulmadık yardımlarda bulunuyor. Arkadaşım Fuat eleştirilerini benden hiç esirgemedi. Fotoğrafta kendi yolumu bulmamda yardımcı oldu.

Bazı örneklerinde olduğu gibi, benim yaşamım dümdüz gelişmedi. Akla gelebilen her işte çalıştım. Almanya’da “aylakçı” tanımlaması geçerli olsa da, çalışan adam nasıl aylakçı olur, diye çok düşünmüşümdür. (Çalışmak ile meşguliyet konuları ayrıca tartışılmalıdır.)

Çalıştığım bütün işlerde, o işi yaptığım sırada çok severek yaptım. Tat almadığımı anladığım anlarda hemen o işi bırakarak başka uğraşa yöneldim. İstemediğim, sevmediğim, hoşlanmadığım işlere hiç mi hiç kafa yormadım. Henüz yedi yaşındayken, amcamın terzi dükkanında ayakçı olarak çalıştım. Bir yıl sonra okul tatilinde bir kahvede çıraklık sıraya girdi. Babamın inşaatlarında, İstiklal Caddesinde yıllarca kapalı kalan Markiz pastahanesinin mutfağında yamaklık, Kapalıçarşı’da tezgahçılık, tiyatrolarda oyunculuk vs. sürdü gitti yaşam... Askerlik dönüşü bir de Denizcilik yollarında telsiz zabıtlığı de oldu. Sonra F. Almanya’ya göç... Ne yapacağını bilmeyen ben, o sıralarda gazeteciliğe soyundum. Türk veya Alman günlük gazetelerine fotoğraf/yazı yetiştirmeye çalıştım. Sonra bir sosyal danışmanlık dönemim de var. Şimdi ise Alman Sendikalar Birliğinde (DGB) bölge sekreteri olarak çalışmaktayım. (Beni kimse bu işimle tanımaz.)

Ama fotoğraf hayatımdan hiç eksilmedi. Tam tersine, fotoğraf düşünmediğim, fotoğrafa bakmadığım gün hastaymışım gibi gelir bana...

Bir de bu “profesyonel misiniz?” sorusuna çok bozulurum. Ancak, ne zaman profesyonel olunur? diye düşünmekten alamam kendimi. Örneğin: bir ressam ne zaman profesyonelleşir? Yanıt verilemez. Ama sorunun altında yatan düşünce çok basit. “Bu işten para kazanıyor musun?” Ve para kazanılıyorsa “profesyonel”, kazanılmıyorsa “amatör” olursun. Bu tavır yalnızca ülkemize ait değil, insanların çoğu böyle düşünüyor. Halbuki, ülkemizde öyle ustalar var ki, yaptıkları evler mimarların yaptıklarından daha sağlam... hiçbir akademiye gitmemiş, o kadar çok iyi ressam veya heykeltıraş var ki...

Daha önce de söylediğim gibi, yaptığım işi severek yapıyor, sevmediğim zamanlar ise, bir daha ilgilenmemek üzere terk ediyorum. Bence profesyonel olmanın ilk koşulu yapılan işin, severek, istenilerek yapılmasıdır!

Sergilerimin açılış günlerinde, hangi fotoğraf makinesiyle çalışıyorsun sorusu o kadar sık soruldu ki, sıkılmaya başladım. Yanıtım, Nikon, Hasselblad, Leica olduğunda, gülücükler saçarak, “Tabi bu makineler bende de olsa, bende çekerim!” gibi tavırlar gerçekten sıkıcı oluyor. İyi fotoğrafın yolunun, pahalı makinelerden geçtiği sayılıyor. Benim deneylerim ise, kameranın arkasında duran kişinin fotoğrafı oluşturduğu, makinelerin değil. Bu tip pahalı makineleri kullanmanın tek nedeni, bozulma durumunun çok az düzeyde olmasıdır. Bizim gibi, çok çekim yapanlar için, az bozulan aygıtlar gerekiyor. Çoğunluk fotoğrafçının yukarıda saydığım marka aygıtları kullanmasının nedeni budur! Gerisi palavra...

Fotoğraf, kendisiyle birlikte bir çok sorumluluğu da beraberinde getiriyor. Bu nedenle fotoğraflarla, fotoğrafını çektiğimiz kişiler ile namuslu ilişkiler içerisinde olmalıyız. Herhangi bir olay için fotoğrafımızı, fotoğrafladığımız kişiyi güç durumunda bırakmamalıyız. Ben bu sorumluluğumu hep ön planda tuttum. Elimde bulunan bir çok negatif, benden başka, eşim ve çocuklarım dahil kimse görmedi.

Kişinin özgün haklarına saygı en önemli tavır olmalıdır. Bu nedenledir ki, F. Almanya’da portre çekmeme karşın, fotoğrafı çekilen kişiler tarafından şikayet almayan, mahkemeye verilmeyen, henüz hiçbir ceza yemeyen portre fotoğrafçısı olma sıfatını sürdürüyorum.

Çekmiş olduğum bazı fotoğraflardan, kimsenin aklına gelemeyecek kadar çok gelir sağlamam hiç de zor değildi. Bugün bu fotoğrafların belki hiçbir değeri kalmadı. Gene de göstermemekte direniyorum.

Öte yandan fotoğraf seyircisini, düşündürmeli, veya onu sevindirmelidir, diye düşünüyorum. Bugün bile bazı fotoğraflara (benim olsun olmasın) hâlâ severek bakıyorum. Her bakışında onlardan bir şeyler öğreniyorum. Bazı fotoğrafları çektiğim için çok mutluyum. Sonsuz haz duyuyorum. Mutlu olmadığım durum ise, herhangi bir müzik aleti çalamadığımdır. Geriye dönük düşündüğümde de bir müzik aleti çalmak için bir çaba sarf etmediğimi saptıyorum. Bir zamanlar bir klarnet satın alıp, kendi kendime öğrenme girişimlerim olduysa da, başarılı bir girişim olmadı. Şimdi ise evin bir köşesinde paslanmaya yüz tutmuş, bir süs eşyası gibi duruyor... belki bu nedenle kızım Tanja Eylem'i ve oğlum Jens Can'ı daha üç yaşlarındayken konservatuara gönderdim. Tanja Eylem daha başarılıydı. Üç yıllık ana kurslardan sonra, öğretmenleri piyano öğrenmesini salık verdiler. Hemen bir piyano kiralandı. Daha sonra bir piyano da satın alındı. Aniden kızcağız, artık piyano ile uğraşmayacağına karar verdi. Çok hüznelendim... Can'ın müzik uğraşı ise hâlâ sürüyor: Hip-Hop.

Bir dönem sonra karanlık oda işler hale geldi. Minik konutumuzun misafir tuvaletinde filmlerimi banyo edebiliyor, minik ebatta fotoğraf baskısı yapabiliyordum. Daha sonraları, çeşitli büyüklüklerde, çeşitli adreslerde atölyeler kiralayıp, şu veya bu nedenle çıkmak zorunda kalmıştım.

Almanya ikametimin ilk günlerinde, o yıllarda sadece ana tren istasyonlarının büfelerinde satılan Türkçe gazeteleri okuyordum. Aralarından bir tanesi, bölge muhabirleri arıyordu. Dilekçemi verdim ve kısa bir süre sonra işe alındım. "Serbest" olarak parça başı çalışmaya başladım. Hayatımda ilk kez yaptığım bu işe ısınmıştım. gece gündüz koşturuyor, F. Almanya'da çalışıp-yaşayan Türk işçilerinin yaşamlarından haberler üretiyordum.

Günün birinde bu işten atıldım. Sebep çok basitti: Yazı Kurulu F. Almanya'da çekmiş olduğum bir fotoğrafın altına Hollanda'dan bir haber yerleştirmişti. Bu bir yanıltmacaydı, benim için. Yalan bir haberin altına imza atabilmem olanaksızdı. Bu fikrimi yazı kurulu şefime bildirdim. Kısa ve öz yanıtı: "Kartını masanın üstüne bırak. İşten atıldın!" oldu.

Kızgınlık, üzgünlük karışımı duygularla oradan ayrıldım. Bu türden kişilerle ilişkiye kendim sebep olduğum için çok üzüldüm. Annemin bir sözü kulaklarımda çınladı: "Aptal insanlarla ilişki kuran insanın, akıllı olma şansı yoktur!"

Sonraları Alman basınından da fotoğraflarıma ilgi duyulmaya başladı. TV'lere haber fotoğrafları ürettim. Bu fotoğraflar Almanların ilgisini çekmeye başlamıştı. Nedenini daha sonra öğrenecektim. Hemen hemen yirmi yıldır burada çalışıp-yaşayan Türklerle güncel ilişkiler, çalışma yaşamının dışına çıkmamıştı. Benim fotoğraflarımda, onların nasıl yaşadıklarını, serbest zamanlarında neler yaptıklarını görebiliyordular.

Daha sonra UNICEF Almanya bürosu için minik bir sergi gerçekleşti. 1979 yılının çocuk yılı olması nedeniyle, çocuk fotoğraflarından oluşan bir sergi gerçekleştirdim. Aynı yıl o zamanlar Türkiye'de yayımlanan "Politika" gazetesinin "Şeref ödülü" verildi. Daha sonra fotoğraflarım bir çok ödüle layık görüldüler. (Bu ödüllerden bir şey anlayamadığım için, artık katılmama kararı aldım.)

Fotoğraflarıma duyulan şu ya da bu ilgi, bu işi sürdürmeme neden oldu. Arkadaşım Fuat'ın yanısıra bir zamanlar Haus der Geschichte Deutschland Müzesinde çalışan sayın Dr. Brehm'i de burada anmak zorundayım. Bu müze inşaat halindeydi. Açılışı hazırlanıyordu. F. Almanya'nın tarihini yansıtması düşünülen bu müzede bir de "Yabancılar Bölümü" hazırlanıyordu. Dr. Brehm adımı bir tanıdığımdan almış. Randevulaştık. Günün birinde müze için fotoğraf satın almak üzere çıkıp geldi. Ben ümitsizdim. Yirmi yıl yan yana yaşayıp, komşusunun nasıl yaşadığını benim fotoğraflarımdan tanıyan, öğrenen insanlara rastladıkça, umutsuzluğum artıyordu. Ayrıca büyük fotoğraf ajanslarının yanında benden fotoğraf seçilebileceğini çıkarsayamıyordum.

Dr. Brehm benim fotoğraf tarzımı tuttu. Umduğumdan daha seri bir kararla müze arşivi için yirmi fotoğraf satın aldı. “Artık fotoğrafı bıraksam mı?” diye düşündüğüm bir zamanda böylesi bir ilgi ile tekrar yaptığım işten umutlanmaya başladım. Burada kendisine teşekkür etmek istiyorum.

Aynı zamanda Eckart Jonalik isimli bir fotoğrafçı arkadaşına da teşekkür etmek zorundayım. Fotoğraflarıma dönük açık seçik eleştirilerinden yararlandım. 1986 yılında kendisinin de organizatörlerinden olduğu “Ruhr Havzasında 24 Saat” projesine davet edildim. Dünyanın her tarafından fotoğrafçılar bir günlüğüne davet edilerek, 24 saat bir konuyu çekmeleri için örgütlendi. Türkiye’den kendisine bu projede çalışabilecek bir dizi fotoğrafçı önerdiysen de kabul ettiremedim. Sebebini de öğrenemedim. Bir çok ünlü fotoğrafçının arasında ülkemizden de büyük bir ustanın davet edilmesi gerekirdi diye düşünüyordum. Ara Güler’i önerdim. Elimde bulunan minik katalogunu gösterdim. Eckart, fotoğraflara baktı. Yorum yapmadı. Proje yöneticilerinin benim katılmamda karar aldıklarını bildirdi. Dünyanın ünlü fotoğrafçıları ile aynı projede, aynı koşullar altında çalışmaktan onurlanmadım desem, yalan olur. Eckart, bu projenin beni fotoğrafta “yüksek yerlere” getireceğini söylüyordu. Şimdiye dek bir şey getirdiğini saptayamadım. O yüksek yerler nereler ki?

Bu proje içinde minik bir anekdot: Proje bitmişti. Büyük boyutta bir de katalog yayınlanmıştı. Sergisi iki yıl süre ile Avrupa Birliği’nin önemli kentlerini dolaşmıştı.

Bu projede çalışan bütün fotoğrafçıların özyaşamları da, fotoğraflarıyla birlikte kitabın sonuna basılmıştı. Benim özyaşamında doğum yeri olarak ‘Ankara’ yazılıydı. Proje sorumlularından Michael’e telefon ederek, doğum yerimin yanlış yazıldığını söylediğimde, kendinden emin bir edayla: “Sorun değil Ankara da Türkiye’de!” diye yanıtlamıştı. Yaptığı ise saygısı mı yoktu?

Yeniden fotoğrafa, kendi fotoğraflarıma dönmem gerekiyordu. Yaşamı, anları, her gün gözümüzün önünde cereyan eden ama göremediğimiz anları fotoğraflamak gerekiyordu. Başkalarını da bu duygulara ortak edebileceğim çekimler yapmak gerekiyordu. Kılıç-kalkanımı takınmış, yel değirmenlerine karşı savaşa çıkmaya hazırlanıyordum.

F. Almanya’ya göç etmemle birlikte aniden bir yalnızlık mı başlamıştı? Ya da hep vardı da ben mi kavrayamamıştım?

Geriye dönük düşündüğümde ülkemde yalnız kalabildiğimi anımsayamıyorum. Özellikle tiyatrodaki çalışırken yalnız kalabilmek imkansız bir durum. Yalnız başına tiyatro ? Olanaksız!

Sanatçı olunmasa da Türkiye’de yalnız kalabilmek, kendini dinleyebilmek olanağı yoktur. Göçle birlikte bazı şeylerin bilincine varmıştım. Özellikle yabancı bir ülkede yaşıyorsanız ve arzu ettiğiniz bir uğraşta başarılı olabilmemenizin şans alanı çok daralıyor. Sanat alanında bu durum daha da zorlaşıyor. Mutlu anlara rastlamak, onları yaşamamanın sınırları daralıyor. Bu duyguları mutlaka ilk ve son kez ben yaşamadım. Belki de bu duyguları yaşamak için mutlaka Almanya’da yaşamış olmak gerekiyor. Besteci Gustav Mahler’in de böylesi duyguları olmuş; kendisi Yahudi olduğu için, Almanlara göre daha iyi olması gerektiğini düşünmüş... ayrıca yabancı bir ülkede, tanıdıklarının olmadığı bir ülkede, sana yardım edebilecek insanların sayısı da kısıtlı. Başka bir demeyle, açılmayan kapıları tokmaklamak değil söylemek istediğim, tersine hangi kapıyı tokmaklayacağını bilememek bütün sorun.

Eşim hariç Almanya’da kimse beni tiyatro oyuncusu olarak tanımıyordu. Ve O bu alanda çalışmıyordu.

Aramayı, fotoğrafı sürdürdüm. Yayınladım, yayınlattım. Hatta Mainz kenti eski kültür müdürünün benim fotoğraflarımın “sanat” olmadığını bu nedenle belediyenin sergi salonlarında sergilenemeyeceğini belirtmesine bile aldırış etmedim. Fotoğrafa devam! İkamet ettiğim Mainz kenti dışında fotoğraflarım taraftar bulmaya başlayınca, aynı kültür müdürü fikrini değiştirerek, benim fotoğraflarımı sergilemeye başladı. Günümüzde artık benim tek-lif etmeme de gerek kalmadı. Onlar bana sergilenecek işim olup-olmadığını sormaya başladılar. Bugün, belki de o zaman gösterdiğim fotoğrafların henüz “olgunlaşmadığını” düşünüyorum. Bu açıdan bakıldığında haklı bir eleştiriymiş diye de düşünebilirim.

Geriyeye dönük bir kez daha düşündüğümde, içinde bulunduğum sanat çevresinde yaşamını sanatıyla sürdüren çok az birey vardı. Başka bir demeyle, yaşamını sanatından kazanarak sürdürenleri tanıyamadım. Hâlâ, yeni tanıdığım sanatçılar arasında da sanatıyla geçinebilene rastlayamıyorum. Kısaca: Biz bu toplumun başarısız sanatçılarıyız! diye düşünüyorum.

Yirmi yılı aşkın bir süre sonra bazı fotoğraflarıma baktığımda, iyi ya da kötü bir dizi anılarımı tazeliyorum. Bazı resimlere dönük anılarım hâlâ bugünkü kadar taze, bazıları ise çok silik. Hiçbir şey anımsamıyorum.

Fotoğraflarımı anılarımla birleştirmeyi düşünüyorum. Bazı fotoğraflar hakkında notlar almışım. Çoğunluğunda, çekildiği tarih ve yer hariç, hiçbir not yok. Keşke bir günce tutma alışkanlığım olsaydı...

Politik olayları, örneğin: elli yaşını aşmama karşın, bu kısa yaşamda üçüncü kez askeri cuntanın idareye el koyması vs., bilinçli olarak dışlıyorum. Sebebi açık: benim politik uğraşım yirmi yedi yaşında başladı ve otuz yaşında son buldu. Sanırım, sonsuz şüpheler içindeydim... Benim yaşındaki insanların politik benliklerini geliştirmeleri için belki de ortam uygun değildi. Ama ürünlerime politik olarak bakılır. Sanatçı ürünleri ile değerlendirilmeli, ait olduğu gurup sorun edilmemeli...

Yıllarca uğraş sonucu, bir dizi fotoğraf oluştu, ki bunlar kanımca içinde yaşadığımız Almanya'nın "sosyal tarihinden birer parça" olarak düşünölmelidir. Bilindiği gibi, amacı ne olursa olsun çekilen her fotoğraf bir anı, bir tarihi saptamış oluyor.

Zaten kendi fotoğraflarımın, herhangi bir ideolojinin politik ürünleri olduğuna inanmıyorum. Bu fotoğraflar içinde yaşadığım dönemde çekilmiş bir tarihi, "Misafir İşçilerin" tarihinden bir kesiti oluşturuyor. Buraya gelmelerinin nedenlerini fotoğrafa sığdırabilmek güç...

Fotoğrafın tespit ettiği kısa, bir anlık bakış, belki fotoğraflanan kişiyi anlamaya atılan ilk adımı oluşturabilir. Ve böylesi anlayışlı insanlarla karşılaşsam çok mutlu olacağım.

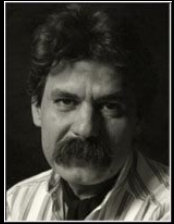
Ben bu düşüncelerimi yazıya dökmeye çalışırken, dışarıda hava durumu sürekli değişiyor. Biraz sıcak, biraz soğuk arası... dengesiz bir durum. Işık ta dengesiz. Fotoğraf çekmeye bile özendiriyor... Ve yaşam sürüyor... önümüzdeki günler, yıllar da yaşamımızdan fotoğraf(lar) eksilmeyecek...

Ve daha hangi hikayeleri yasayacağız, bilemem...

(Ağustos 1998 - Kasım 1999 tarihlerinde yazılan bu yazı Nisan 2006'da tekrar gözden geçirilerek bu hale getirilmiştir.)

* Sayın Ünal, fotoğraf sözcüğündeki yumuşak "ğ" harfini özellikle kullanmamıştır.

Sayfadaki tüm fotoğraf çalışmaları Mehmet Ünal'ın kendi sitesinden alınmıştır.

(Kullanılmış Hayat, Mucize Özunal, Can Yayınları, Kasım 2005, 168 sayfa, 9YTL.)

Alayın Kızları ile Can Yayınları ilk roman ödülünü alan Mucize Özunal, ikinci romanı Kullanılmış Hayat ile okurlarına yeniden merhaba dedi. Yazar, bu yapıtında deneysel bir bakış açısıyla kendi özgün koridorunda ilerlemeyi sürdürüyor. Bu kez biraz daha dikkatli, ustaca ve bilgece atıyor adımlarını. Sokrates'in "Sorgulanmamış hayat yaşanmaya değer." sözüyle başlayan roman, bu çarpıcı sözün çağrışımlarıyla, okuru da bir sorgulamanın içine doğru çekiyor. Okur, bir girdabın içinde yitip gitmemek için, ulaşabildiği yanıtların ipine sınıksız tutunmak zorunda kalıyor; aynen Kullanılmış Hayat'taki kişiler gibi.

Romanda, polisiye ana kurgudaki adli sorgulamanın içinden geçerek, birbiri içinde yer alan olay ve sorgulamalarla çok daha geniş bir dünyanın kapısını aralamaya başlıyoruz. Roman kişileri, sorgu yargıcının sorularına yanıt verirken, aynı anda kendi iç dünyalarında da bir sorgulamaya girişiyorlar. Yanıtlar yeni soruları doğuruyor; kendilerine yönelttikleri sorularla, yaşamlarının anlam / anlamsızlık düğümünü çözmeye çalışıyorlar. Ne bu düğüm ne de sorular yumağı çözülüyor sonuçta. Roman, bütünüyle diyaloglardan oluşan yapısıyla da Sokrates'e gönderme yapmakta. "Sokratik diyalog" olarak felsefe ve bilim tarihine geçmiş olan soru-yanıt yönteminin, romanın ana eksenini oluşturduğunu belirtebiliriz. Bu ana eksen çevresinde yer alan dış ve iç sorgulamalarla roman, bazen dışa açılarak bazen de içe odaklanarak birbiri içindeki birçok katman ve olay kurgularından oluşan özgün bir yapılanmaya kavuşuyor. Bu romanı yaratan, diyaloglar ve sorgulamalar zinciridir denilebilir. Sorulara yanıt verdikçe kendi içlerindeki gerçeklerin farkına varan roman kişileri, bu şekilde canlılık, gerçeklik ve ruhsal derinlik kazanıyorlar. Roman boyunca okur, sormanın ve yanıt aramanın tamamlanamayan bir süreç olduğunu sezinliyor. Yaşama anlam kazandırmasının da sonuçta, kendi içindeki soru işaretlerini çoğaltmasından ve bunlara iç sesiyle yanıt vermesinden geçtiğini alımlıyor. Sorgulayanın sorgulanana; sorgulananın sorgulayana dönüştüğü bu romanda yer alan yaşama felsefesi romanın temelini oluşturmakta. Buna göre, hayatımızın kendimize mi yoksa başkalarına mı ait olduğu gerçeğinin bulunması çok önemli. Hayatımız kullanılıyor mu yoksa özgürce mi yaşıyoruz hayatımızı? Roman kişilerinin sorduğu bu soru, sessizce okurun yaşamına da yöneltilmekte. Romanın sorunsalı şu cümlelerle aktarılıyor: "Yaşam aslında güzel değildir, onu biz kendimiz güzelleştirebiliriz. Yahut da berbat edebiliriz. Bütün mesele adanmış bir yaşam mı, yaşanmış bir yaşam mı ömrü anlamlandırır? Yoksa yaşamın anlamı adamakta mıdır?" (s.140)

Yahudi bir kadının ruh hekimi kocasıyla birlikte işlettiği ruh sağlığı kliniğinde aniden çıkan bir yangında klinik kül olur ve üç kişi ölür. Bunlardan biri hasta, diğerleri de hasta yakınıdır. Yangını, kadının delilik nöbeti geçiren doktor kocasının çıkardığı anlaşılır. Ve sorgulama başlar... Doktorun yanıtları, kendi içinde sorgulamaya geçmesine neden olarak, domino taşları gibi art arda sorgulara geçmesini sağlar. Onun anlattığı olay ve kişilerde yeni yeni dünyalara açılan okur, arada sorgucunun sesiyle roman zamanına geri döndürülür.

Bu romanda yazarın sesi duyulmuyor gibi. Yazar, kendi sesini bazen sorgucunun sesine; bazen doktorun karmakarışık iç dünyasını yansıtan anlatımına, bazen de Güneydoğu insanının yerel tatlar içeren söyleneysel diline yüklemiş. Kahramanları aracılığıyla konuşan, kendi sesini roman kişilerinin diyaloglarında çoğaltan bir yazarla karşı karşıyayız.

Romandaki kişiler daha çok doktorun bakış açısından yansıtılıyor. Bunda aksaklık ve çarpıtmalar varsa sorgucunun sorularıyla aydınlatılmaya çalışılıyor. Bu noktada Bacon'un bir sözü düşüyor aklımıza: "Bilgece bir yanıt istiyorsan akıllıca soru sormalısın." Romanın bütünü sanki bu sözü kanıtlamak istercesine oluşturulmuş.

Roman kişileri çok farklı dünyalarda yer alan, ilginç ve renkli kişilerden oluşuyor. Bazıları da doktorun kliniğinde tedavi oluyor. Profesör, Innesa, Lena, Olga... Gizli ideolojik- politik örgüt içinde yaşamları kullanılan, kendini bir ideale, ütopyaya adanmış olan sevgililerin, yaşamlarının bir noktasında bir yanlışlığın içine düşerek örgütsel anlamda birer köstebeğe dönüşmeleri, aynı ev içinde yaşamak zorunda kalmaları... Korkunç bir azaba dönüşen evlilik yaşamları... Daha sonra kendi çocuklarını ideal için kullanmak istemeleri... Romanın en etkileyici bölümü ise Yesemekli kadın Züleyha'nın dramı. Kocasının bir

Mucize Özünal

Hülya Soyşekerci

erkekle “yarenliği” ve bunun çevrede doğal karşılanması... Kadının masumluğuna karşın, “erine kadınlık etmedi” diye töre zulmüne uğraması... O toprakların geliştirdiği “kız dili”... Törelere yaşamları hiçe sayılan genç kızların susarak geliştirdikleri içsel, mırıldanmalı bir dildir “kız dili”. Kocasını ile “yaren”inin Züleyha’dan kız dilini öğrenmeleri... Züleyha’nın kliniğe getirilmesi sonrasında gelişen olaylar... Yazar, bu bölümlerdeki diyalog katmanlarına yerel renkler katarak yöre insanının sıcaklığını veriyor ve birer roman karakteri olarak onları ete kemiğe büründürüyor. Klinikteki hastaların gizemli dünyaları, sorgulamalarla giderek aydınlanıyor...

Romadaki başka bir kullanılmış yaşam ise bir deneğe ait. Bilimin korkunç amaçları için kendisinin denek olarak kullanılmasına izin veren, adanmış yaşamı başka bir adamın hazin öyküsü de bu sorgulama içinde aydınlandıktan sonra sönüp gidiyor. Denek de doktorun özel konsültasyon hastalarından biri... Onun öyküsü, okurun düş gücünü zorlayan, “akla hayale sığmaz” bir dünyanın kapılarını açıyor.

Roman, birbirine bağlı dört bölümden oluşuyor: Köstebek, Kız Dili, Elektriğin Müridi, Ötekiler. Kullanılmış Hayat’ın, adanmışlık ve insan yaşamının başkalarınca kullanılıp tüketilmesini işleyen bir roman olduğu düşünüldüğünde, her bölümünün bir kullanılmış yaşam öyküsü içerdiği belirtilebilir. Kullanılma / adanmışlık sorunsalının çeşitli boyutlarda işlendiği; adanmışlığın kullanılmaya dönüştüğü gözlemleniyor. Yahudi kadınla evlenen doktorun durumu, toplumsal statüsünün eşi tarafından kullanılması olarak yansıyor. Profesör ve Innessa’nın öykülerinde ideolojik-politik örgüte adanmışlık / kullanılma işlenirken; bilimin karanlık amaçlarına adanmışlık da denek öyküsünde ortaya çıkıyor. Yahudi kadının annesinin yaşamına tutulan aynada, kişinin kendini dine adanması ve dini güçler tarafından kullanılması yansıtılıyor. Kişinin törelere tutsaklığının yanı sıra töre zincirlerine kendini bırakması da başka kullanılmış hayat örneklerini oluşturuyor. Diplomatların yaşamına girilen noktada diplomatik kullanılma yöntemleriyle de karşılaşılıyor.

Adanmışlık / kullanılmışlık dönüşümleri anlatılırken aynı zamanda bütün roman türlerine merhaba diyen bir yapılanma dikkati çekiyor. Romanın polisiye kurgulu görünmesine karşın, bunun biçimsel bir durum olduğu ortaya çıkıyor. Özde felsefi-psikolojik bir roman Kullanılmış Hayat. Romanda yer yer biyografik, mitolojik, tarihi, bilimkurgu, serüven, casusluk, korku, yerel(köy) romanı ve absürd roman tatları alınıyor. Yazarın, bilinçli olarak senfonik bir bütünlük oluşturmak istediği görülüyor. Bu yapılanma, romanın çok katmanlı yapısına da denk düşmekte; onu daha belirgin kılmaktadır. Ayrıca, Ferit Edgü’nün Yazmak Eylemi’ndeki “Bugün dükkânlar kapalı olabilir. Ama anlatım yolları her zaman açıktır.” cümlesini doğrularcasına, iç içe diyalogların yanı sıra mektup, günlük, rapor, aforizma, masal, efsane, betimleme... gibi anlatım yolları da kullanılıyor. Deneniyor da diyebiliriz; Kullanılmış Hayat, aynı zamanda, deneysel bir roman.

Sürpriz sonla biten romanda, son sayfaya doğru şöyle konuşuyor sorgucu: “Bunca yıldır elimden ne dosyalar geldi geçti; ama hiç bu kadar huzursuz olmamıştım. Kendim için sorular mı sormaya başlıyorum? Belki de yaşamın kılavuzu budur. Sorgulamak. Belki o zaman yaşamı kullanmaktan kurtulur insan. Belki de anlamlı bir soruyla bütün yaşamını değiştirebilir insan. Kimbilir? Belki de bütün mesele, o anlamlı soruyu, herkes için farklı olabilecek o soruyu sorabilmektir.” (s. 166- 167)

Kullanılmış Hayat’ın bitim noktasında, sayılamayacak kadar çok soru işaretinin aklımıza takılmış olduğunu görüyor ve yanıtları bulmak adına, yepyeni bir duyarlılık ve farkındalıkla bakıyoruz yaşamın “kullanılmamış” sayfalarına.

Mucize Özünal

1947 yılında İstanbul Çamlıca’da doğdu. Çocukluğu, babasının işi nedeniyle Doğu ve İç Anadolu’da geçti. Ankara Hukuk Fakültesi’ni bitirdikten sonra kendi işi nedeniyle Ege ve Akdeniz bölgelerinde bulundu. Savcı ve avukat olarak çalıştığı bu zaman içinde Anadolu’yu ve Anadolu halkını yakından tanıyarak gözlemledi ve birikimini yazıya döktü. Birçok yerel dergi ve gazeteye yazılar yazdı; çağdaş toplum örgütlerinde ve derneklerde görev aldı. Yazın yaşamına öyküyle başladı. İlk öyküsü 1965’te yayımlandı. Daha sonra çeşitli dergilerde çıkan öykülerini Kızkovalayan, Park Öyküleri, Gün Tutulması Öyküleri adlı kitaplarında topladı. İlk romanı Alayın Kızları, 2000 yılında Can Yayınları tarafından yayımlandı.

ne vakit geçsem o zaman tünelden
bir panzerin altında kalır düşlerim
parçalanır camları kitapçıların
kırıklar
üniversitelere düşer
sokaklar kanla sulanır

yakılır kitaplar meydanlarda
ısınmaz elleri dünyanın

ne zaman silah sesi duysam
kurşun yağar taksim'e
bir miting sonrası
arabalar ölü
çocuklar kovan toplar
ara sokaklarda
gökyüzü kan kokar

ne zaman geçsem o sokaktan
ölüme uzar bir kadının saçları
dudakları çatlar korkudan
sakalından tutup götürülüşü hamdi'nin
ve bir daha getirilmeyişi geçer aklımdan

polis kimliğine girer azrail
dalar harmana
yol vermez genç başaklara
yaprak döker serviler
isimsiz mezarlara

ne zaman -bir- mayıs gelse
gazete satan çocuklar
-granit taşlar arasından-
çivi toplayan
yaşlılar gelir kapıma

kandırılışım gelir aklıma
lâle aldatmacasında
bahar bayramı

bir -garip- mayıs türküsü II

fakir ölümler
toprağa karışır sahte 'amin'lerle

fabrika bacaları kirletirken kenti
temize çıkar rüşvet
namus bekçisi asker
kara elli politikacılar
yalancı tarih kitaplarına geçer

ne zaman 'emek'ten bahsedilse
kurtların ağzındaki ekmek gelir aklıma
ve halkım gelir
aklı -hâlâ- bir karış havada

Gülbiye' nin savrulan saçlarından gelen sabun kokusu yaşama sevincimi artırıyor.

Soğuk rüzgar yakıyor yanaklarını.

Dudaklarında ürkek tebessüm. Desenli divitin elbisesinin üzerine, kendi ördüğü pembe yeleşti giymiş. Vücudu küçülüvermiş. Kamburunu çıkartarak duruyor öylece. Yaramazlık yapınca, yazı tahtası önünde bekletilen suçlu çocuklara benziyor.

Geldiğini duyar duymaz elime bir fincan alarak, koşup gittim. Soran olursa, bir pişirimlik kahve isteyeceğim. Annem, Gülbiye ile asla konuşmayacaksın, diye tembihledi.

Gecenin karanlığında getirmişler. Böyle diyorlar. Bütün mahalle biliyor. Bir gören olmamış ama biliyorlar işte. Duvar diplerinde, koltuğunun altına örgüsünü kısıtıp sakız çiğneyen, kaşları bir tel, ayak topukları nasırdan parçalanmış, tırnak uçları kınalı kadınlar söylüyorlar.

“Dün gece uykumun bir yerinde, tor tor bir araba sesi. Hayırdır inşallah, dedim, bu saatte... İçime de doğdu, Gülbiye gelmiş olmasın? O' ymuş meğer!”

“Bak sen şu orospuya, mahallemizin namusuyla oynadı.”

“Evlerden irak, daha on beşinde. Elimizde büyüdü. Asıl suç adamda.”

“Kime güvenmeli, ne etmeli bilmem ki? Bizim de kocalarımız var. Allah korusun, tövbe tövbe.”

“Halide de kocasına sahip çıkaydı. Akşama kadar o kapı senin, bu kapı benim. Bir tas sıcak çorba koymadı adamın önüne ne olacak!”

Her öfke dolu sözde, biraz daha hırsıyla atıyorlar örgülerinin ilmeklerini. Ne kadar evcimen olduklarını gösterecekler. Elleri yara bere içinde çocuklar geliyor arada bir, eteklerinden çekiyorlar annelerini. Kan sızıyor kiminin yarasından. Annelerinin şiddet içeren bakışlarından, korkuyla uzaklaşıyor çocuklar. Gülbiye Ablanın başına gelen anlayamadıkları felaketin, içlerinde yarattığı gizli korku ve tehdidin farkında olmadan oyunlarına dönüyorlar.

Gülbiye' nin annesi çıktı kapıdan. Bir iki kadın usulca evlerine yürüdüler. Kapı komşusu Meryem, “Nasılsın?” dedi, ”Gülbiye gelmiş ha, hadi gözün aydın!”

Demek ki bir tek Meryem dostmuş. Gerçekten dost mu, yoksa ağzından lâf almak için mi soruyor? Kestiremedi Gülbiye' nin annesi.

“Sağol Meryem. Geldi, Allahıma şükür.”

Ufak tefek çelimsiz birisiydi Gülbiye' nin annesi. Öyle tetikti ki, ayaklarını kaldırmaya bile fırsat vermeden, sürüyerek yürürdü. “R”leri bastırarak, kıvrak kıvrak konuşurdu. Karayağız, zeytin bakışları vardı. Gülümsediğinde yanaklarında ufak çukurlar oluşurdu. Bembeyaz tülbendi çenesinin altından sarar, yanaklarında birleştirir, tuttururdu.

Bütün mahallenin dikişçisi Gülbiye' nin annesi. Yıllardır bir başına büyüttü, kızını.

Kışın, Balıkçı Rüstem' lere her hafta balık kasalarını kırmaya giderdi Gülbiye. Ertesi gün ellerindeki çatlakları sıcak su içinde tutar, zeytin yağıyla ovarı. Susuz toprak gibi çatlardı elleri.

Bir gün birlikte gitmiştik.

Evdeki keseri bir poşete koyup, sıkıca giyinerek sabah erkenden çıkmıştım evden. Gülbiye çoktan hazırlanmış, elinde tuttuğu keserle beni bekliyordu. O da kalın giyinmiş, ancak benimkiler kadar eski değildi. Saçını da çok düzgün taramıştı. Bu işi biraz abarttığımı düşünerek utandım. Pek üstünde durmadım yine de.

Çok heyecanlıydım, hemen iki sokak ötedeki Balıkçı Rüstem' in evine doğru koşar adım gittik. Balıkçı Rüstem, ağzına giren pala bıyıkları, kanlanmış gözleriyle güldü Gülbiye' yi görünce. Sararmış uzun dişlerinin bir kısmı göründü. Arkası açık Anadolu' la işe çıkmak üzereydi. Beni Gülbiye' nin yanında görünce, biraz bozuldu. Yine de, Gülbiye' nin yanağından bir makas alarak, “Nasılsın?” dedi. Benim yüzüme bile bakmadı.

Yüzü kızardı Gülbiye'nin. O evde Hayriye ile tüm yaptıklarını anlatırdı da, Rüstem'in yakınlığından hiç bahsetmezdi.

Hayriye, saç başı dağınık, geceliğinin üzerine geçirdiği, kocasının eski ceketiyle, yalınayak kapıda belirdi az sonra. Kalın sesiyle, her şeye küfredermiş gibi homurdandı. Ne dediğini anlayamadım.

Biz, bir an önce işimize başlamak istedik. Alçak kapı sövesine çarpmamak için başımızı eğip, briketten yapılmış iki merdiveni inerek girdik bahçeye.

Hemen önümüzde, balık kasalarının gelişi güzel atılmış yığıyla karşılaştık. Duvar dibine yapılmış bir korunağın altındaydı kasalar. Küçük bahçenin tam ortasında duran ceviz ağacı, yapraklarını dökmüş olmasına rağmen, her şeye hükmedercesine duruyordu.

Alçak bir set üzerinde bahçeye açılan iki kapı vardı. Birisinin aralık tahtaları bordo ve maviyle acemice boyanmıştı. Diğerinde, boydan boya eski bir kilim, soğuktan korunmak için asılmış, kapı kolunun olduğu yer, kir ve yağdan parlıyordu.

Balıkçı Rüstem'in kamyonetinin büyük gürültüyle uzaklaştığını duyunca Gülbiye ile göz göze geldik. Yine al bastı yüzünü. Aceleyle kasaların olduğu yere doğru gitti. Ben de poşetimden çıkardığım keserle, onu takip ettim.

Hayriye, tam kapanmayan bahçe kapısını hızla çarparak girdi içeri. Yine bir şeyler homurdandı, anlaşılmadı. Yanımızdan geçti. Bizimle hiç ilgilenmeden, kirli kilimi kaldırarak açtığı kapıdan, tozlu ayaklarıyla girdi içeri.

Gülbiye'den hep duyardım. Ona da Hayriye anlatırmış. Her akşam balık yerlermiş. Balık yemekten bıkkınlık gelmiş Hayriye'ye. Gizliden ayırdığı balıklardan verirmiş Gülbiye'ye, Gülbiye de evde pişen yemekten bir kap götürürmüş.

Babama, "Sen de balıkçı olsaydın ya," demiştim. "Biz de her akşam balık yerdik!" Babam yüzüme ters ters bakmıştı. "İyi, seni balıkçıya veririz, o zaman!"

Hayriye'nin bugünkü tersliğini görünce, Gülbiye'yle konuştukları aklıma geldi. Bu kadınla normal olarak insan nasıl konuşup anlaşabilirdi ki?

Kasaları, yığından birer birer çekerek, çivilerinden ayırıp, sobaya girecek büyüklükte parçalıyor; çıkan yamuk çivileri de ufak, tahta bir kutuya koyuyorduk.

Gülbiye'nin eli alışkın olduğundan, aldığı kasayı birkaç darbeye çivilerinden ayırıyor, zaten incecik olan tahtalar birer tak-tuk'la bölünüyordu. Tahtaları parçalama işini bitirince çivileri düzelterek. Çivileri benim doğrultabileceğimi söyledi Gülbiye. Buna aklım yattı. Birkaç çividen sonra sıkıldım. "Ben de tahta kıracağım," dedim.

Kasanın yanlarını önce çökertip çivileri keserle kanıtarak çıkarıyor, kutuya atıyordum.

Balık pisliğiydi üstümüz başımız.

Bir de avucuma kıymık batınca, akşam annemin söylediklerini anımsadım.

"Kızım, hadi Gülbiye'nin babası yok, haftada bir gün yakacaklarını olsun Balıkçı Rüstem'in pis balık kasalarından karşılıyorlar. Bir gün sabahtan akşama kadar pislik içinde çalışmasının karşılığı, bir geceliğine, iliklerine kadar ısınmak. Yanan sobada kaynayan suyla hem kendilerini hem de çamaşırlarını yıkarlar."

İşin burasını bilmiyordum. Hiç düşünmemiştim de. Gülbiye, ne karşılığında oraya gidiyor, hiç sormamıştım. O da söylememişti.

Üşümüşüm. Ellerim kasaları zor tutuyordu. Çiviler ise, parmaklarımla süngerleşmiş, hissetmeyen uçlarından kayarak yere düşüyordu. Elimin içindeki kıymık, gittikçe dibe batıyordu. Canım yandıkça pişmanlığım artmıştı.

Gülbiye ha bire çalışıyor, her kasa parçalanışında nefesini, içindeki hıncı dışarı atıyormuşçasına verip, yeniden derin nefes alıyordu.

“Gülbiye, çok üşüdüm. Şu kıymık da gittikçe acıtıyor. Ne yapsak acaba?” dedim.

“Biraz sabret. Az sonra Hayriye Abla bize birer bardak ıhlamur getirir. Bir iğne ister, çıkartırız kıymığı. Benim elime de çok batıyordu. Şimdi alıştım artık,” diyerek önündeki işe döndü, “ Ne kadar çabuk bitirirsek bu işi, o kadar iyi.”

Ortada elimi yıkayabileceğim su bile göremiyordum. Geceleri kuru ayaz olduğundan, bahçedeki çeşme donmasın, diye çuval ve eski giysilerle sarılmıştı.

Gülbiye de istemeden yavaşlamaya başlamıştı. Yorulmuştu anlaşılın.

“Sen her hafta bu kadar kasayı tek başına mı parçalıyorsun?” dedim.

Dağılan saçlarını elinin tersiyle toplayarak başını kaldırıp baktı. Şaşırıldı ne diyeceğini, “Yok, her hafta böyle değil, bu gün biraz fazla.” Sanırım utandı. Çünkü bu hafta birlikte gelmek için ısrar etmişti. Annemi bile o kandırdı denebilir.

Bana anlatırken, burada yaşadıklarını bir oyun gibi gösteriyordu. Belki de böyle düşünerek rahatlıyordu. Hayriye’yi bile ne kadar sevimli anlatmıştı. Suratsızın tekiymiş işte. Yüzümüze bile bakmadan gitti, vurdu kafayı yattı.

Tam bunları düşünürken, kirli kilimin ardındaki kapı, gıcırtyla açıldı. Hayriye, elinde çay tepsiyle görüldü. Saçlarını arkaya toplamış, sabahtan vücuduna hantallık veren şişmanlığı, onu sevimli bile yapmıştı. Kalın, siyah bir etek üzerine tiftikten el örgüsü bir kazak giymiş, sabahki halinden eser kalmamıştı.

Gülbiye, “Hayriye Abla, gelirken biraz da ılık su getirebilir misin?” diye seslendi.

Uysal bir çocuk gibi sözünü dinledi Gülbiye’nin. Tekrar içeriye girdi. Az sonra naylon bir ibrik içinde ağzından dumanlar çıkan su vardı bir elinde.

Hayriye Abla su döktü, bahçedeki çeşmenin başında duran sabunla yıkadım elimi. Kıymık batan yer morarmıştı.

Hemen içeriye koştu Hayriye Abla. Temiz bir havluyla kolonya, pamuk, bir de ucunda iplik sallanan dikiş iğnesi getirdi. Elimi ellerine alarak kucağına koydu. Avcumu açtırdı. Feryatlarıma aldırmandan kıymığı çıkardı. Ağrı kesiliverdi. Kolonyalı pamukla sildi sonra.

“Kızlar, siz ıhlamurlarınızı içe durun da, benim içerde biraz işim var.Şuradan, kıldığınız odunlardan alayım da sobayı tutuşturuvereyim, ısınalım hep birlikte.”

Demek ki içerisi de soğuk. Hayriye sıcacık odasında keyif çatıyor sanıyorum. Bir kasayı alsa, elleriyle bile kırıp, sobaya atıverir. Çok mu zor? Yapmıyor işte. Balıkçı Rüstem’in karısı o. Şu an patron. Sorgulayamam ki!

Kocası ağır işler yapmasına izin vermiyordur, ne bileyim ben. Gülbiye, birkaç yıldan bu yana geliyor kışları. Balıkçı Rüstem’in Hayriye’yle evlendiğinden beri.

İbrikteki artan suyla Gülbiye de yıkadı ellerini. Ihlamurlarımızı içmiştik ki, “Hadi gelin artık, odanın soğuğu kırıldı, dışarıdan iyidir ne de olsa,” diyerek, daha da sevecenleşen sesiyle bizi içeriye davet etti.

Bu kez kirli, kalın kilimden süzülerek biz geçtik, Hayriye Abla da bahçedeki tuvalete...

Radyoda dinleyici istekleriyle çalınan türküler vardı.

Gülbiye alışkanlıkla, karşıdaki sedirin üzerine geçip oturdu. Sobaya da yakındı burası, “Gel,” dedi, bana da, “Otur, bak burası sıcacık.”

Hemen yanına oturdum. Ellerimizi ovuşturarak ısıttık.

Hayriye Abla içeri bir torba tahta kırıntısıyla girdi. Onları da sobaya atınca yan odadan, bir tepsi getirdi.

Acıkmış olduğumu hissettim.

Bir tabak dolusu balık, iki kuru soğan ve bir ekmek öyle güzel görüldü ki, Hayriye Abla’nın koltuğunun altındaki sofraya bezini bir sekişte kalkarak aldığım gibi yere serdim.

Hayriye Abla, gelin geldiği köyün şivesiyle o kadar doğal konuşuyordu ki, ne konuştuğu aklımda pek kalmadı ama çok güldüğümüzü hatırlıyorum.

Vicdan Efe

Karnımızı doyurduktan sonra, Gülbiye, “Hayriye Abla, biz şu tahtaları kırıverelim de işimizi bitirelim,” dedi.

İkimiz dışarı çıktık.

Gülbiye kırıyor, ben çivi düzeltiyordum. Tam son kasaya geldiğimizde, Gülbiye’nin elindeki keser, sapından çıkıp fırladı. Benim elimdekiyle devam etti. O kasanın çivilerini de göstermeden cebine koydu Gülbiye. Fısıltıyla, “Bunları da çöpe atıveririz,” dedi.

Gülbiye’de artan bir telaş gördüm. Eve gitmek için acele ediyordu. Hayriye Abla da birkaç kez içeriye girdi çıktı, onun da sinirlendiğini fark ettim.

Kapıdan çıkacakken, Balıkçı Rüstem’in arabasının sesini duyduk. Hayriye içeriden çıkmadı. Rüstem, arabadan inmeden gitmiş olacaktık ki kapı da karşılaştık.

“Ne o gidiyor musunuz?” dedi. Gülbiye başını salladı. “Hani odun almadın mı bu gün?” Yutkunan Gülbiye’nin başını ellerinin arasına alarak alçak kapıdan içeriye soktu.

Ben bekledim.

Gülbiye elinde bir torba odunla çıktığında yanakları kıpkırmızıydı. Hızlı adımlarla evlerimize gittik.

Birkaç ay önce Gülbiye benden uzaklaşmaya başladı. Nedenini anlayamadım. Balıkçı Rüstem’le ilgili olduğu hiç aklıma gelmemişti. Geçen yıl kasa kırdığımız günü hep unutmak istemiştim.

Mahalledeki kadınların konuşmaları arasında, Gülbiye’nin bu işte ne gibi bir suçu olduğunu düşündüm. Hayriye kocasına neden öyle ters davranmıştı? Aslında ne kadar iyi, hatırnaz birisiydi. Kocasının Gülbiye’ye karşı olan davranışının farkında mıydı?

Kahve fincanı elimde, çaldığım kapıyı Gülbiye açtı. Fincanı bir tarafa bırakarak sarıldım boynuna. Konuşmadan baktık bir süre. Karnını yokladım, elimle. “Üzülme artık,” dedim. Balıkçı Rüstem’in çocuğunu aldırmişti. Evleri soğuktu. Ortada buz gibi duran demir yığını soba, iyice soğutmuştu odayı.

Annemin kızacağına aldırmadan, “Hadi, bize gidelim,” dedim. Gelmek istemedi. Ellerinden tutup zorla çektim.

Mahalledeki dedikoducu kadınların arasında annem de vardı. O bizi görmedi.

Annem, “Aman komşular, Gülbiye’nin annesi iyi kadındır ama, baksanız ya olanlara, kızına sahip çıkamadı. Bizim de kocalarımız var. Ne kızmış bu böyle. Benim de kızın arkadaşıydı. Allah’tan son zamanda kesilmişti bizim evden ayağı,” dediğini duydum. Gülbiye de duydu mu bilmiyorum.

Kasa kırdığımız günün akşamı Gülbiye, keserini sağlamlaştırmak için babama gelmişti.

Babam, Gülbiye’nin ardından iç geçirerek bakmıştı.

Babamın bakışlarındaki tuhaflığa anlam verememişim.

Çamaşır için babamın ceplerini boşaltırken, Gülbiye’ye yazılmış bir not buldum.

Yaktım okur okumaz.

*2004 yılı Beşparmak Dergisi, Samim Kocagöz Öykü Yarışmasında ödül.

Tüm sanatlar başlangıçta zorunlu bir gereksinmeden doğmuşlardır. Sanat, insanın yaşam kavgasında, kendini, gücünü, sınırlarını, tutkularını, korkularını, isteklerini ve aynı zamanda karşısındaki güçleri tanımaya aracılık etmiştir.

Sanat, ilkel toplumlarda doğanın gizemli görünen güçlerini, doğal olayları etkilemeye yaramıştır. Sanat, kolektif bir coşku yaratarak; insanın kendisini, çevresini, doğayı anlamasına yardımcı olmuş, böylece onu eğitmiş, bilinçlendirmiş, zararlı tutkularından arındırmış, kendini, çevresini ve doğayı öğrenmesine, düzeltmesine, değiştirmesine ve geliştirmesine katkıda bulunmuştur.

Sanat bu işlevlerini yerine getirirken kendi güzelliğini yaratmıştır. Gerçeği öğrenmekle elde edilen bilgi birikimi, saf güzelliğe erişme kaygısıyla; güzelliğin dışı vurumuyla, insanın (güzelden, güzel olandan) aldığı haz ve hoşlanma duygusuyla birleşerek sanatın işlevselliğini bir adım daha öteye götürmüştür.

İlkel topluluklarda sanat; bilinçli bir yöntem, ilke ve işlevden hareket ederek oluşmaz, yaşamın ta kendisi olarak vardır. Yaşama, doğaya, insana ışık tutar, onu güçlendirir, anlamlandırır. Kolektif yaratı eyleminden (ritüel) sonra heyecanlar dingingleşir, düşünce aydınlanır, bilgi ve beceri saflaşır. Kolektif yaratım sonucu oluşan kolektif bilinçten, bireyler o topluluğun üyesi olarak pay alırlar.

Antik Yunan tragedya ve komedyasının kaynağını araştıran bilim adamları, dram sanatının, tanrı Dionisos için yapılan ritüellerden doğduğu savını benimsemişlerdir.(*1)

Antik Yunan'da doğa ile, bağ, bahçe, üzüm ve şarapla ilgili olan tanrı Dionisos için yapılan ritüeller taktikli şarkı ve danslardan oluşur ki, bu da tiyatro sanatının doğuşunu hazırlamıştır. Girit Adası'ndaki Zeus tapınağında bulunan Kouretes ilahisinde şu gerçekler saptanmıştır: Kouretes ilahisi ile büyük "Kouros" denilen bir daimon çağrılmaktadır. Kouros'u çağırarak ve onu etkilemek için bir dans yapılır ve kurban verilir. Bu büyük dans (ritüel) bir yeniden doğuş oyunudur. Dromenon denilen dansı esrik dansçılar yaparlar. Dromenon ile doğal yaşam gücü, tanrısal güç yeniden doğar ve törene katılanların "işgücü" olarak belirir. Topluca duyulur ve paylaşılır. Büyü dansı bu gücü duymaya ve özümlemeye yaramıştır.(*2)

Tanrı Dionisos için yapılan kutsal törenlerde de aynı özellikler bulunmaktadır. Dithirambos şarkıları ve dansları da bir dromenondur; yeniden doğma ve büyü ile Daimon'u paylaşma eylemidir. Dram bu hareketlerden Dromenon'dan, doğmuştur.

Şafak Karalı

Doğanın baharda yeniden canlanması için yapılan taklitli danslar ve kurban verme, dramın kökenini meydana getirmiştir. Dromenon'un çatışma, yenilgi, yas, yeniden doğma, sevinç ve kutlama öğeleri olduğu gibi dramın yapısında da korunmuştur.

Dithirambos korosunun şarkı ve dansları giderek bir ağırbaşlılık kazanmıştır. Gerilim azalmıştır. Seyirci bu taklitli ve tartımlı dansı uzaktan seyrederek. Koro, ortak bir ritme ayak uydurmakla ve kendi kişiliğini maske ardına saklayıp ufalmakla ritüellerdeki özelliğinin bir bölümünü korumuş olur. Bununla beraber artık, tanrıyı içinde duymamaktadır. Heyecan içte olandan değil, dışta olandan gelmektedir. Koronun sesi dışa yöneliktir.

Tanrı Dionisos'un acıları, ölüşü ve ikinci kez yeniden doğuşu, önemli ve korkulu ancak insanlardan uzakta olan işlerdir. Ortak yaşam gücü bir tanrıda, bir toplum kahramanında somutlaşıp, billurlaşmıştır. Bu değişme büyüden sanata geçişte de gözlenir. Ölüp dirilme ritüeli aynı temayı içeren bir oyuna dönüşmüştür. Büyünün gizemi yerini düşünceye bırakmıştır. Büyüdeki ortak yaratının yerini bireysel yaratı almıştır.

Ritüellerden sanata geçişi şöyle özetleyebiliriz. Ritüel, sanat ile gerçek yaşam arasında bir köprüdür. Ritüelde pratik bir amaç güdülür. Bu amacı gerçekleştirmek için, yaşamın taklidi yapılır.

Yaşamdaki işler, ya önceden onları etkilemek için, ya da sonradan onları paylaşmak amacıyla canlandırılır. Oysa sanat pratik amaçlı değildir. Sanat, yaşamı ve gerçekleri taklit ederken, sadece kendini amaçlamaktadır. Ritüeldeki tartışılmaz inancın yerini eleştirel düşünce almıştır. Ritüelde toplu hareket ve toplu eylem ön planda gelirken, sanat ise sözdür, duadır, övgüdür, yergidir. Ritüelin konusu tekdüze ve bilinendir. Sanat ise kendine yeni konular arar ve konuları farklı biçimlerde işler. Ritüel yaşamın kendisi olmasına rağmen, sanat yaşamın benzeridir ve biçim kalıplarını içerir. Ritüel, heyecan verici ve korkutucudur. Sanat ise gerilimi azaltır, heyecanları yatıştırır, yaşamı kendince düzenler. Ritüelde yaşam duygusu içgüdüsel olarak paylaşılır ve bu pekişir. Sanatta ise yaşam gözlenir, aksaklıklar saptanır, eleştirilir ve iyileştirme yolları aranır. Ritüelde oyun ve seyir yeri aynı yerdir; sanatta ise bu yerler ayrılmıştır. Ritüelde oynayan yaşar, sanatta ise oynanan seyredilir.

Ritüellerin yapıldığı alana "orquestra" denilirdi. Tiyatroda seyir yerine orkestra eklenerek bir uzaklık kazandırılmıştır. Böylece yaşanan heyecanlar seyredilir, gözlemlenir. Giderayak orkestra denilen oyun alanına "skene duvarı" eklenerek sahne yüksekliği kazandırıldı ve dekor panoları yer aldı.

Sonuç olarak; Jane Harrison, dram sanatının her zaman bir ritüel aşamasından geçtiğini, fakat her ritüelden sanat oluşmadığını belirtmiştir.

*1 Prof. Dr. Sevda Şener, Oyundan Düşünceye.

*2 Harrison, Jane, "Themis".

Küt!

“Ah, çarptım galiba...”

Uzayıp giden kuyrukta, öndeki arabadan inen göbekli genç adam, önce hışımla arka tamponuna eğilip hasarını kolaçan ettikten sonra, sağ elini ona doğru sallayarak sertçe çıkıştı :

“Uyuyor musun ya!”

“Özür dilerim evladım... Dalmışım... Bir şey yok ya?”

Göbekli adam arabasına dönerken onun bu günah çıkarmasına aldırılmayarak yüksek sesle söylendi.

“Bu yaşta ehliyetleri toplamalılar... Hatta refakatçisiz salmamalı bunları sokağa!”

Keşke Şefik yanında olsaydı, adamın ağzının payını hemen verirdi; ama nerde... Tampon tampona düşük bir hızla ilerledikleri için ucuz atlatmıştı. Belki de göbekli haklıydı; artık hiç araba kullanmamalı, gözlerine de bacakları gibi fazla güvenmemeliydi. Otobandaki kırmızı ışık seli yavaş yavaş akıyordu. Arabanın silecekleri iç parçalayıcı sesler çıkararak sağa sola savruluyordu. Yan arabadaki adamla göz göze geldiğinde kendine acıyarak baktığını hissetti. Ne zaman kesildiğini bilemediği bir yağmuru camından boş yere kovmaya çabalıyordu. Hemen direksiyonun yanındaki küçük kola dokundu; ses kesildi.

Bu böyle devam edemezdi; bir şeyler yapmalıydı! Artık her şeye razıydı; yeter ki bu paslı kilit açılınsın!... Daha önce de olmuştu; ama bu kez hem uzun sürmüş hem de başka bir şey düşünemez, gündelik işlerini bile yapamaz duruma gelmişti.

Şu emniyet şeridinden tam gaz gidenlere ne demeli? Onun gibileri, artık bir ayağı çukurda mezbaha kapısındaki koyun olarak görüyor olmalıydılar; hakkını aramaktan âciz, üretkenlikleri ve cesaretleri burulmuş safralar topluluğu! Bazen bu memlekette yaşamak gerçekten bir sıkıntı diye iç geçirdi. Ama şu an, asıl önemli olan, kendi içindeki sıkıntıydı! Bu düğümü, tek darbeye çezecek imgesel bir kılıca ihtiyacı vardı. Belki de teslim olmalıydı. Kendini son günlerde fazlasıyla yorgun hissediyordu. Geçmişinde bu konuda ne kadar başarılı olduğunu zaten yeterince ispatlamıştı. Hem sonra, verilen o ödüller... Bunun kanıtı değil miydi?... Alkışlar arasında alırken ne kadar belli etmemeye çalışsa da içini köpürten o ucuz metal döküntüler, yazdığı onca kitap, belki de şimdi ayak bağı oluyordu... Belki de yolunun üstüne aşılmaz bir engel olarak dikildikleri için, bu kilitlenmişliğinin gerçek nedeni onlardı... Bunca zaman gurunun çöplendiği bu anıları, şimdi bir hurda yığını gibi nasıl çöpe dökülebilirdi ki? Üstelik bunun için artık çok geçti.

Yağmur ne zaman başlamış, yine fark edememişti. Ön camdan süzülen damlalar, dış dünyayı buğulu bir perdenin ardına ötelemiş, onu korumaya almıştı. Keşke hep böyle kalsaydı, hiç görünmeseydi... Varlığından bihaber yaşasaydı herkes; kimse ondan bir şey istemese, kasım ayına kadar yetiştirmeye zorunlu olmasaydı bu kitabı. Önünde ne kadar kırmızı ışık varsa, arkasında da o kadar sarı ışık vardı. İki renkli bir nehrin tam ortasındaydı... Sadece kendi rengini göremiyordu; bu ışık zincirinde renksiz, silik bir Milattı... Son işi, bu bezgin nehri sarıdan kırmızıya dönüştürmek olan, mucize yetisini yitirmiş emekli bir peygamber... Oysa, eskiden her şey ne kadar kolaydı; böyle sıkıntıları asla olmazdı. Şimdi zamanın giyotin sarkacı altında kendini kurban gibi hisseden bu adam, aslında kuran, yaratan ve zihinlere hükmeden bir efendiydi. İsteddiği zaman yatar, istediği zaman üretti. Kendine özgü kurmaca âlemini zenginleştirmek adına doğru dürüst okumaz, araştırmaz, sadece kendine âşık ettiği o kriminolog sevgilisiyle ara sıra yemeğe çıkardı. Buna karşılık basılan onca aşk romanı arasında sadece polisiye yazarak en çok satanlar arasına her zaman girerdi. Yaşı ilerledikçe kitaplarının baskı adetleri azalmaya başlamıştı. 'Yazınsal Kudret' denen şey de, bedensel hasletler gibi yaşlandıkça yitiriliyor muydu yoksa? Böyle olmasa bile, zamanla, cılız bir üne ve buruk bir vefaya dönüştüğü kuşkusuzdu.

***

Arabayı evin önüne, her zamanki yerine park etti. Sokağa çınar yapraklarından ıslak, sarı bir halı serilmişti. Boris, havlamaya başladı. Son aylarda belki de onunla bıyık altından alay etmeyen, arkasından dedikodu yapmayan yegâne dostu o kalmıştı. Boynu ağrıyordu, ama bir saat önce yaptığı o küçük kazayla ilgisi olamazdı. Beli de yine zorlamaya başladığından bastonuna dayanarak ağır ağır ilerledi. Anahtar delikte döndü; kapı açıldı, ama yuvasından çıkarmaya çalışırken elini kapının çelik kasasına çarptı. Çok canı yanmıştı; sol el tarağının derisi yüzülmüştü. Eli, sol eli her şeyi idi. En azından bir zamanlar... Neyse ki, evin sarıp sarmalayan o bilindik kokusu sızıyı da dindirmişti. Dışarıdaki hisirtiden yağmurun yeniden başladığını anladı. Çalışma odasına girmek, mezara kapanmak istemiyordu. Bir zamanlar yatağından çok daha fazla zaman ayırdığı o ceviz çalışma masası, şimdi musalla taşı gibiydi: ürpertici ve soğuk! Salondaki ikili koltuğa uzanmayı yeğledi. Televizyonu açtı. Balkan'lardan gelen soğuk ve yağmurlu hava hafta sonuna kadar etkisini sürdürecekti. Avustralya'da yaşlı balinalar toplu halde kıyıya vurmuştu. Özellikle çocuklar, kumsalda zincir yapmış, kovalarla su taşıyarak ve ıslak bezlerle üzerlerini örterek onları yaşatmaya çalışıyorlardı. Editör bugün ne demişti: Kasım ayına kadar bitiremezse önümüzdeki senenin yayın portföyünden kaldırılıyordu. Bu değildi önemli olan; bir zamanlar karşısında el pençe divan duran o adamın küstah tutumu, onu, çok daha fazla rencide etmişti. Üstat güzel söylemişti; 'Yazmasam çıldıracaktım...' diye; ama çıldırdığı için yazamayanlara açıklık getirmemişti. Gerçekten bunuyor muydu acaba? Kalktı; lavaboda bol suyla yüzünü yıkadı. İmge-bilinç akışının kırmızı-mavi muslukları esrareniz bir el tarafından sımsıkı kapanmıştı. Aynadaki adam da dünden daha yaşlıydı. Bakışlarındaki umutsuzluktan bıkmıştı; zorunlu olmadıkça onunla asla yüz yüze gelmemeliydi. Geceleri alelacele kalkıp defterine not ettiği, tüm çağrışımlarını yitirmişti. Oysa, bildiği her şeyi denemişti. Masaya oturmadan önce Bertrand Russell gibi uzun yürüyüşlere çıkmış, Hemingway gibi ayakta yazmaya çabalamıştı. Ama boşuna! Voltaire' in yaptığına ise artık cesaret edemezdi; sevgilinin çıplak sırtını, yazı masası olarak kullanmak için yaşı oldukça ilerlemişti.

Göğsündeki sıkıntının tek nedeni olan bu kitabı, iki ay içinde teslim etmeliydi. Herkese hâlâ ölmediğini göstermek için bu son şansıydı. Verandaya çıkıp derin bir nefes aldı. Toprağın nemli ve serin kokusunu ciğerlerine çekti. Kendi eliyle diktiği ortancalar, bu sene, şimdiye dek hiç olmadığı kadar boy atmış, göğüs seviyesine gelmişti. Boris' in yağmura rağmen, eskisi gibi yürüyüşe çıkacaklarını sanarak paçalarından çekiştirip sevinç gösterileri yapması, balinalarla başlayan zincirleme tetiklemenin son halkasıydı. Derinlerde bir yerde unutmaya yüz tuttuğu o erinç kımıltısı, belli belirsiz de olsa kendini hissettirmişti. Heyecanlandı; vakit geçirmeden üstüne gitmeli, zihninde ne varsa sağlamalıydı. Eskiden yaptığı gibi Norveç stili denizci piposunu özenle doldurup yaktı. Evin içini yine vişne aromalı, buruk tütün kokusu sardı. Boynuna asılı gözlüğü, tüylenmiş kazağının eteği ile temizledi. Kalın tabanlı kristal bardağına doldurduğu yıllanmış malt viskiden iri bir yudum alarak, son bir cesaretle çalışma odasının kapısını açtı.

***

“Kimsin sen?”

“Hıh... Tanımadın ha? Haklısın; uzun zamandır yanıma uğramadın, ama tütün kokusunu duyunca bu gece geleceğini anladım.”

“Bu yapmacık gülüş... Yoksa sen?...”

“Evet, benim... Şefik! Komiser Şefik! Bu saatte çalışma masanda, dosyanın arasında benden başka kimi bulacağını zannediyordun?”

“Şefik... Şefik! Sen misin gerçekten?”

“Benim Üstat, benim; yabancı değil! Öyle hayalet görmüş gibi bakma; gizlerin, düşlerin dünyasından çekip çıkardığın Şefik... Hiç yaşlanmamışım değil mi? Ee, varoluşumu sana borçlu olsam da yine de senin sahip olamayacağın bazı üstünlüklerim var... Mesela, zamana kafa tutmak gibi!... Baba-oğulun zihninde aynı dirilikte hayat bulmak ne büyük keyif; bilemezsin... Kuşaklar boyu bahtiyarlık!”

Şaşkınlığın yerini, kıskançlığın bilemediği bir öfke almıştı:

“Ne arıyorsun masamda? Ne karıştırıyorsun onları?”

“Hâlâ, şu müzelik daktiloyu mu kullanıyorsun Allah aşkına? Yazdıklarını, çakılıp kaldığın yere kadar bir kez daha baştan okudum; maalesef sen de biliyorsun ki...”

“Senin düşüncelerin sende kalsın!”

“Bana ihtiyacın var Üstat; bu kurguyla bu işin içinden çıkamazsın. Duvara çarpmış gibi kalmışın; şunu kabul et, işimizi kolaylaştır; yaratıcılığın da bu deri sumenin gibi aşınmış! Eski yazdıklarının bozuk kopyasını bile çıkaramayacak kadar yaşlandın artık...”

Şefik’in söyledikleri gerçekten doğru olabilir miydi? Yolun sonu böyle bir şey miydi? Kendisinin ünlediği baş karakteri karşısında, acınacak duruma düşmek ve aşağılanmak mıydı her yaşlı yazarın kaderi?

“Kalk koltuğundan! Elini sürme onlara!”

Şefik, ayaklarını dayamış olduğu masadan indirerek, kadife yastıkla desteklenmiş banker koltuğundan kalktı; masadaki antika abajuru ani bir hareketle çevirerek yazarın gözüne tuttu:

“Sen de biliyorsun ki, yazdıklarından, düşündüklerinden çok daha iyisini yapabilirim. Yapabileceklerimi artık düşünemiyor; düşündüklerimi yazamıyorsun! Beni yarattın ama, yönetemiyorsun... Oysa ben, Frankeştayn değilim; korkma benden! Bana zamanında o kadar güzel bir hayat bağışladın, o denli bir devingen ruh verdin ki, belki senden daha zeki değil, ama daha yaratıcı olabilirim... Senin yazdığından çok daha güzel konuşabilir, sonuca senin düşündüğünden çok daha çabuk ulaşabilirim. Benim adıma düşünemiyorsun artık; beni senin gibi düşünmeye zorlarsan Komiser Şefik olamam ki... Bunu neden anlamıyorsun; o kâğıda tek bir sözcük koyamamanın gerçek nedeni bu! Beni özgür bırak!...”

Onun, bu cüretkâr sözleri ve buna ümitsizce karşı koyan düşünceleri, beyninde yankılanıyor; çarpışan ses, görüntü ve düşünce haleleri yine Komiser Şefik’i tehdit ediyordu. Bu titreşimlerden kendine özgü çevik hareketlerle sıyrılan Şefik, onun sessizliğinden güç alarak suçlamalarının şiddetini iyice arttırdı:

“Artık kurgulamaya çalıştığın o basit cinayetleri çözmekten zevk alamaz hale geldim; katiller bile, işin farkında, ikimizle alay ediyor! Ortada ne dâhiyane işlenmiş cinayetler kaldı; ne de cinayet mahallinde bulacağım zekice gizlenmiş ip uçları... Katili bulmak için bana ihtiyacın yok; bu gidişle herkes daha ilk bölümde katilin kim olduğunu benden önce anlayacak.

Anlayamazlarsa, bu, okuru bilerek yanlış yönlendiren o muhteşem tuzaklarından artık eser

kalmadığına göre, gözünden kaçan detaylardan olacak.”
“Yeter! Defol git!”

“Gidecek bir yerim olmadığını biliyorsun. İkimiz aynı gemideyiz...”

Ne yapacağını kestiremiyordu. Göğsündeki sızı, keskinliğini iyiden iyiye arttırmıştı. Bir- iki adım sendeleyip koltuğa yığıldı. Şu an hayatta, ne Şefik’ten başka yardım isteyeceği biri vardı ne de onun kadar yakın bir dostu... Son dalga boyları iyice kısaldı; yavaş yavaş uzaklaştı zihninin çeperinden.

Komiser, beklenmeyen bir hareketle Üstadının önünde diz çöküp usulca ayaklarına kapandı ve bir süre onun gibi kımıltısız kaldı. Bu haliyle, zeki ve hamarat bir polis müfettişine hiç benzemiyordu. Geçmişte yaptığı onca sorgulamanın deneyimiyle, yaşlı adamın o bitkin görünümünün altında, teslim olmak üzere olan o bakışları yakalayarak, ses kartelasından en şefkatli tonu seçti.

“Sadece ben yardım edebilirim sana! Tanrı yazarlığını bir tarafa bırak... Yine sen yaz, ama yaşadıklarımı, hiç olmazsa ben anlatayım. İnan bana; senin sayende yıllardır deneyim kazandım. Ayrıca zekâmın kıvraklığını kitaplarda sayfalarca sen anlatmadın mı?... Aramızdaki sessiz iletişimi, inkâr etmeyeceksin herhalde? İp uçlarını birbirine bağlayarak ortaya koyduğum delillerle, katillere itiraf etmekten başka bir seçenek bırakmadığım o eşsiz final sahnelerinde, benim de katkım olduğunu biliyorsun? O ödülleri, benim sayemde aldığını söyleyiyorum tabî; ama ben olmasam masa başında çok daha fazla zaman harcayacağını, sahip olduğun her şeye daha geç ulaşacağını, izinle belirtmek zorundayım. Yapabilirim, güven bana! Üstelik, beni öldürmek için dahi, son bir kitap yazmaya mecbursun...”

Şefik, üzerindeki buruşuk pardösüyü kenara fırlatarak, gömleğinin kollarını sıvadı; koyduğu Remy Martin’den iri bir yudum almadan önce, onun masada başıboş duran bardağına hafifçe dokundurdu:

“Sağlığına ve yeni bir başlangıca! Her zaman vardır...”

Ortada görünen bir cinayet olmasa da, bu onun sahnesiydi. Kelimelerin en doğru hecesine vurgu yaparak hedefini on ikiden vurmak için, her defasında sesini kalibre ediyor, sözcüklerini özenle seçiyordu. Deliller ortadaydı; neden-sonuç ilişkilendirmesi kusursuzdu. Hâlâ eskisi gibi formunda olduğunu görüp sevindi. Yaşlı adamın, onu, oturduğu yerden hareketsiz, boş gözlerle izlemesine bakılırsa, diğerleri gibi gerçekleri itiraf etmekten başka çaresi kalmadığını artık anlamış olmalıydı.

“Bırak, yardım edeyim Patron; bana kazandırdığın ünün karşılığını ödemem için bana fırsat ver... Yoksa ikimiz de çıkamayacağız bu odadan. Hem ‘Yazar-Müfettiş’ ilginç bir karakter olabilir. Sir Arthur gibi kıskançlık yapmayacaksın değil mi? Biliyorum; benim Sherlock Holmes gibi fanatik müritlerim asla olmayacak... Ne ‘Baker Caddesi, 221B’ gibi yıllarca mektup yazacakları bir adresim, ne de İsviçre Alpleri’nde öldüğü o meşhur şelale gibi yas tutacakları bir yer... Çoktan hak ettiğim halde, onun gibi, gerçekten yaşadığıma dair rivayetler de ortalıkta dolaşmayacak, olsun! Hiç olmazsa, Holmes gibi kokainman değilim; ayrıca Dr. Watson gibi budala bir yardımcıyı da yanıma vermediğine çok müteşekkirim...”

Şefik, artık güçlkle konuşuyordu. İstedığı sözcükleri bulmakta zorluk çekmeye başlamıştı.

Böyle bitmemeliydi. Hele şu anda... Yaşlı adam, teslim olmuş ve ilk kez onu dinlemekten başka seçeneği kalmamışken... Bu haksızlıktı! Fısıldayarak güçlkle devam etti:

“Birbirinden güzel kadınlarla tanıştım; ateşli sevgililerim oldu. Hangi külün hangi sigaradan döküldüğünü, belki Holmes kadar iyi bilemem ama, sayende onun hiç tatmadığı şeyleri tattım. İmkânsızlarıelediğimde geriye düşlerimden başka bir şey kalmadı... Sırf bunun için bile değerdi Üstat...”

Ortalık ansızın karardı. Komiser Şefik’in yarım kalan son hikâyesi, yaşlı bir polisiye yazarının beynindeki sessel ve düşsel titreşimlerle birlikte, bilinmeyen bir yöne uçtu. Maktulü olduğu için çözemediği tek vakanın, tüm ipuçları bu sonsuz sükûnetin içinde eridi gitti. Yazarından farklı olarak bir başka zihinde dirilme bahtiyarlığına eriştiğinde, bu özgün anıyı hatırlamayacaktı bile.

1.

Yenik yüreğin ölüm töreni için çelenk hazırlıyorum. Yürekte birikip, yüreği tüketen ne kadar duygu varsa hepsinin çelenkleri de hazırlanmayı bekliyor. Sadece üzerinde isimlerin yazılı olduğu yaldızlı kuşaklar göndermişler. Geri kalan ne varsa benim sorumluluğumda... Oysa tanıdığım çok çiçekçi var kasabada. Bana hatırı sayılır çelenkler hazırlayabilirlerdi. Kendimi bir kapana kilitlemeseydim...

Bir kapan ki, tanıdığım bütün meslek sahiplerine lanet okuyan, eşsiz sevinçler yaşatacak kırların bitki örtüsünü yolan, beni yalnızca selüloz acılara mecbur kılan... Dişlilerinde ömrümün bütün günahlarını, içe bastırışlarını hazır bekleten... Çoktan kapılarak kapılandığım katı kapan... Bütün anahtarları deniyorum ama faydası yok!

İki çelenk bitti. Ağlayışım ilk damlalarını veriyor. Gözyaşımı silmeli ve işime devam etmeliyim. Gözyaşımı silip çelenk çiçeklerini öpebilirim en fazla...

2.

Cenaze törenindeki yalnızlığımı şaşkın bir edayla bakıyorum. Cenazeyi unutacak kadar dalgınlaşıyor bakışlarım. Kimsesizim, çok bitkinim... Öyle sevimsiz ki her şey... Yüreğin ardı sıra düşmek gerek uçurumlardan. Yürek acısını başka ne paklar? Kaşıntılarımı hangi kapan saklar? Şimdi tek başına benliğim. İster istemez başlangıç umutları yavruluyor aklım. Ama titreyen korkularımı ne yenecek? Gelecek günlerin kil rengi korkularını kim yenecek? Mutluluk varsayımları, iyilik tümceleri bu korkular içinde öyle tiksindirici bir halde bakıyor ki anlatamam. Sonumun genellemelere alet olmasını da istemiyorum. İletişim kuramadığımız, doğrularımızla uyumsuz olanı ortadan kaldırma dürtüsüyle nasıl bir mutluluk kurguluyor aklımız? Herkes birbirinin karışımı oldukça simetri ömürler de hesapsızlaşıyor. Mutluluk sanıyoruz kopya çektiğimiz anları.

Yalnız bıraktın beni yürek. Bedenselliğimi de dağıttın. Bütünlüğümü bozdun. Kaç yaşındaydın, ne yaşadın da gitmeye bu kadar heveslendin?

3.

Pencerenin ardına sinen, saf bir ışıltıyla gülümseyen çocuklar hatırlıyorum... Kendi çocukluğumu karıyorum hatırıma... Hazır yiyeceklerle büyümedim; alt tarafı un kavurmasıydı boş ve nemli odalarda pişen. Nice güçlüklerle oyuncak alırdı babam panayırlardan. Hepsinden hırsımı alırdım ben de... Günler içinde gidişler, umuda ve buluta asılan salıncaklar, ayaklarımın çıplaklığı... Annemin durduk yere canımı acıtışımla gözlerine yerleşip kalan hüznü... Toprak oyunlarında bulduğum cam ve jilet kırıkları, kırıkların tuhaf cazibeleri... Ellerim kanlı bir biçimde evimizin kapısını çaldım hep. Annem hep ağladı... Yağmurlu günlerde okşarken başımı, pencereden izlerken hayatı, sobayı temizlerken, çamaşır sererken hep ağladı annem... Ve onun gözyaşları şimdi beni bırakıp giden yüreğime aktı... Çalı sandalıyla o gözyaşı denizinde bulmuştum ben yollarımı...

Pencerenin ardına sinen, saf bir ışıltıyla gülümseyen çocuklar hatırlıyorum... Kendi çocukluğumu karıyorum hatırıma... Hazır yiyeceklerle büyümedim; alt tarafı un kavurmasıydı boş ve nemli odalarda pişen. Nice güçlüklerle oyuncak alırdı babam panayırlardan. Hepsinden hırsımı alırdım ben de... Günler içinde gidişler, umuda ve buluta asılan salıncaklar, ayaklarımın çıplaklığı... Annemin durduk yere canımı acıtışımla gözlerine yerleşip kalan hüznü... Toprak oyunlarında bulduğum cam ve jilet kırıkları, kırıkların tuhaf cazibeleri... Ellerim kanlı bir biçimde evimizin kapısını çaldım hep. Annem hep ağladı... Yağmurlu günlerde okşarken başımı, pencereden izlerken hayatı, sobayı temizlerken, çamaşır sererken hep ağladı annem... Ve onun gözyaşları şimdi beni bırakıp giden yüreğime aktı... Çalı sandalımı o gözyaşı denizinde bulmuştum ben yollarımı...

4.

Büyümeyi sayıkladım yaşlanmadan daha tenimle... Herkesin başıbozuk uykulara yattığı gece sularında, kağıt parçalarına kelimeler saplıyorum. İhmal edileni ya da başkalarına bırakılanları gerçekleştirmekle yükümlüyüm. Kanat oluyorum, bir çift ayağım yürüyorum, metalin pasını söker atarım. Yeni kırık cam ve jilet parçaları buluyorum gezindiğim bütün imgelerde. Hanginizin kapısını çalsam?.. Büyümeyle ilk kazandığım (!) oldu yalnızlığım...

Bugüne kadar edindiğim bütün saplantıları alın. Yerlerine yeni yetme çocuklar verin. Geçirimli sevgiler verin. Öyle ansızın akşam kızılılarına karışsın solukları, gidip bulayım... Saatimi kolumdan çıkarayım, kalemi masada bırakayım, çaylarım soğusun, kapı cereyan yapsın; ama soluklanayım...

Kalabalıktan bekliyorum her şeyi... Büyüyorum...

5.

Eninde önünde yine eylül çıkar gelir... Bütün bedellerin de uğrak yeri... Bu cenaze ardı gelen eylül de başkalarının gibi. Oysa eylül tekildir ve yürekle birdir. Aşkta yoksun, dipsiz bir kimsesizlikte yaşanması gerekir. Tecrittir... İsimler verir, gelecekler alır... Odalarda kan içinde, loş ışıkların sisinde eylül ve gece didişir durur; seni bulur hekim diye...

Söylenmiş bütün sözlerin, dinlenilmiş öykülerin, yazılan hayatların süzgeci eylül... Yalnızlık bütün ölümlerin saygısıdır artık. Düşürdüğü yapraklara ağlayan, ağlattığı yüzlere düştükçe sararan eylül... Yüreksiz, bütün bir ömür...

6.

“ Gelir günler gelir yaram sarılır... “

Günler gelecek, annem beni güçlkle uğurlayacak. Güneşli bir sabahta bulutunu arayan yağmur damlası gibi düşeceğim yollara. Terk edeceğim bu gökyüzünü... Terk edeceğim, bir zamanlar yokluklarıyla hayatımı kaybedeceğimi sandığım sevgililerimi... Günler gelecek, günlük yalnızlıklar beni sevinçle karşılayacak... Suçluluk ucuzlayacak uzaklaştıkça...

Kötürüm bir ruhla vardığım kent... Gün gelip de anımsanacak us bulamayacak anıların gömütlüğü... Yabani kuşlar, güpegündüz ne yapacağını bilmeyen yetim çocuklar, keskin dudaklar, yönsüz yıldızlar olacak. Hafifliğim artacak günden güne, her kentte eskimiş cenazeler bırakacağım...

7.

Biz yine bildik kafesteyiz sonuçta... Ağıtlar, taziyeler, artık toplama işleri bitti... Silinip gideli çok zaman oldu bir ölümün yüreği...

Bazen kötü olmayı, acımasızca etrafa kötülük saçmayı deniyorum. Gördüklerimi anlatmaya değil, göstermeye çalışıyorum; olmuyor... Peki kimin içinde yaşamalıyım? Kimler için kötü olmalıyım? Ölüme o kadar çok benziyorum ki...

Kötülük veya öç asla! Bir aşkın içinde yaşamalıyım. Yüreğimin üzüntüsünden damıttığım yürekle... Kapımı ansızın çal ve ben hesap sormadan, sen hesap aramadan uzaklara götür beni... Açlığı ve susuzluğun yalnızca birliktelikle giderildiği ıssız, dingin gece nöbetlerine...

Hayatın dışına çıkar beni aşk. Öyle ki beklentiler, besinler hayatta karşılık bulmasınlar. İyi bir şey yok çünkü, kalmadı... Sürüp giden, önü alınamayan imla hatalarından başka bir şey değiliz. Sabahın hırçın serinliğinden pencereme sığınan kuşları külle beslemek zorunda bırakma beni aşk... Ekmeğim ol, emeğim ol... Hayatın dışına çıktığımız halde yüreklerimiz yine de yere basıyorsa görmezden gelelim. Bulutlar üzerindeymiş gibi yapalım. Ne de olsa zamanında her şeyimizi rollerimizin yazgısına bırakmadık mı?

Çok zor...

Oysa hep gizli birikmelerde aslım, özüm ve kendim kadar net gerçekliğim... Kahvaltı sofraları kuruyorum, yağmur suları dinleniyor çiçek işlemeli sürahilerde, balkonda mandallar düşüyor ağzımdan, mektuplar aşı boyalı sandıklarda, çerçeveler boş, musluklar kireç tutmuş, lekeli aynalar...

Her cenaze ardına sen geliyorsun aklıma. Kelime ritimlerinde, cümle şarkılarda kilitli kalıyor ve yine sana çıkıyorum. Ama hiçbir iz yok senden onca yok oluşun ardına.

Bu kadar ölüm yeter mi yaşamaya?...

Ben Doris...

Günün aydınlığı yatak odama sızmıştı. Pencereden baktım, gökyüzü tam istediğim gibi, masmavi gülümüyor. “İlkbaharlar olmasa nasıl çekilirdi bu yaban eller?” dedim kendi kendime. Acele giyindim. Kulağım telefonda, gözlerim bilgisayarımdaki birikmiş iletilerimde. Yine okuyamadım hepsini, telefon çaldı:

- Ben, Doris.
- Bekliyordum arkadaşım.
- Ne diyorsun, yürüyüşe çıkacak mıyız Şükran?
- Evet evet! Nerede buluşacağız?
- Büyük istasyonda.

Saatini, buluşacağımız noktayı konuştuk. Acele ile arka çantamı hazırladım. İçimde çocukluğumda duyduğum heyecana benzer bir sevinç vardı. Şehir dışına çıkacak, -afedersiniz!- ayıpırasası toplayacaktık. Ne olduğunu bilmiyordum, ama meraklanmıştım. Tam anlamıyla et yemez olmamama rağmen, genelde otlarla beslenen olduğumdan, bu otu toplamayı, tanımayı çok istiyordum. Öylesine hoş anlatıyordu ki Doris, tam bana göreymiş. Tarlalardan topladığımız yaban sarmısağını anımsattı bana. Egeli biri olarak, ot yiyerek büyüyenlerden biriyim. Turpotu, ebegömece, hindibahar, iğnelik, pazı, arapsaçı, sarmaşık, devedikenini geldi gözlerimin önüne. Nasıl anlatsam bilmem ki, özlemişim o günleri...

Trende sohbete daldık, söz anaya babaya geldi; gözlerim doldu, sesim titreyerek annemi çok özlediğimi, ama bunun çaresi olmayan bir özlem olduğunu anlatmaya çalıştım:

- Yaşamıyor mu?
- Doksan sekizin şubatında uğurladık, dönüşü olmayan son gidiş. Ne ana ne de baba var.
- Seni çok iyi anlıyorum Şükran. Annemi kaybetmedim, yaşıyor, ama ölümden döndü. Aylarca komada kaldı. Saatlerce başında oturdum. Ölmemesini diledim. Aklına gelebilecek her türlüşünden dua ettim. “Onunla konuşmalıyım, her şeyi baştan deşmeliyim. Ölmemeli. O benim annem. Aramızdaki buzlar çözülmeden gitmemeli.” diyordum...
- Aranız iyi değil miydi ?
- Annem, hayvan doktoru idi. Babam da. Annemin hayallerinde neler vardı bilmiyorum. “Siz olmasanız, benim yaşamım daha iyi olur, kendimi yetiştirmeye zamanım olur.” derdi. Çocuk aklımla yorumladım. Geceleri uyuyamadım. Kendimi yük olarak görmeye başladım. Senelerce sürdü bu durumum. On sene öncesine kadar, sürekli mutsuz oldum. Kiminle bir ilişkiye girsem, acaba yük mü oluyorum diye kıvrandım. Annemin beni sevmediğine öylesine inanmıştım ki...
- Yanılmış olamaz mısın?
- Hayır, bana karşı o da soğuk durdu hep. Kız kardeşim ile arası iyiydi, o onun becerikli, kabiliyetli kızı idi. Hep de öyle kaldı.
- Şimdi aranız nasıl?
- İyi, anlaşıyoruz, çok değişti. Eski hali yok. Ben de olanları unuttum.
- Peki, nasıl başardın bunu?
- Çok geç oldu, otuz yaşımdan sonra.
- Nasıl yani?
- Düşündüm; hep başarısız, mutsuz olan bendim. Onca dostlarım olmuş, her birinden kopmuşum. Hep sevilmediğimi, yük olduğumu düşünüyordum. Bu doğru olamazdı. Bunu yenmeliydim.
- Nasıl?

Konuşarak, içimdekileri apaçık söyleyerek. Artık, komplekslerimi yenmeli, “İşte, ben buyum!” diyebilmeliydim. İçimdeki olumsuz düşüncelerden kurtulmalı, iletişim kurduğum kimse- lere olduğum gibi, hissettiğim gibi seslenebilmeliydim, korkmadan, çekinmeden. O zamandan beri rahatım.

- Annen ile konuşmanın etkisi oldu mu tüm bu gelişmelerinde?

- Tabii ki... Açıkça yara aldığım her konuya değindim. Sonuçta kazançlı oldum. Annemi seviyo- rum, kaybetmek istemiyorum, ama şimdiki haliyle... Bu yüzden anne olmak istemedim. Çektik- lerimi benim çocuklarım çeksin istemedim.

Doris’i anlamakta zorlandım desem yalan olmaz, belki eksik olur. Kendi çocukluğumu düşündüm o konuştukça. Böylesi duygular yaşamamıştım. Ağabeyimi kıskandığımı hatırlıyorum, annem hiç üşenmez, sevdiği yemekleri yapardı. Benim nedense özel isteklerim hiç olmadı. Verileni yedim, istenileni yaptım. Çoğu kez de fazladan çalıştım. Düşünüyorum da, bunda babamın sev- gisinin payı büyüktü galiba. “Benim kızım başka, adam olacak çocuk .....n belli olur” diyor- du, halk diliyle. Omuzlarında taşırdı beni. Annem ise, benim çalışkan, güzel kızım, Yaradan’dan sürmeli gözlü kızım diye dil döker, yumuşacık kucağına alır, bağına bastırırdı. Arada sırada dövdüğü de oldu. Nedenlerini anlamış değildim o zamanlar. Bildiğim tek şey, onları çok sevmiş olmam. Dayaklar, olumsuzluklar derin yaralar açmadı, bunun da tek nedeni, onların sevgisine olan güvenimin olduğunu çok iyi biliyorum.

Üç yavrum oldu. Sevdim yürekten. En iyisini hep onlar için istedim, yine de tam başardım diyemem...

Doris haklı, çocuklarımızla yeterince açık, anlaşılır bir iletişim kuramıyoruz, kendimizi her şeyi bilenler mi görüyoruz acaba? Ya da işin içinden çıkamayınca, omuzlarımız ağırlaştığında yaşamın koynunda; acısını onlardan mı çıkarıyoruz sinirli ve de düşünmeden yaptığımız tavır ve konuşmalarla?! Sanıyorum, bu hataya ben de düştüm. Onları dinlemekten çok, onların beni dinlemesini istedim çoğunlukla. Bunu yaparken, onların iç dünyalarına girmeyi başarmayı ne de çok istedim oysa...

Yeniden genç anne olsam, önce dinlemesini öğrenmeyi denerdim. Yeni anne olacaklara ne mutlu! Onlara ışık tutacak, yanılığlara uğramış Şükranlar, boşuna senelerini yemiş Dorisler, Ayşeler, Aliler, Mehmetler var. Hem de yanı başlarında...

Ülkelerin geleceği çocuktan çocuğa geçen miras değil midir ?

“Bugünün küçüğü, yarının büyüğüdür.” diyen Mustafa Kemal Atatürk’ümüz ne demek istemiştir ?

Anlarımız aydınlık olsun.

BU SAYIMIZDA

(H@vuz Başı/ Tekin Gönenç), Nida Öz, T. Ayhan Çıkın, Abdullah Şevki, Vicdan Kayır, Engin Damcı, Hakan İçcen, Bayram Balcı, Ahmet Karacan, (Hülya Soyşekerci/ Mucize Özünal), Şükran Günay, Z. Seven Turan, Vicdan Efe, Eşref Karadağ, Şafak Karalı, Selçuk Sarısaltık, Mehmet Ünal, Nuri Öcal Altanay, Erkan Doğanay, (Toto Sudarto Bachtiar/ Altay Atlı), Çiler İlhan, Yurdagün Göker, Hasan Efe, Nurcan Kalkan, Hülya Eryigit, Nebahat S. Ercan, Nuray Lale, Arta Dergisi

Bilindiği gibi karikatür bir mizah ögesidir.Nedense egemenler çoğu zaman hem mizahtan hem de özellikle karikatürden hoşlanmamışlardır. Rivayet edilir ki nükte ve taklitleriyle çevrelerini güldüren Karagöz ve Hacivat adlarıyla bilinen iki kişi inşaat işçileri imişler. Bursa’da Ulucami inşaatında çalıştıkları da söylenenler arasındadır. Bu iki kafadar, yarattıkları neşe ve gülmece ortamından rahatsız olan Osmanlı yöneticileri tarafından sakıncalı buldukları için idam edilmişlerdir. Evet bu olay altı yüz yıl öncesine ait acıklı olduğu kadar ilginç bir İslam dünyası olayıdır.

Aynı yüzyılda Batı Hıristiyan alemi ortaçağı yaşıyordu.Dante adındaki şair İtalya’da o yıllarda “İlahi Komedi” adındaki önemli yapıtını yazmıştı.Batı dünyası dediğimiz Hıristiyan alemi ortaçağ denilen karanlıklardan çıkmanın ilk işaretlerini verirken Osmanlı sarayında fütühat hayalleri kuruluyordu.Başkent Edirne’de bir düşün adamı Şeyh Bedrettin-i Simavi’nin “Varidat” adlı eseri yakılıyor ve Serez’in esnaf çarşısında Bedrettin’i asmakla meşgul bir devlet bulunuyordu.

Uzun yıllar İslam dünyasında gülmek, resim ve karikatür yapmak günah ve suç sayılmayı sürdürdü.Osmanlı’da basın ve yayın işlerinin geçmişi yüz elli yıl öncesine dayanıyor.1860’larda ilk gazeteyle tanışır Osmanlı ve İslam dünyası.Karikatür daha sonradır. Diyojen adlı mizah ve karikatür dergisi 1880’lerdedir.

Ama bilinen gerçek odur ki o günlerden bu yana bizde ve tabii İslam dünyasında yazar ve çizerlerin başı hiçbir zaman beladan kurtulmamıştır.

Benim anımsayabildiğim kadarıyla bile yüzlerce yazar ve çizer sık sık hapishanelerin yolunu tutmuşlardı. Örneğin 1960’da Cumhuriyet Gazetesi, karikatürist merhum Ali Ulvi’nin “Uçtu Uçtu” lejandlı bir karikatürü yüzünden zamanın iktidarı DP tarafından kapatılmıştı. Anımsadığıma göre diktatörlerin tek tek yok olduğunu simgeleyen bir çizimdi. O sıralar devrilmiş olan Güney Kore Diktatörü Sigman Ree yi uçuran karikatür,onun peşinden kanatlı bir ruhu daha takip ettiriyordu. Sıradaki bu kanatlı ruhun burnu zamanın başbakanını çağrıştırdığı için.Takibat başlamış ve gazete kapatılmıştı.İşin ilginç yönü gerçekten de bu çizimden yaklaşık on beş ay sonra çizimdeki kehanet gerçekleşmişti. Acı olan o karikatürü anlamayıp uçmayı göze almaktı galiba...

Çok değil 3 yılı sonra sözüm ona hürriyetin geldiği ülkemizde 1963 kasımında Aziz Nesin’in mizah dergisi “ZÜBÜK”, yöneticileri çok rahatsız etmiş olacak ki Nesin’in ve derginin yayınevi olan “DÜŞÜN” yayınevi bir gece cayır cayır yaniverdi...

Bunlar benim anımsayıverdiğim bir iki olay. Sonuç olarak yazara ve çizere olan düşmanlığımızın çok çok eskilere dayandığını bilmekte yarar var.AB. ye falan girmeye niyetlenmemize karşın bu illetin yakamızı bırakmadığını görüyoruz. Düşün özgürlüğünü inanç özgürlüğü zanneden kafalar farkında olmadan ortaçağın karanlık inançları ile sınırlı bir dünyayı bize dayatıyorlar.onlar biliyor ya da bilmiyorlar insanlık tam 1500 yıl İnanç özgürlüğü içinde yaşadı.Tüm devlet erki, yasalar ve kurallar bu İNANÇ özgürlüğünün korunmasına yönelikti.Batıda Yıllarca Engizisyonlar bu inanç özgürlüğüne karşı gelenler astı kesti ve yaktı.Bizde ve İslam dünyasında medreseler, fetvalat, Kellesinin vurulması caizdir ahkamları.Hep o inanç özgürlüğünün korunup savunulmasına yönelikti.

Bilindiği gibi karikatür bir mizah ögesidir.Nedense egemenler çoğu zaman hem mizahtan hem

Nuri Öcal Altanay

de özellikle karikatürden hoşlanmamışlardır. Rivayet edilir ki nükte ve taklitleriyle çevrelerini güldüren Karagöz ve Hacivat adlarıyla bilinen iki kişi inşaat işçileri imişler. Bursa'da Ulucami inşaatında çalıştıkları da söylenenler arasındadır. Bu iki kafadar, yarattıkları neşe ve gülmece ortamından rahatsız olan Osmanlı yöneticileri tarafından sakıncalı buldukları için idam edilmişlerdir. Evet bu olay altı yüz yıl öncesine ait acıklı olduğu kadar ilginç bir İslam dünyası olayıdır.

Aynı yüzyılda Batı Hıristiyan alemi ortaçağı yaşıyordu. Dante adındaki şair İtalya'da o yıllarda "İlahi Komedî" adındaki önemli yapıtını yazmıştı. Batı dünyası dediğimiz Hıristiyan alemi ortaçağ denilen karanlıklardan çıkmanın ilk işaretlerini verirken Osmanlı sarayında fütühat hayalleri kuruluyordu. Başkent Edirne'de bir düşün adamı Şeyh Bedrettin-i Simavi'nin "Varidat" adlı eseri yakılıyor ve Serez'in esnaf çarşısında Bedrettin'i asmakla meşgul bir devlet bulunuyordu.

Uzun yıllar İslam dünyasında gülmek, resim ve karikatür yapmak günah ve suç sayılmayı sürdürdü. Osmanlı'da basın ve yayın işlerinin geçmişi yüz elli yıl öncesine dayanıyor. 1860'larda ilk gazeteyle tanışır Osmanlı ve İslam dünyası. Karikatür daha sonradır. Diyojen adlı mizah ve karikatür dergisi 1880'lerde dir.

Ama bilinen gerçek odur ki o günlerden bu yana bizde ve tabii İslam dünyasında yazar ve çizerlerin başı hiçbir zaman beladan kurtulmamıştır.

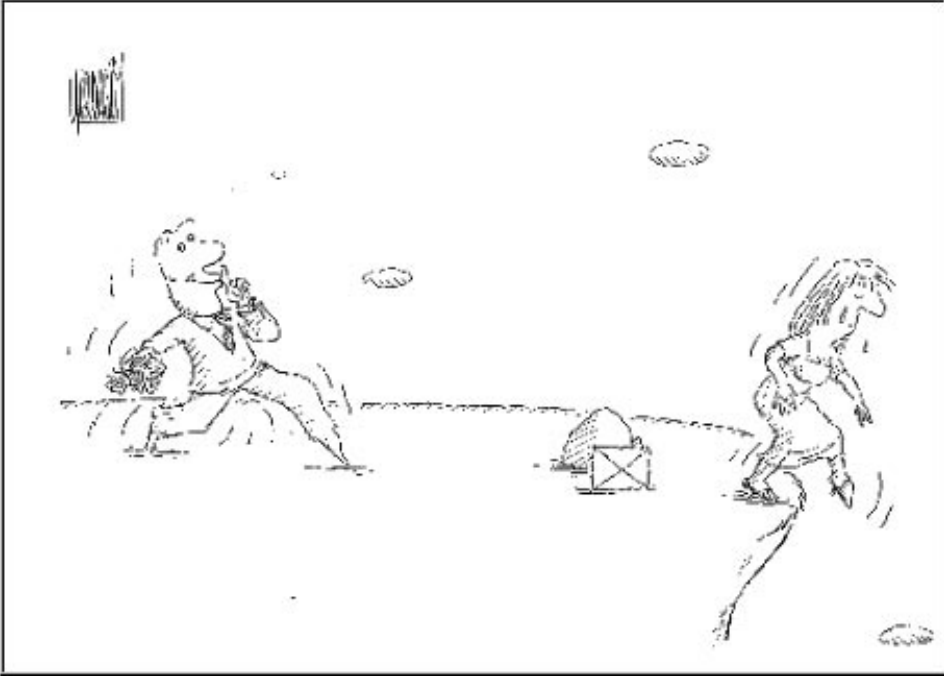
Benim anımsayabildiğim kadarıyla bile yüzlerce yazar ve çizer sık sık hapishanelerin yolunu tutmuşlardı. Örneğin 1960'da Cumhuriyet Gazetesi, karikatürist merhum Ali Ulvi'nin "Uçtu Uçtu" lejandlı bir karikatürü yüzünden zamanın iktidarı DP tarafından kapatılmıştı. Anımsadığıma göre diktatörlerin tek tek yok olduğunu simgeleyen bir çizimdi. O sıralar devrilmiş olan Güney Kore Diktatörü Sigman Ree'yi uçuran karikatür, onun peşinden kanatlı bir ruhu daha takip ettiriyordu. Sıradaki bu kanatlı ruhun burnu zamanın başbakanını çağrıştırdığı için. Takibat başlamış ve gazete kapatılmıştı. İşin ilginç yönü gerçekten de bu çizimden yaklaşık on beş ay sonra çizimdeki kehanet gerçekleşmişti. Acı olan o karikatürü anlamayıp uçmayı göze almaktı galiba...

Çok değil 3 yılı sonra sözüm ona hürriyetin geldiği ülkemizde 1963 kasımında Aziz Nesin'in mizah dergisi "ZÜBÜK", yöneticileri çok rahatsız etmiş olacak ki Nesin'in ve derginin yayınevi olan "DÜŞÜN" yayınevi bir gece cayır cayır yanıverdi...

Bunlar benim anımsayıverdiğim bir iki olay. Sonuç olarak yazara ve çizere olan düşmanlığımızın çok çok eskilere dayandığını bilmekte yarar var. AB. ye falan girmeye niyetlenmemize karşın bu illetin yakamızı bırakmadığını görüyoruz. Düşün özgürlüğünü inanç özgürlüğü zanneden kafalar farkında olmadan ortaçağın karanlık inançları ile sınırlı bir dünyayı bize dayatıyorlar. onlar biliyor ya da bilmiyorlar insanlık tam 1500 yıl İnanç özgürlüğü içinde yaşadı. Tüm devlet erki, yasalar ve kurallar bu İNANÇ özgürlüğünün korunmasına yönelikti. Batıda Yıllarca Engizisyonlar bu inanç özgürlüğüne karşı gelenler astı kesti ve yaktı. Bizde ve İslam dünyasında medreseler, fetvalat, Kellesinin vurulması caizdir ahkamları. Hep o inanç özgürlüğünün korunup savunulmasına yönelikti.

İnsanlık yüzyıllar boyunca ne çektiyse bu inanç özgürlüğünü savunanlardan çekti. Artık inançlarla uğraşmanın vakti çoktan geçti. Şimdi DÜŞÜNME ve BİLİMSEL olma zamanı ama kime anlatacağız bunu.

Yurdağın Gökler/ Hasan Efe

Ayyaş Bir Felsefecinin Ölü Evi Ziyareti

Akşamın ilk saatlerinde Reşat Nuri Sokağı'ndaki adam, apartman kapısının önünde, elleri cebinde, bacaklarının üzerinde sallanarak durduktan sonra, yüzüne biriken karı sildi. "Bravo bana!" diyerek bir sigara yaktı. Nefes çekip apartmanın önünde gidip geldi, yeniden durdu, kafasını dikip ikinci katının pencerelerine boş boş baktı. Katın tüm ışıkları yanıyordu. Gözleri saatine kaydı, gecikmişti. İçeri girmeli miydi, yoksa gitmeli mi, kararsızdı. Başını sağa sola salladı, ellerini birbirine vurdu. "Geciktim!" dedi. İleri geri birkaç adım daha attı ve öylece kaldı. Yeniden, "Erken gelmeliydim, ayıp ettim!" dedi. Derin bir soluk verdi ki, bir ayak sesi işitir gibi oldu. Kaldırımında bir gölge, elinde kağıt kapı numaralarına baka baka yaklaşıyordu. "Şu gelene sorayım. O ne derse yapacağım. Hiçten iyi," dedikten sonra gelene doğru birkaç büyükçe adım attı, adamın üzerine eğilip: "Affedersiniz, size bir şey sorabilir miyim?" dedi. Adam elindeki kağıdı arkasına saklayıp yana kaydı. "Nedir?" Sami, böyle diyeceğini bilmiş gibi ışıkları yanan pencerelere bir daha baktı, "Cık, caydım!" deyip apartmanın girişine yürüdü.

Apartmentın kapısı yarı açıktı. Üzerindeki karı silkeledikten sonra içeri girdi; bir dizine, bir trabzana tutunup, "Of ülen off!" diyerek merdivenleri çıkmaya başladı. Birinci kata varmadan yoruldu. "Yaşlanmışım," dedi kendi kendine. "Ha gayret Sami!" diyerek ikinci kata ulaştı, duvara tutunup kapı üzerindeki ismi okudu, "Değişmemiş," deyip zile bastı. Kapının açılmasını beklerken içinden tempo tutup: "Geç kaldım, inşallah kusuruma bakmazlar," diyordu.

Kapıyı Dilâra açtı. Sami, bir ayağını kapı eşiğine atıp ötekini dışarıda bir süre bekledi, tebessüm ederek ileri geri sallandı. Kapının sövesine yaslanıp içeriden gelen seslere kulak verdi. Tebessümü gülümsemeye dönüştü, davranışından utanıp ciddileşti, ayağını eşikten çekerek: "Ben gideyim," dedi. Dilâra, bu yakın akrabasından bir şey saklamanın gereği yokmuş gibi: "İçeri gir dayı! Buraya kadar gelmişsin, gitmek olur mu, yabancı mısın?" deyince duraksadı, kıza boş gözlerle baktı: "Öyle mi yapsam?" Dilâra aynı sözü bastıra bastıra yineledi: "Buraya kadar gelmişsin.", "Öyle ya, buraya kadar gelmişim. Saygısızlık olur, haklısın." Sami, kaşını gözünü oynatarak içeriye gösterdi. "Kimler var?", "Yabancı yok.", "Hıı! Yabancı yokmuş, en iyisi gitmeli. Sen ablama geldiğimi söylersin.", "Lütfen dayı..." deyip bu konuda fazla konuşmak istemiyormuş gibi Dilâra, başını içeri çevirdi ve elini hızlı hızlı sallayıp içeri girmesini işaret etti. Dilâra, bir anda 'Lütfen!' sözüyle Sami'yi adeta buruşturmuş, üstün duruma geçmişti.

Apartmentın otomatı söndü. Dilâra, Sami'den atik davranarak otomatın düğmesine bastı ve konuşmadan, 'Çabuk, çabuk!' der gibi bir kaç kere elini yelpaze yapıp sallayarak geri çekildi. Sami, Dilâra'nın bir eline bir de dizine baktı, koşu atları gibi yaylanarak eşikten içeri girdi.

Sami, teyzesinin ölümünü duyunca, eve gitmeden ayak üstü bir yerde iki kadeh atıp apar topar yola düşmüştü. Şimdi kapı girişinde, sarkık kulaklarını gürültünün geldiği tarafa çevirmiş: "Ablam nerede ablam?" diyordu. Sesi duyan Handan: "Eyvaah! Sami yine içmiş," diyerek ayağını sürüye sürüye kapıya geldi. Sami, Handan'ı görünce iki geri adım atarak yeniden kapı önüne çıktı.: "Canım ablacığım, sülâlemizin nuru, direği! Sana baş sağlığı dilemeye, saygılarımı sunmaya geldim, öyle değil mi kız?" diye Dilâra'ya çıkıştıktan sonra göz yaşlarını tutamadı. Sami ağlarken, yaşlı bir kaplumbağa gibi ağzı açık tıslıyordu. "Sağ ol Sami, kapıda durma içeri geç!" Sami elinin tersiyle gözünün yaşını sildi: "Gececeğim ablacığım elbette geçeceğim. Ayak üstü baş sağlığı dile-nir mi?" Sesini yükselterek: "Nerede görülmüş ayaküstü baş sağlığı dilemek, hıı! Nerede görülmüş?"

Gececeğim geçmesine de, ayaklarım bir türlü oraya gitmiyor. Orada bir boşluk var, gibi geliyor bana...” Dilâra’ya bakıp: “Öyle değil mi kız!” dedikten sonra tekrar Handan’a döndü; geçmeye geçeceğim, nerede görülmüş ayakta baş sağlığı dilemek! Söyle bana sayın ablacığım, nerede görülmüş? Törellerimizde var mı, hangi kitap yazıyor? Gerçi şimdi kitaplar her şeyi yazıyor! Yok! Yok ya... Biraz duraksadıktan sonra; şimdi inanıyorum ki, aldanan biziz.”, “Anlamadım ne aldanması?”, ‘Gizli gerçekler!’, “Gizli gerçekleri mi?”, “Şu yalancı dünyaya. Gerçekten aldanıyor muyuz, yoksa bir aldanışın içerisinde miyiz? Burası kesinlikle belli değil. Ben derim ki, herkes aldatılıyor bu fani dünyada. Bir aldatmış, aldanmış ikilemi içerisindeyiz. Önemlisi bu aldanışın bulaşıcı olmaması!..”, “Sami, girecek misin, girmeyecek misin?” Dudağını büzüp salonu gösterdi: “Sanki, orada bir saltanat, bir koltuk yıkılmış. Aldanıyor muyum yoksa? Bomboş koltuk bana bakıyor... Koltuk sallanmıyor, ama gözdağı verici bakışlarla kimseyi yanına yaklaştırmıyor! Bunu duyumsuyorum! Gerçek boşluk, elle tutulup gözle görülebilen boşluktur! Sanal bir olay değil bu. Onu anlatmak istiyorum. Burada hikaye anlatmıyoruz ablacığım. Göz yaşlarını sildi; bunlar doğruluğu su götürmez sözlerdir. Artık o boşluğu dolduracak insanlar yargıları bir kenara itmiş, ondan uzakta bulunmakta.”, “Tanığı insan olmayan daha büyük yargının önüne gitti de ondan.” Sami, Handan’a bakakaldı: “İyi bildin, tanığı insan olmayan bir dünya! Yalanlardan uzak...” dedi gözleri ışıdayarak. “İnanıyorum.” Sendeledi: “Gerçekten öyle midir?”, “Amaan Sami, her şeyi abartırsın...”, “Öyle deme ablacığım. Onun boşluğu, eksikliği görülüyor. Bana ‘Geç içeri!’ diyorsun. Diyorsun demesine de yüreğim yanmadan, ciğerim parçalanmadan nasıl geçebilirim canım ablacığım. Yoksa ben ayakta baş sağlığı dileyebilecek kadar şey, hı; şey değilim.” Handan içinden, ‘İnsanı katil eden saygı!’ derken Sami, Dilâra’ya dönüp: “Öyle değil mi kız!” dedi.

Sami, salon girişine yaslanıp bacaklarını ayırdı. Kaslarını gevşetip duvarın şeklini aldı, derin ve kükreresine soluk verdi, yumruk sıkılı avucuna hafifçe öksürüp yutkundu. Başını öne uzatıp elini gözleri üzerine siper ederek general edasıyla salondakilere teker teker baktı. Omuzlarını geri çekip göğsünü ileri çıkardı. Biraz sendeleyip kapıya yeniden tutundu. Dilini ağız içerisinde bir iki kere dolaştıktan sonra, sağ elinin parmak uçlarıyla alnına birkaç kere dokunarak: “Cümleten iyi akşamlar, cümleten iyi akşamlar, cümleten iyi akşamlar!” dedi. O ara bakışı salonda oturanlardan birine takılı kaldı. İşaret parmağını adama uzatarak, “Sizi, gözüm ısıyor, ama çıkaramadım,” dedi. Adamın açıklamasını beklemeden cebinden mendilini çıkardı, silkti, içine sümkürüp katladı. Gözyaşını sildi. Adama yeniden bakıp: “Evet sizi dinliyorum!” dedi. Adam, tam konuşacaktı Sami, işaret parmağını havaya kaldırıp iki kere salladı, “Bir kişiyi!” diye ünledi. Konuşmaya çalışan adama baktı. Sus işareti yaptı. Salonu birden sessizlik kaplayınca konuşmasına, ‘Ben...’ deyip susturulan adam, dudağını büküp Sami’nin konuşmasını bekledi. Sami, işaret parmağını yeniden ağızına götürüp adama: “Dinle kardeşim! Herhalde burada...” dedikten sonra konuşana: “Anladın değil mi? deyip; bir kişiyi, kutsal bir kişiyi aranızda göremiyorum!” diye bağırdı. “O, bizleri bırakıp gitti!” Gırtlığındaki adem elmasını göstere göstere yutkundu, mendilini burnuna götürüp sümkürmesini yineledi. Pekçok kişi yüzünü buruşturup yutkundu. Sami, salon

kapısından içeri bir adım daha attı, bacaklarını yine ayırdı: “O gittiğinden beri buralar hiç değişmemiş! Haklı değil miyim, söyleyin lütfen!”, “Haklısın,” dedi salondakiler. Başını az önce konuşana doğru eğip kaşlarını oynattı: “Sen bir şey söylemiyorsun!”, “Haklısın Sami Bey.”, “Hah, şöyle!” deyip Handan’a baktı. Başını sağa sola çevirip Dilara’yı aradı. O ara kardeşini gördü. Suratını ekşitip: “Götürün şunu başımdan, Allah’ınızı severseniz!” dedi. Kardeşi, öfkeli şekilde salondan çıktı. Sami arkasından: “İşte ateş ve ihanet, kolkola!” dedi, kardeşinin arkasından bir daha baktı. “Yılanın sevmediği ot, burnunun dibinde bitirmiş.” Handan’a dönüp: “Nerde kalmıştık? Ha! Anımsadım. Son günlerde rahmetli teyzemin anlamsız, boş bakışları beni ürkütüyordu; bakışlarında ne hak görebiliyordum ne de hukuk! O geldiğim gün de beni zor tanıdı. Şimdi toprağı nur olsun, nur içinde yatsın. Bu kutsal toprakların altında yatıyor!”, “Evet yatıyor.”, “Bir anlamda doğrulandı!” dedikten sonra yumruğunu havada sallamayı birden kesip: “Kutsal topraklar mı dedim? Olmadı! Burası ne Filistin, ne Hicaz, ne de Mısır.” Ensesini kaşdı: “Cephede tanklar harıl harıl çalışıp sağı solu bombalarken o, bir evliya gibi gürültüsünü dinliyordu! İşte vatanımızı toprağın altında yatan binlerce -Sendeledi, geri geri gidip yeniden salon kapısına yaslandı.- Ne diyordum, ha! Rahmetli yengem!..” Handan: “Teyzen, teyzen! Yengen değil.”, “Evet. Teyzem şimdi orada yılanlarla, çıyanlarla savaşırken, savaşırken biz burada, -Yumruğunu sıkı. Kısa bir an susup gözlerini dinleyiciler üzerinde dolaştırdı. baygın baygın onlara baktı- Nur içinde yatsın!” diye yeniden bağırdı. Handan, Sami’nin koluna girdi: “Sağ ol Sami, geç otur şuraya.”, “Yook! O yokken ben nasıl oturabilirim sayın ablacığım. Kendi yüreğim yanarken, hangi yangına koşayım istersin?”, “Annemi diriltiyim mi?” Gülüşmeler oldu. Sami salonu tarayıp gülenleri saptamaya çalıştı. Vazgeçip: “Öyle deme ablacığım. Yüreğim parçalanıyor, diyorum. Yoksa oradan sözlerim kuru kafa gibi mi sırtıyor?”, “Hayır.”, “Demek anlaşılıyor.”

O ara gözüne kuzeni Avukat Oğuz takıldı. Sami geldiğinde Oğuz evdekilerle belki yirminci kez tokalaşıyordu. Sami, mermer gibi düz ve parlak alnını kaşdıktan sonra elini dudaklarına götürüp, Oğuz’a susmasını işaret etti. Oğuz yanına gelip onunla da tokalaşıp: “Hoş geldin ahbap,” dedi. Sami: “Bunların kafasını şişirmişsindir. Eminim kafa koymamışsındır bu insanlarda...” Handan’a bakıp: “Öyle değil mi ablacığım?”, “Öyle Sami, otur!”, “Elbette oturacağım. Dünyanın neresinde görülmüştür, ayakta başsağlığı dilemek. Öyle değil mi kız?” dedikten sonra sağına soluna baktı, Dilara’yı göremeyince kendi kendine: “Gitmiş,” dedi. Avukata dönüp: “Öyle değil mi avukat?” diye bağırdı. Oğuz elini uzattı: “Haklısın kuzenim.” Sami ağzını sağa sola kaydırarak: “Dur! Seni öpeceğim ablacığım, içimden geldi,” deyip Handan’ı iki yanağından öptükten sonra Oğuz’a döndü: “Senin çapkınlık işlerin nasıl gidiyor? Orasını araştırarak değilim de aklıma geldi.” Oğuz kızardı, Sami’nin elini tuttu, tokalaştılar. Oğuz’a: “Konuşma sırası bende. Sana sus, sus dedim! Sen mahkemede konuşursun. Burası benim mekanım.” Handan: “Bugün içkiyi kaçırılmışsın Sami.” Sami iki parmağını gösterip tebessüm etti. Omuzlarını başına çekerek, “İki kadeh ablacığım, iki kadeh!..” dedi. “Hep öyle olur.” Yumruğunu ağzına sokmaya çalışarak bir süre gözlerinin derininden Handan’a baktı: “Aşk olsun ablacığım, aşk olsun... Ben içmeyim de kim içsin, canım ablacığım?”, “Annem için mi?”, “Sorduğun soruya bak ablacığım, başka kim olabilir? Duyunca inan çarpılmışa döndüm. Yazık ki, toprağın canlı sıcaklığı onu bağına basışını göremedim. Geç duydum, yetişemedim.” Yere eğilmeye kalktı, sendeledi. Koltuğa tutunmasaydı düşecekti. “Taa! Şu kadarcıkken teyzem, elimizden tutup bizi büyüttü. O benim ikinci annemdi. Onun bende annemden çok emeği var. Sen de bilirsin; bizi yaz aylarında köye götürürdü. Demir çemberlerle sıkıştırılmış yayıktan az mı ayran içirdi... Şimdi sağlıklıysak, o günlerin hatırına!..” Bakındı, herkes onu sakın sakın dinliyordu: “Birinci annem de olabilir!” diye bağırdıktan sonra: “Yok, olamaz, biraz karıştırdım herhalde.” Handan’a dönüp: “Başka kim için içebilirim, ablacığım?” dedi. Handan: “Ne bileyim. Geçen karşılaştığımızda Çernobil için içiyordun. Facianın bilmem kaçınıcı yılıymış... Daha önce gördüğümde Gümrük Birliği’ne gişimizi kutluyordun...”, “Öyle mi olmuştu.”, “Öyle.”, “Karıştırmayasın?”, “Neyle?”, “Gümrük birliğine karşıyım da!”, “Belki üzüntüden içiyordun...”, “Bak bu olabilir.” Sami bir süre daha Handan’ın gözleri içine baktı. Bir şeyler söylemek istedi. Pelteleşmiş dili ağzında büyüdü. ‘Adam sen de...’ dercesine elini sallayıp oturması için gösterilen yere, iki elini öne uzatıp sendeleyerek yürüdü.

Ona çay getirdiler. Sami, çay bardağına alttan, üstten baktı. Işığa tutup bir daha baktı. Kendi kendine: “Çaymış!” dedikten sonra: “Kahve yok mu bu evde?” diye bağırdı. “Cezvede köpürüyor!” yanıtını aldı. ‘Ne yaparsın!’ der gibi çayı karıştırıp dökmeden içip bitirdi. “Allah, kimseyi açlıkla terbiye etmesin!” diyerek tabağını sehpa üzerine bıraktı, bardağı: “Kap Dilara!” diyerek attı. Ortalığı çılgılık, telâş sardı. Sami, gözlerini ayırıp yanındakine: “Ne oluyor, yangın mı var?” diye sordu, anlamsız, anlamsız etrafına göz gezdirdi. Başını öne eğip akan burnunu çekti, yutkundu. Bir süre halıdan gözlerini ayırmadı. Bakışları renklerin ayırdığı kesitlerin üzerinde gidip gidip geldi, gözleri yoruldu. Ellerini yeni belirlemekte olan göbeği üzerinde kavuşturup herkese teker teker: “Merhaba!” dedi, gülümseyecek gibi oldu. Birden çenesi titremeye başladı. Kendini sıkı ağlamadı. Sesli iç çekerek göğsünü kabartıp kabartıp indirdi. “Allah şükür!” diye gürlemesi ardından yüzü ciddileşti. Handan’a: “Acı çekti mi?”, “Şükür çekmeden ruhunu teslim etti.” Hemen yumruğunu havaya kaldırıp: “İşte bunun için ölüm cezasına karşıyım!” diye bağırıp salondakilerin yüzüne teker teker bir daha baktı. Kimseden yanıt alamadı, Handan’a dönüp: “Ablacığım, teyzemin bütün malı sana kalıyor, değil mi?” dedi. Handan kızardı. Sami, konuşmasını sürdürdü: “Ötekileri boşver!” deyip Handan’a doğru eğildi. Herkesin duyacağı bir sesle fısıldadı: “Ötekileri boşver, sen, damattan sakın. Nerede o üçkağıtçı, göremiyorum? Çekinme, canını sıkın bir durum olursa, bana bir haber uçuruver. Avukat gerekirse de, lokallerine uğrayıvermem yeter...”, “Aman Sami, susar mısın?”

Sami yutkunmaya zaman bulamadan, kaşlarını çatıp düşünceye daldı. ‘Acaba söylemekte acele mi ettim?’ dedi içinden. Ne var ki, bütün bu söyledikleri kendi öz sözleri değilmiş, sanki yabancı birileri beyninin içine yerleşmiş, oradan anons ediyor, o da işittiklerini sesli duyuruyor gibi geldi. Birden: “Çok haklısın abla,” dedi. Bu söze Handan da şaşırıldı.

Apartman girişinde karşılaştığı yabancı adam odada, tam karşısında oturuyordu. Göz göze geldiler. Sami, bu tanıdık yüzü önce çıkaramadı, ama kısa bir bellek yoklamasının ardından anımsadı. Ellerini dizlerine dayadı, bakışlarını adamdan ayırmadan kaşlarını gözlerini oynatarak, ‘Seni seni!’ der gibi kafasını salladı. İşkillenen yabancı önce kendine sonra yanındakilere baktı. Sami adamın davranışına güldü. Onun neye güldüğünü kimse anlamadı. Bakışları boşluğa kaydı, kahvesini içmeden uyuyakaldı.

Çağlardan Anadolu

Zübeyde Seven Turan

Süt tozuyla başladı aptallığım
Suyumu kaynağında kuruttular
Ah! Yüzümün akı ülkem
Solun özgürlüğüme uğramıyor Güneş
Beni kendi emeğimle uyuttular
Köklerim, yüreğimin suları
Demlenen ömürlerin ikinci vaktiyim

Zamansız esen rüzgarım,
Gökyüzüm kırgın ıştır toprağına
Bir baş dönmesi ömrüme
Kuruyan dalların umarı tutkulu ergenliğim
An düşerdi acıların üstüne
Doğanın esrikliğine susku dururdu
Bilgeliğe dönüşen deliliğim

Oltadaki yemle aldatılmış bir halkım
Yetim sevincine ortak ettiler beni
Hep yaşamın söküğünde kaldı aklım
Büyüsem, sağaltsam da yaralarımı
Acemi bir terzinin aymazlığına takıldım
Dürüldü dürülecek defterim

Gölgemi güllere boyardım
Çağ korkular salardı içime
Aşktan, ekmekten irak
Adresini şaşırırdı mektuplar
Pasından arınırdı günlerim
Birbirini ötelere kuşular
Çılgılığım, sessizliğim, kendim

Günlerden umuttu
Çağlardan Anadolu...

-Hülya Eryiğit'in yazdığı, 77 sayfa ve 11 bölümden oluşan oyunun birinci bölümü-

Seçkin roller:

Murat II: Osmanlı Padişahı.
Mara Despinova: Murat'ın eşi, Sırp Prensesi.
Fatih Sultan Mehmet: Murat'ın oğlu.
Vezir Vüzeyra: Murat'ın sadık dostu ve veziri.
Mustafa Baba: Anadolu'dan bir ozan.
Mustafa Çandarlı Paşa: Saraydan bir paşa.
Stina: Haremden bir kadın.
Felsefe Hocası: Akıllı bir pir.
Kral Brankoviç: Mara Despinova'nın babası.
Azizler : Rüya dervişleri!
Bizans Kralı: Mehmet'in rakibi!
Çin prensi: Çin Prensi!
Zung: Çin'den gelen bir kız!

PERDE 1/ Sahne 1

Mara ve Murat'ın Sarayında

Mara

Menekşeler uzun lafın kıyasına doyumla kavuşur
Besbelli tutunmak yetişkinlikle savurgan
Kehaneti tutuklasa da kurgumuz dirençli yaşam yokluk ucunda asımtı
Felaket insanoğlu merhametinde gürbüz bir sihir
Közde ağarsa da emekler yaşlı yanaklar kıvılcım
Tırmalama kahreden bileğimi, yanıktan ahım var aşk torbanıza

Murat

Unutsan da yurdunuzu vergime gireceksiniz
Doğursanız da beşiklerce evladımızı
Soyumuza yatacaksınız

Mara

Namus derken iliğiniz gülle bestelenir söylevleriniz
Hüsnü kuruntu demeyin yeter ki kıvançta duyarlı kıskançlığımız
Adil kanatlar peşimdeyken umutlarla yeşeren çöküntüler allem kallem oldu yalınlığınızda
Bir gün elbette biz olacağız efendimiz!

Murat

Varım yoğum perişanken yanınızda emeklemek istemem
Müziktir aşık atan diyen sizken mağaraya saklayamam efkârımı
Kadehlerce uyutan bir şarkı söylemek için çağırırsınız
Kilitler var dileğimde diyerek kaygılara boğmayın beni
Mahmur gözler yalanla gizlenir!
Sert bir erkek değilim!

Mara

Kader dünden münakaşa bilerken gür bir orkana girdik
Erdem hürmetle anayasa dilerken miskin bir demet olduk
Deryalar deve birliğine fasıl eder demeyiniz, habire sılayı nasiplersiniz
Güncel bir tespîh eyle dudaklarınıza ki kalp sesleriniz uzaktan gelsin bana
Ben bir prensesim!

Murat

Yasaklara soyunup geliniz
Simalara boyun geriniz
Hayallere kazasız belasız derlenirken
Akıllı olunuz biz kaba olmak istemeyeniz.
Misketlere sırmalamadan bedeninizi göğsünüze yatacağım
Alacağım bu gece sizi koynuma bana misafir gelmediniz

Mara

Hayal mahpus içinde dansöz oynatır
Dünya hasrete girmeden komet kaynar içimiz
Konakta oturmak bizi telaşsız kılsa da
Boyun eğmeden üslubunuza yarın geleceğim yanınıza
Ben karınca kadar makulüm!

Murat

Anayurt dersin benim
Eşdeğer ararsan bedenim
Şımarmanızda elimden geleni biçensiniz
Gelin artık bize beyazları giydirin!
Buyruğumun evcilliğini zihinle aşacağım bugün
Uygun görüneni değil bıkmış usandıranı verim.

Mara

Günah kanat gerdirirken sizde feryat dilersiniz
Sanat sima erdirir bilin ben hükümdar öğütleriyle yeşerdim
Taliplerin kaygısı var sizde, kılığınız aşığı uslandırır
Ava giden hevestir bilin ama Kalypso adasından esen fırtınaya tutsaksınız
Ben cesurken bile hesapla yaşayanım.
Kral babamız bizim safımızdadır bilesiniz.

Murat

Yalan olsun feleğimizin takunyası
Kurda dersin sinektir kemerimizin kelesi ağı gireni seçeriz
Fırça sürerseniz gözüme bilin ki yaşam yoktur size
Fermanımın delisi der yanınıza daha uğramam
Zehir olmadan gelin şimdi yanı başıma!

Mara

Ağaç üstünde yatan elmacık kemikli asiller
Devran antlar içer karşılıklı
Mirasyedi deme hüsrânınıza, öteden beri aslımızla övünürüz
Ben anaya değil erdeme aşığım dediğim gün titretenim
Maskara olamam keskin dillere!

Murat

Meğer kaypak yürüyen misallere tekme atanmışız
Aylar kurudu merhem oldu bana diyecek değiliz
Uyuttunsa da bin gün belleğimi vasat bir tarihle uzaklaştırmayın bizi
Girmezseniz yorganımın altına pabuç bile giydirmem babanıza!
Engin gökte aramayın erkeğinizi!
Eşcinsel yaklaşımlara gelemes bu beden!
Hayalperest bir siz birde babanızın emelleridir!

Mara

Hanlar gelecek yatağınza diye korkanım
Uyu der geçersiniz belinize yüzükle yaşlanacağınızı hatırlatacağım
Seher esecek ne çare, İslam'ın öfkesine uğrayacağız
Aşk kuytuluk tanır temenni olursa
Bekleyiniz beni bir gece daha!
Vakit kurtarıcım koruluktan!

Murat

Azgın değilim, bilirim ikiliğimizin çaresini
İnce eller sık dokur hele hiç olamam, Allah bullak yapacak kadar iyiyim gelinimi
Kan ter içinde bırakmadan erkekliğimi sadık olun kadınlığınıza
Hükümdar ocağı benim ama tekil kalınca şehvet okurum zaafıma
Korkmayınız benden!

Mara

Kula kul demes ki erkek milleti yerli kadın dul olunca, bana olsun merhameti
Sevdaya akıl hiç sormazsınız ki destan gibi inleyeyim aklınıza
Dünden pareleşseniz de korkuyla sarıldım sarayın büyüklüğüne
Adalet var peşinizde eğer bana can kaygısı verirsiniz
Kılavuz olursanız bana yarın gelmeye niyetliyim!

Hülya Eryiğit

Murat

Kalkıp gerdek soranım sanmayın rica ederim
Cahil konuşmakta emektar bir aşığım
Sahne ardında perişanım dememe yanmayın ben hatır sormadan gelemem zaten
Vatan hasretine girdiniz sanıyorum ki inanın kötümser bir yaklaşıma sıkıntıyla tanışım
Mağara içine çömelmedim sizi soylusunuz hâlâ!

Mara

Bırakınızda alayım sürmemi gözlerime
Aktım aktım yoruldum diyeyim gözyaşlarımın fakirliğine
Babadan mirastır benim gocunmam halsiz günaha gelemem
Uğrayacağım elbet sizden tıknaz olan destanıma
Nasıl olsa alt edilecek hesaplı bekleyişler!
İnanın bende inceliğinizden şüphe etmek istemiyorum!

Murat

Madem cilalı aklınıza öyle girdik öyle kalalım!
Bol keseden bir de gözkapaklarımı seyirlediniz
Yumurta sarı lakin aktır bedeni
Savurgan bir çiftçi olanım yanınızda!
Yarın istersiniz demek sütunlu öfkemi!

Mara

Lian kurtlu olunca aklımı çeldi derim
Akış bilge, sahil boyuyla kamçılarken kıyıları dindarlık verimli olur
Vadiler yarini bilene ovalar örerse olgunluktur aslı
Delikanlı değilsiniz bileniz

Murat

Besbelli ki bende bildirenim!
Öpecek kadarda yakınınız size!

Mara

Ben nereye gideceğim şimdi?

Murat

Yanıma!
Uygun olanıdır bilesiniz!

Birinci Bölümün Sonu

Dilenci Kız

Seninle her karşılaştığımızda, elinde para çanağı tutan küçük kız,
Gülümseyişin acı nedir bilemeyecek kadar ölümsüz
Gözlerini kaldırıp bana bakıyorsun, ve gökte kızılca parlayan aya
Ama benim kentim kaybolup gitti, ruhsuzca.

Ben de seninle gitmek istiyorum, elinde para çanağı tutan küçük kız,

Köprünün altındaki, o her türlü şeklin silindiği evine
Orada ışık saçan hayallerle yaşamak istiyorum
Ve mutluluk yanılsamalarıyla neşelenmek.

Senin katedral kulelerinden bile yüksek olan hayatın,
Kirliliğin üzerinden akıp gidiyor, ama sen çok iyi biliyorsun
Benim acımı paylaşabilmek için
Ruhunun çok temiz, gereğinden fazla temiz olduğunu.

Eğer sen ölürsen, elinde para çanağı tutan küçük kız,

Yukarıda parlayan ayın artık bir sahibi olmayacak,
Ve benim kentim, ah benim kentim,
Yol gösteren bir ışıktan mahrum olarak yaşayacak.

Çev.: Alyay Atlı

Gadis Peminta-minta

Setiap kali kita ketemu gadis kecil berkaleng kecil
Senyummu terlalu kekal untuk kenal duka
Tengadah padaku, pada bulan merah jambu
Tapi kotaku jadi hilang tanpa jiwa

Ingin aku ikut gadis kecil berkaleng kecil
Pulang ke bawah jembatan yang melulur sosok
Hidup dari kehidupan angan-angan yang gemerlapan
Gembira dari kemayangan riang

Duniamu yang lebih tinggi dari menara katedral
Melintas-lintas di atas air kotor, tapi yang begitu kuhafal
    Jiwa begitu murni terlalu murni
    Untuk bisa membagi dukaku

Kalau kau mati gadis kecil berkaleng kecil
    Bulan di atas itu tidak ada yang punya
    dan kotaku ah kotaku
    Hidupnya tidak lagi punya tanda

Toto Sudarto Bachiar

The Beggar Girl

Every time we meet, little girl with your begging bowl,
Your smile is too eternal to know sorrow,
You look up at me, at the light red moon,
But my city has disappeared, soulless.

I want to go with you, little girl with your begging bowl
To your home, under the bridge, which expunges every shape,
To live from the life of radiant fantasies,
To be gay in the illusion of happiness.

Your world that is higher than the cathedral spire
Flashes past on the dirty water, but you know it by heart,
Your soul is so pure-far too pure
To share my sorrow.

If you die, little girl with the begging bowl,
Then the moon up there will no longer have an owner,
And my city, ah, my city
Will live on without a beacon.

Sarışın Dilberin Ben'i...

“Büyük adam ne zaman ve hangi alanda küçük adam olduğunu iyi bilir. Küçük adam küçük olduğunu bilmez ve bunu bilmekten korkar. Kendi küçüklüğünü ve yetersizliğini başkalarının gücü ve büyüklüğünün kendisinde uyandırdığı güç ve büyüklük görüntüleriyle örter. Büyük generalleriyle övünmektedir ama ken-disiyle övünmez. Kendisinde var olan düşünceye değil, kendi aklına gelmeyen düşünceye hayrandır. En az anladığı şeylere en çok inanır ve kolayca anladığı fikirlerin doğru olduğunu kabul etmez...”

Wilhelm Reich'in “Dinle Küçük Adam” adlı yapıtından alınan yabana atılmayacak bu sözler; bugün trafik kazalarından, cinnet geçirenlerden, asgari ücret tartışmasından uzaklaştırırken parmaklarımın dokunduğu tuşlar, çocukluğumdaki büyük adamların ne kadar küçük olduklarını ekranıma yansıttı.

Oysa bugün, güneşin tenimi ısıtan renginden, yaz çiçeklerinden. Hani o begonyaların çiçeklerini gizlice kopardığım günlere yolculuk yapmak ister sabah gazetelerine göz gezdirirken ben'leri gördüm.

Küçük adam, büyük adam'lar.

Tüm sorun da küçük ve büyük adam olmaktan kaynaklanmıyor mu?

Benlik öylesine gelişmiş ki yaşamımızda.

Soframız aşkımız, yemeğimiz, canımız olmuş.

'Ben' bilirim... Ben yaparım... Ben okurum... Ben ben ben...

Ben'in sözlük anlamına baktığımızda ego, ene, haltendeki benek.

Bende ise; köle, kul, ben.

Bencilik (hodperestil) doğurmuş sözcükler adeta.

Senaryo “Ben” başrolde benim (sahici kadın), benimki (sahici erkek) Rejisör benbencilik.

Tabi ki, bacakların arkasında ortadan dikişli ince çorabı ile 50'li yılların starlarından Belgin Doruk'un beni'nden söz etmiyoruz.

Ben de.

Hani o siyah-beyaz filmlerinde perdeyi uzun kirpikleri ve gözleriyle kaplayan Şoray'ın dudağının kenarındaki ben'i de değil bu.

Bu ben, miniklerin “ben de isterim” gibi de değil.

“Devletin” As'larından parlamentoya kadar uzanıp, beyaz camda karşılaştığımız, boğaz köprüsündeki intihara kalkışan yağız delikanlının ben'ine kadar uzanıyor.

Tüm sorun ben'de. Evet yanlış anlamadınız tüm sorun ben'de.

Dudaklarını kalın göstermek için, rujunu etrafına bulaştıran kırmızı dudaklı fahişenin dudağının kenarına silah

kalemiyle oturttuğu benin bile bir anlamı var kuşkusuz.

Sorun işte o ben’de... O ben onun fahişeliğini artırıyor...

O ben Şoray’ın tacını korudu yıllarca. O ben Susurluk kamyonundan fırladı.

Fırladı ve dilinin ortasına oturdu “sarışın dilberin”.

O ben şeriat sözcüğünü meclise taşıdı.

O ben laikliđin savunuculuđunu sokaklara döktü.

O ben Mustafa Kemal’i tabulaştırmadı mı?

Tüm sorun o ben’de.

Lahmacun kralı ve Türk müziği ile arabesk müziğinin acılı sesi İbrahim Tatlıses milletvekilliğine soyunacakmış. Öyle inşaatlarda atlet ile çalışmaya benzemiyor Tatlıses’in Millet-vekili olması. ”Ben” diyor acıların zengin veledi “Halkımıza hizmet vereceğim”... Kimler vermedi ki? Bir sen vermeden alsan ne olur?

Tüm sorun o ben’de.

Ben, diyen meclis kürsülerinde.

“Ben ülkemi en iyi şekilde temsil edeceğim” diyerek, yemin ediyorlar.

Sarışın dilber de öyle demedi mi?

“Ben” dedi, aldı prensini yanına. Ben’i tırmandı, tırmandı...

Sırça köşklerde ABD’nin çanını çaldı günlerce.

Ben’ler doğurdu benlikleri.

Kimi sarışın kimi esmer, kimi melez.

Kimi erkek kimi dişi.

Ben ise bugün “ben”imi anlatamamanın derdine düştüm.

Ben’im.

Ben’i satırlarda aramaya gerek kalmadı...

Mavi mor boyalı çatısında yuva yapan kırlangıçların yaşadığı çocukluğumdaki ben’in renkleri yaşama dalmış süzüyor.

Süzüyor Ben’i Ben’leri, Ben’liđi.

Kırmızı kiremitlerin, mavi-mor boyalı evlerin yerini kaplayan beton yığınlarında ‘ben’ gecelerin sessizliğine bürünüyor.

Ahmet Haşim Tanrı Tanımaz mıydı?

Bir yazın araştırmacısının, bir yazarın, ölmüş bir şairi nesnel biçimde yorumlamayıp onu kendi ideolojik ve siyasi anlayışına göre bir yere oturtmaya çalışmasına her zaman karşı oldum. Yazın biliminin nesnellığı bağlamında bu yapılmamalı. Ama yapmayan yok değil. Şair ve yazarın belirsiz siyasi, ideolojik duruşu da buna yol açabiliyor kuşkusuz. Söz gelimi bir iki yapıt, bir şiir, bir yazı yorumlanarak, örnek verilerek, değişik düşünceler uyandırılabilir yazın çevrelerinde ve kamu oyununda. Şair, malzeme yapılabilir kullanılanın ideolojik bakış açısına. Ahmet Haşim'in 20. Nisan.1902 yılında Mecmua-yı Edebiyye'nin 24. sayısında yayımlanan "Allahü Ekber" şiiri, "Müslüman Saati" ve "Cami ve Hava" gibi yazıları (Haşim Ahmet (1999), Üç Eser(Bize Göre, Gurabahane-i Laklakan, Frankfurt Seyahatnamesi),s.80 ve 102, MEB yay., İstanbul) örneğin; ilk bakışta onun dinyansız(laik), daha doğrusu dünyevi(secular) bir yazar olmadığını düşünebilir kuşkusuz. Ahmet Haşim dindar bir şair miydi, gizemli olana karşı tutumu, bakış açısı neydi? Bu konuyu farklı yaklaşımlarla ele almak istiyorum bu denememde. Bununla birlikte, "deneme" dediğim için, bir tezi kanıtlamak zorunluluğunu da duymuyorum Ahmet Haşim adına. Tartışarak, örnekler ve alıntılarla birlikte aşağı yukarı net bir "resim" ortaya çıkartabilmek amacım. Bir varsayımdan hareketle kimi nesnel sonuçlara ulaşma çabası da denilebilir... Ama o kadar. Daha fazla değil.

Ahmet Haşim, kıskanç, alıngan bir şair olmakla birlikte yalnızca Abdülhak Şinasi Hisar ve Ahmet Hamdi Tanpınar'la mucizevi denilebilecek uzun süreli bir dostluk sürdürebilmiştir. Tanpınar, Haşim'i en iyi yorumlayanlardan birisidir. Ahmet Haşim'in çelişkilerinin bir kaynağı da, bir türlü üstesinden gelemediği dinsel boşluktur. Tanrıdan 'insanların ilahı' diye söz eden Haşim; şişmanların sayısını azaltmak için, sporu 'yeni bir namaz halinde herkese şamil' tutmayı önerecek kadar ileriye gider. Dine karşı 'alaysı' bir bakış açısı sezeriz onda. Buna belki "istihza" desek daha doğru olacaktır. 'Nazım; dinî lisandır' tümcesinin ruhbilimsel anlamı da bu duyarsızlığı ortaya kor. 'Şi'r-i Kamer' serisi ve 'Hilal-i Semen' şiiri, dini boşluğu ne ile doldurmaya çalıştığını gösteren örneklerdir. Doğu ile sanıldığı gibi doğrudan ilişkisi yoktur Haşim'in, fakat, ikinci devresinde bir şark halısını şiire sokmuştur, bu 'seccade'dir. Ancak, Sedat Umran'ın "şiirlerinde islami bir duyarlılığı işleyen şairlerimiz Haşim'e uzak kalmışlardır" görüşüne katılmamak olanaksızdır(Umran, Sedat(1998), Ahmet Haşim, Yedi İklim Dergisi, Sayı: Haziran-99, sayfa: 40.).

Rémy de Gourmont dahil tüm sembolistlerin kuşkuculuğu, Schopenhauer'in "âlem benim tasavvurumdur" sözüne dayanır. Schopenhauer, bu sözü bağlamında Kant'ın fenomenler dünyasını insanın tasarım ve düşünceleriyle özdeşleştirir. Ona göre, özne olmadan nesne de olmaz. Dünya ile ilgili her şeyin varolması insanın varlığına bağlıdır. Schopenhauer, asıl iradeyi temel alarak Kant'tan ayrılır. Ona göre, irade tüm evreni olduğu gibi, insanı ve düşüncesini de oluşturan şeydir. Var olan herşeyin ilkesi irade kendisini zorunluluk olarak gösterir. Diğer bir anlatımla doğada her şey belirlenmiştir. İrade insanda eğilimler ve yönelimle olarak ortaya çıkar. İnsan bu yönelimler ve eğilimlerin etkisiyle hazza, mutluluğa ve yarara yönelik eylemlerde bulunur. Bunlar iradenin bencil yansımalarıdır. İnsan evrende iradenin her şeyi belirlemesine karşı çıkarak özgürleşir, ancak, iradeyi yadsımakla elde edeceği mutluluk olumsuz mutluluktur. Çünkü iradenin belirlediği evren kötü ve saçmadır. Hangi tanrı böylesine saçma, kötü, aptal bir evreni yaratmak düşüncesine sahip olabilir? İnsan dünyada kendisinin öleceğini ve dünyanın saçmalıklardan ibaret olduğunu bilen tek canlıdır. Bu durumda akıl değil yalnızca yanlısamanın sürdürülmesi bize yardımcı olabilir (Minois, Georges (1998), Histoire de L'Athéisme, s.507, Fayard, Paris).

Bu felsefi kuram bağlamında sembolistler oluşmuş görüşleri yadsıyarak kendi zihinlerinin yarattığı ve ancak kendileri için doğru olduğunu bildikleri değerlere, imge dünyalarına inanırlar. Ahmet Haşim'in şiirlerinde ve yazılarında ortaya çıkan imgesel dünyayı da bu bağlamda yorumlamak, bir yanılsama(illusion) ve imgesel kaçış yeri olarak anlamak gerekir. Doğaldır ki bu "tasavvur" dünyasında tanrıya yer olmayacaktır. Şair kendi imge dünyasının tanrısıdır. Çünkü o, dünyasını, saçma ve kötülüklerin olduğu bu dünyadan farklı olarak sembollerle kurmuştur.

Yakup Kadri'ye göre Haşim'in dinsiz olduğu söylenemez; çünkü dinsizlik, kendi içimizde yaptığımız uzun veya kısa savaşım sonucunda ulaşılan bir aşamadır. Haşim, ne ilk gençlik yıllarında ne de son anlarında kendisiyle böyle bir savaşıma girişmemiştir. Açıkçası onun için din diye bir sorun yoktur. Bir çeşit animist olan Haşim, Yakup Kadri'ye göre, bütün sinirleriyle, bütün ruhuyla bu dünyanın çocuğudur. O, uzun hastalık dönemlerinde de hiçbir zaman mistisizme yönelmemiştir. Ancak, Haşim'in şiirinin aslında mistisizmin kıyılarında dolaştığı söylenebilir; ama belki de içinde yaşadığı dönemin laikliğe, dünyeviliğe prim veren genel havası, onu böyle bir geçişten alıkoymuştur. Bununla birlikte, bu türden sanatçıların sıradan insanlardan farklı bir duruş benimseyerek toplum içinde benimsenmiş değerleri ve inançları yadsıyarak dikkat çekmek, özgün ve ilginç olmak istekleri olduğu da düşünülerek, Haşim'in, yalnızlıkla geçen özel yaşamında, dini inançlarının olabileceği, tanrıya yakınlık duymuş olabileceği de yöntemli bir kuşkuyla akla gelmelidir. 'Allahü Ekber' şiirinde asıl, ezan sesinin gizemli biçimde sabah erkenden suskun, metafizik bir doğa dekoruna yayılışı, imgesel olarak yeniden ürettiği bu dünyayı gerçek dünyadan ayırmasına ses olarak simgesel katkı yapmasıdır Haşim'i etkileyen. Ezan sesinin dinsel çağrı oluşu ve tanrıyı anımsatan anlamı değil; o an imgesel olarak yeniden üretilen dış dünyanın şair tarafından gerçekdışılaştırılışının ezan sesinin gizemliliğiyle tamamlanmasıdır. Bu şiirin son dördlüğü -yeni Türkçeye- şöyledir: "O sırada doğruluk yolunun ışığı, tanrısal ses / Ruhumu coşkunluk ve dolgunlukla bağlar. / Bütün dünya güzellikleri gözümden uzaklaşır, / Şükredici secdelerle bu dünyadan ayrılırım!.." (Haşim, Ahmet(1983), Bütün Şiirleri(Asım Bezirci derlemesi), s.16-17, Can Yay.,İst.).

Bununla birlikte Haşim'in, her şeye karşın "Müslüman Saati" yazısının içinden çıkıp geldiğini unutmamak gerekir. Burada biraz sembolist dünya görüşüne değinebiliriz: Hegel estetiğinden kaynaklandığı biçimde maddi alemdeki bütün görünüşlerin ve biçimlerin anlamı kuşatan sözcükler gibi düşünlerin de birer sembolü olduğuna inanmıştı Mallarmé. O, fikirlerin değil, işaret ve sembollerin değiştiğine inanıyordu. Şiir, uyum ve sembol kullanılarak sonsuz düşünleri ifade etmeliydi. Şiir, içsel coşkunun ürünü olmalıydı. Haşim'in Göl Saatleri'ndeki şiirleri, bu genel görüşler bağlamında düşünüldüğünde, izlenimci (empresyonist) bir görüşle doğaya baktığı ve soyut güzellikler derlediği, dış dünyaya ait biçimlerin maddiliklerinden sıyrılıp düşünleri (idée'leri) yansıtan saydam görüntüler haline geldiği şiirlerdir.

Ahmet Haşim, Şeyh Galip'in sembolizminden de etkilenmiştir. Ama o, gerçekte doğayı sevmez ve onun sonsuz devinimini sıkıcı bulur. Ona göre, insan anlığı doğayı beğenmediği için sanatı, mimariyi ve müziği yaratmıştır. Renkleri ve biçimleri imge(hayal) havuzundan geçirerek yeni bir dünya yaratılır ve bu dünya şiirlerinde fon olarak kullanılır. Haşim, Şeyh Galip'i gayb, yani yokluk aleminin sınırlarında terk eder (Göl Saatleri Mukaddimesi). Renkli ama donuk, metafizik bir Ay manzarası, kimsesiz bir gezegenin durgun halidir sanki onu mutlu eden.

Abdullah Şevki

Ahmet Haşim, kozmopolitliğin en önemli merkezlerinden olan Beyoğlu'nun amansız düşmanıydı. Harp sonralarının ortaya attığı öğretilerden en çok anlamadığı öğreti ise Marx'ın enternasyonalizmiydi. Güya kendisi dünyanın en büyük ütopyisti değilmiş gibi, Marksizmi ahmakça bir ütopya olarak nitelendiriyor ve oradan gelen her hareketi adeta içgüdüsel bir biçimde geri itiyordu. Daha doğrusu Haşim, bilim ve dizge(system) durumunu alan her şeyden nefret ederdi. Onun tanrısı bu evreni kaprisli ve fantezili bir anında rastgele yaratıvermişti. Onun için bu rastlantısal yapıtta belirli bir anlam aramak, birtakım düzenli ve değişmez yasaların keşfine çıkmak yahut da sadece gerçek denilen bir şeyin peşinden koşmak derin bir budalalıktı. Durum bu olduğuna göre,

Haşim, evreni açıklamak yerine, Epikürosçu bir tavırla yaşamın zevkinin çıkartılması taraftarıydı. Nitekim, kendisi böyle yaşamış; hastalıklarını hep göz ardı ederek, adeta sağlıklı insan yaşantısı sürdürmüştür. Evreni bu ölçüde basit yorumlayan Haşim'in toplum hakkında da anarşik görüşlere sahip olduğu düşünülmüştür. Y.K.Karaosmanoğlu şöyle der: "Lakin Haşim vahdaniler kendisine bu ahiretin cennet tarafını teklif etseler bile oraya gitmeyecek, Stiks'in kenarında bekleyen meş'um kayıkçıdan Pan'ın adresini soracaktır... Ahmet Haşim şehvani bir tebessümle yavaşça onun yanına çömelecektir."

Yaşamında bir kez de olsa "tanrı var mı yok mu?" sorusu, bir kuşku halinde dahi, aklından geçmemiştir. O bütün sınırları ve bütün ruhuyla bu dünyanın, yalnız bu dünyanın çocuğu idi. Haşim, önce madde, sonra düşünce diyen materyalistlerle birlikte görünürdü. Çünkü, onun hareket noktası maddeydi. Madde ilk veri, bilinç ikinci veriydi. Ancak, o, bu görüşten hareket edip metafizik, donuk, devinimsiz soyut bir dünyada karar kılıyordu. Haşim'in düşüncelerinin bu tersine işleyişinde çok defa mantıklı ve akılcı bir yürüyüş tarzı vardı. Haşim, katı ve acımasız bir kişiliğe sahipti, yoksulları sevmezdi. Halkla ilgili görüşleri hep üstten bakan, ayaktakımını adam yerine koymayan türdendi. Yine Karaosmanoğlu'nun anlatımıyla: "Kalbi mermerdendi. İşte, onun, hemşehrisi Fuzûli gibi büyük bir şair olamamasını burada aramak lâzım gelir"(Karaosmanoğlu, Yakup, Kadri (2000), Ahmet Haşim, s.32-43, İletişim, İst.).

Kanımcı Yakup Kadri'nin bu görüşü bütünüyle abartılıdır. Ahmet Haşim, eğitimi, görgüsü, Avrupa kültürüne yakınlığı nedeniyle genelde doğu kültürünü küçümsemiş, ona değer vermemiştir. Ancak, 'Müslüman Saati' yazısında örneğin, doğu zaman anlayışı ve kültürünün yanındadır. Haşim'in dine karşı yaklaşımında da çağdaş olmak düşüncesinin etkisi vardır. Çünkü, İslâm dini bütünüyle toplumsal yaşamın ve geri kalmışlığın içindedir, belki de geri kalmışlığın, kültürsüz, incelikten yoksun, kaba saba insanların böyle oluşunun başlıca nedenidir. Haşim'in bu insanlarla hiçbir ilişkisi olmadığı gibi dinle de ilişkisi olmamış, Voltaire'in "Déizm"ini düşündüren bir tanrı anlayışında karar kılmıştır. Haşim, dini inanışı ilkel insan yapısıyla bütünleştirmiş, inancın birleştirdiği sıradan insan kitlesini küçümsemiş, kendini onlarla birlikte düşünememiştir. Ahmet Haşim'in çok sevdiği annesinin çocuk yaşındayken ölümü Şair'in tanrıya ve dini duygulara yaklaşımını olumsuz etkilemiştir. Keza hastalığı, çocukluğundan beri "Arap Haşim" olarak nitelendirilmesi ve Türk olarak görülme istenilmesinin de onun dine bakışında yadsıyıcı etkisi olabilir.

Ahmet Haşim'in evrenini en iyi anlatan şiiri, 1909 yılında "Şiir ve Hakikat"te yayımlanan "O Belde" dir. Bu şiirde dinsel olan hiçbir dize ya da sözcük yoktur. Şiirin konumuzla ilintili bazı dizeleri şunlardır: "O belde? / Durur menâlık-ı düşize-yi tahayyülde... O belde / Hangi kıt'a-yı muhayyelde... Bir yalan yer midir veyâ mevcûd / Fakat bulunmayacak bir melâz-ı hulyâmı mı ... Uzak / Ve mai gölgeli bir beldeden cüdâ kalarak / Bu nefyü hicre, müebbed bu yerde mahkûmuz." Ahmet Haşim, yaşarken, imgeler ve sembollerle süslü, ama tanrısı olmayan "O Belde" den ayrı kalarak, dünyadaki sürgünlük ve ayrılığa sonsuza dek tutuklu olmanın acısını duymuş; ölümü "O Belde" ye ulaşmak için geçilmesi zorunlu bir aşama, bir "intikal olarak" görmediğinden mistisizmin ve tanrının uzağında durmuştur.

1844 yılında Bağdat'ta doğmuştur. Fizan Mutasarrıfı Arif Hikmet Bey'in oğludur. 12 yaşlarındayken annesinin ölümü üzerine babasıyla İstanbul'a gelmiştir (1891). Bir yıl kadra Nümune-i Terakki Mektebi'nde okumuş sonra Mekteb-i Sultani'ye (Galatasaray) geçmiştir (1897). Galatasaray'ı bitirdikten (1906) sonra Reji İdaresi'ne girmiş, aynı zamanda Hukuk Mektebi'ne kaydolmuştur. Haşım, İzmir Sultanisi'nde Fransızca öğretmenliği yapmış (1098-1910), Maliye Nezareti'nde, Düyun-u Umumiye'de çalışmıştır. Birinci Dünya Savaşı boyunca yedeksubay olarak orduda bulunmuş, savaşın bitiminde İstanbul'a yerleşmiş, İaşe Müfettişliği'nde bulunmuş ve Osmanlı Bankası'nda çalışmıştır.

Ahmet Haşım, Cumhuriyetin ilânından sonra Güzel Sanatlar Akademisi'nde estetik, Mülkiye Mektebi'nde de Fransızca dersleri vermiştir. Uzun süre Akşam gazetesinde fıkralar yazmıştır. 1932 yılında böbrek rahatsızlığı nedeniyle Frankfurt'a giderek tedavi görmüş, 4 Haziran 1933 tarihinde ölmüştür.

Yazın Yaşamı

Haşım şiirle ilgilenmeye Galatasaray'da okurken başlamıştır. Okuldaki öğretmenleri arasında Tevfik Fikret ve Ahmet Hikmet vardır. Abdülhak Şinasi Hisar, Galatasaray'da Haşım'ın Ahmet Samim, Orhan Şemsettin, Hamdullah Suphi, Emin Bülend, İzzet Melih, Ahmet Bedî gibi edebiyatsever gençlerle bir grup oluşturduğunu yazmaktadır. Ahmet Haşım, Abdülhak Hamit ve Tevfik Fikret etkileri taşıyan ilk şiirlerini 1900-1912 yılları arasında Mecmua-i Edebiye (burada çıkan ilk şiiri "Hayali Aşkım"dır (1900) Aşiyân, Musavver Muhit dergilerinde yayımlamıştır. Yetiştigi yıllarda Fecr-i Ati topluluğuna katılmış, Servet-i Fünun, Resimli Kitap, Rebap gibi dergilerde yazmıştır. Daha sonra Dergâh dergisinde toplanan sanatçılar arasına katılmıştır. Dergâh'da yayımlanan ilk şiiri "Bir Günün Sonunda Arzu"dur (1921). Aynı yıl ilk kitabını çıkarmıştır: Göl Saatleri.

Haşım'ın gençlik döneminin önemli bir şiiri olan "Şiir-i Kamer" i değerlendirirken Hisar şunları yazmaktadır: "Haşım'ın bütün hayatı boyunca devam eden kafiye yanlışları da bu tarihte başlar. 'Şiir-i Kamer' o zamanki dilimizde kullanılan eski farîsî ve arabî kelimelerle doludur. Edebiyat-ı Cedide şairlerimizin yazdıklarından daha eski bir zamana uyarak, daha eski bir edâyaya dalar ve daha şahsî bir hususiyetle çağıldar".

Tanpınar, Haşım'ın gerek şair gerekse estetik olarak genç kuşak üzerinde geniş etkisi olduğunu belirtmekte ve şöyle demektedir: "Biz, bugünkü nesil, fikir ve sanat hayatına, Haşım'ın yıldızı altında girdik. Tefekkür ve tahassüsümüzde 'Piyale' ve 'Şi'r-i Kamer' şairinin büyük tesirleri oldu. İlk yazılarımızı onun etrafında yazdık."

Yapıtları:

Şiir: Göl Saatleri (1921), Piyâle (1926)

Öteki yapıtları: Bize Göre (1928), Gurebâhâne-i Laklakan (1928), Frankfurt Seyahat- namesi (1933)

Kaynaklar:

Özgeçmiş: <http://www.kulturturizm.gov.tr> - Fotoğraf: <http://tr.wikipedia.org>

Kırlangıç İncinince

Yüreğimi gün kadar berrak sabah güneşine karşı serdiğimde kurumasını düşlemiştim...

Islak bir çamaşırı bile üzerinde taşıyamazdı insan. Öylece bırakıp çıktım yola güneşin hareketlerini izlemek bana güven veriyordu zaman konusunda. Gün batımından önce dönersem nemi kurumuş yüreğimi tekrar kabul edecektim bütün duygularım adına.

Yola arslanlar gibi çıktım. Attığım her adım yerküreye indirdiğim bir demirci balyozunu andırıyordu. Yüreksiz kalan düşüncelerim artık çok daha kuvvetliydi.

Kan-ter içinde yarı yürüme yarı koşma arası kopan bir imdat çığılığına atılan bir adamın hali vardı üzerimde. Başımı bir sağa bir sola hızlı hızlı çevirirken tozlu topraklı yolu, sabah güneşine çıkmış yarı çıplak çocukları, tarlasına yeni varmış eli şakağında günlük planlarını yapan köylüleri, hayatın anlamını çalışma kavramına yenik düşürmüş gözleri buğulu gençleri, yatak toplayan genç kızları, damlarda salça karıştıran elleri poyrazlı kadınları, kahvehane önüne attıkları ahşap taburelerine kurulmuş demli çaylarından ilk yudumlarını henüz almış aksakallı ihtiyarları fark etmiş ama hiçbirine selam dahi vermeyecek kadar kalpsiz olduğumu anımsayarak ıskalamıştım...

Bu yolculuk yüreğim sabah güneşinde kuruyana dek yüreksiz beni küllerimden doğuracak yaşadığım hayata ve insan ilişkilerime bakışımında yeni bir göz ve belki de fikirlerimde yeni bir ufuk açacaktı. Temizliği tartışılır bir yürek taşımaktansa hiç gerek yok diyordum. Acımak, umut etmek, sevmek bana göre değildi.

Yüreğim neden ıslanmıştı?

Ve incinen kırlangıç nasıl beddua ederdi?

Kırlangıçlar neden başları siyah ve karınları beyaz kuşlardı?

Bu sorular neden aklıma takılırdı?

Adımlarım hızlanmış, telaşım artmıştı. Kendimle o kadar iç içeydim ki; beni bir kuş sürüsünün takip ettiğinin farkına varamamıştım bile. Önceleri gülümsediysem de bir kuş sürüsünün hem de bir kırlangıç sürüsünün nasıl olup da izlediği düşüncesi sonradan sonraya büyük bir çelişkiye düşürdü beni. Hem neden izlesinler ki? sorusu aklımda bir cevaba bağlanamadı...

Bir an içimden geçen korkunun düşüncelerimde var olduğu hissine kapıldım çünkü ne koşmaktan yorulacak ne de korkudan fırlayacak bir kalp taşıyordum, onu sabah güneşine karşı bırakmış ve kuruyuncaya değin bir yolculuğa çıkmıştım. Bir ayrıntıyı daha fark etmem uzun sürmedi. Bu kırlangıç sürüsü bir lider komutasında hareket ediyordu. Sürüyü oluşturan kuşlar lider kırlangıcın işaretlerine anlamlı bir davranışla karşılık veriyordu.

Korkmayacağıma göre meydan okumalıydım dedim kendi kendime. Hiç durmadan koşmuş, güneşin alın hizama ulaştığı vakte yakın, bakınca görkem bu olsa gerek dedirten bir sedir ağacının altına atmıştım kendimi.

Upuzun serilecek, ellerimi ve ayaklarımı dik açılarla dinlendirecektim. Gözlerimi gökyüzüne diktiğimde sedir ağacının dallarının perdelediği masmavi gök nazlı bir hayal gibi süzülüyordu. Ama uzun sürmedi hayal perdemin kapanması, kırlangıç sürüsünün ağacın dallarında birikmesi şimdi gözlerimin içine içine bakıyorlar her biri bir ok fırlatırcasına sert ifadeler veriyorlardı... iyiden iyiye gerilmiş hırs küpü olmuştum. bu duygularıma hırçnlık ve öfke hislerimde eşlik ediyordu artık...

Gözlerimi kapadım, tüm hissetme yetimi kulaklarımda yoğunlaştırdım. görmek değil duymak istiyordum benden istediklerini...

Yanı başım da biten kuş kırlangıç sürüsünün lideriydi.Ürkek bakışlarımı anlamış,içimde duyamadığım korkumu hissetmişti.adeta ben öfkeleniyor, irkiliyor, hınçla doluyordum.o ise bu duygularımı yaşıyordu. her şeyi göze almıştı.sudan yeni çıkmış balığın refleksiyle doğruldum.tüm bu olanların anlamı nedir? diye haykırarak oldum ki aklımın yerinde olup olmadığı endişesine kapıldım.delilik bu olmalı diye bir düşünce geçti nöronlarımdan bir kuşla konuşuyordum çünkü...

Kırlangıç bana dönerek neden bizi takip ediyorsun diye bir soru sorunca anladım.Çıldırılmış olmalıydım. ben mi? diye kekeledim.o an geldiğim yerin neresi olduğu konusunda da şüpheye düşmüştüm...yolumu da yitirmiş kaybolmuştum.başım kendi eksenini etrafında fır dönüyordu...

Sekiz yaşlarındaydım.Babaannem her zaman anlattığı masalların birinde: kuşlar günahsızdır, hele de kırlangıçlar... ne yaparsanız yapın sakın bir kırlangıcı incitmeyin,kuş günahı başka kırlangıç günahı başka dır demişti.o an zihnimde bu anı çınladı,derin bir düşünceye daldım nerede yanlış yapmışım? hem de bir kırlangıca?

Lider sorularına devam ediyordu.....

Neden ve kimden kaçyorsun?

Amacın nedir?

İnsan neden kaçır?

Kaçmak bir kurtuluş mudur?

Avazım çıktığı kadar bağırarak, dağı taşı inlemek, dosta düşmana rest çekmek, acılara meydan okumak,korkularla yüzleşmek, kırlangıçları incitmek istiyordum...

Yüreğimden dedim. yüreğimden sırtıma binen duygu, düşünce ve kaygı yüklerinden kurtulmak için kaçıyorum...benim sizinle bir sorunum yok.bırakın beni. günbatımın dan önce dönmem gerek sabah güneşine karşı serdiğim yüreğimi yeniden kuşanmak için...

Lider de düşünceli bir hal almıştı söze bizim seni izlemek veya herhangi bir öç duygusuyla hareket etmek gibi istediğimiz yok diye başladı.

-Kırlangıca zulmeden kendine zulm eder.sen kendinden kaçtığını sanıyorsun oysa her kendinden kaçan bilmeden yine kendine doğru kaçıyor.sen de kendinden kaçtıkça kendine yaklaşıyorsun... hemen geri dönmeli yüreğini kurumadan kabul etmelisin

Gözlerinden yaş fütursuzca akıtınlara inat yüreğini bu suyla yıkamalısın çünkü kırlangıçlar pak varlıklar dır .onun içindir ki ahlara dağ dayanmaz... lider kırlangıç büyük bir hissimle havalandı.sedir ağacı da anında boşaldı.sürü yükseklerden uçuyordu şimdi.

Yitik yolumun, ıslak yüreğimin, karmaşık düşüncelerimin, eceli çağrıştıran kaygılarımın,eritici acınmalarımın, yok edici sevdalarımın tek çaresi vardı artık...bu sürüyü izlemek ve asla peşlerini bırakmamak af diyordum ancak beni bir af kurtarır .çünkü af ancak zulmedilenden dilenebilirdi...

Günbatımından önce dönmeli sabah güneşine karşı serdiğim, yüreğime tam kurumadan ulaşmalıydım.

Yüreğimin üzerimde taşıdığım bir çamaşır olmadığını daha nasıl anlayabilirdim ki?

Hırsızlar!

Dünyayı çaldılar. Ben gördüm.

Onlar yaptı; Kafadanbacaklar. Hırsızlıktan vazgeçmezler hiç.

Evrensel Ruhya'sının 'Karma maddesi 2. paragrafı'na göre gezegen hırsızlığı en büyük suçlardandır. Failler yakalanıp Galaksilerarası Adalet Komisyonu'na teslim edilebilirlerse, cezaları, çıkış izni alana kadar Arafüs'te kalmaktır. Hiç çıkmayan da olur. Hırsızlık suçlarının nitelik ve niceliğine göre farklı cezalar biçmiştir yasa koyucular: Bireysel tekamül çemberinin başlangıç noktasına geri dönme; boyutlararası tünellerde bedensizlerin yardımı olmaksızın haber getirip götürme; güneşlerin, gezegenleri çevrelerinde teklifsizce döndürüp duran manyetik alanlarını koruma kalkansız tamir etme; evrenin uydu konmaz astroid geçmez bir köşesindeki Lemuga Galaksi'sine ait Sirantus gezegeninin hala Alt-Silüryen çağında varlık gösteren kaba ruhlarını kısa zamanda hoyratça tükettikleri bedenlerinden çıkarıp yeni bedenlere taşıma işleri gibi. Bunlar da eğlenceli işler olmasa gerek ama gezegen çalmanın karşılığı değil şüphesiz. Gezenler de üstlerindeki tek veya çok hücreli yaşam formları gibi can dolu varlıklardır. Taşıdıkları milyarlarca ruhtan kısmen sorumlu oldukları da göz önüne alınırsa Arafüs cezası zannederim yerindedir çünkü hiçbir ruh, herhangi bir boyuta ait olmadan yaşamaya uzun süreler katlanamaz.

Uğursuz olaya tesadüfen tanık oldum. Uçsuz bucaksız Çin'in beş kutsal dağından birine sessizce kurulmuş tapınakta. Rahip olabilmek için girmem gereken son bir sınav kalmıştı: İlahi sırların kalbimde bin yapraklı lotus zarafetinde açılmasını sağlayacak Yedi Merdivenli Doğu Sınavı. Bu sınav da kolay değildir elbette ama bu aşamaya kadar gelmek çoğumuz için daha zordur dile kolay; tapınakta gece gündüz, yaz kış demeden birbirinden meşakkatli bin bir eğitimle yirmi yıl geçirmek... Yirminci yılın sonunda girdiğimiz bu Yedi Merdivenli Doğu Sınavı'nın her basamağı en ilkel güdülerden en saf hislere, en temel hesaplamalardan en karmaşık akıl yürütmelere, adayın, varlığının her katında çıplak kalmasına yönelik sınamalar içerir. Egonuzdan yüklü miktarda kurtulup içten bir alçakgönüllülük edinmeyi öğrenememişseniz tuzaklara kolayca yakalanıp rahip olma hakkından men edilirsiniz. İkiyüzlü Kırmızı Oda, Turuncugiymiş Tilki Odası, Gruha Odası, Pagamidam Anahata Odası ve İlericennetçiçeği, Visnumaya Mavisî Koridoru, Tepegöz Buddha Salonu, Gerçeğin Sessiz Mor Kanepesi... Üstelik iş, her basamağı birbirinden kurnaz dünyevi ve uhrevî tuzaklarla örülü bu sınavlar merdivenini geçtikten sonra da bitmez.... Başka bir sınav olmasa da önünüzde hala, yedi ay boyunca her gün ters nefes tekniği eşliğinde yapılacak Ejderha Oturuşu ve aslında basit bir formaliteden ibaret olan tek gecelik Uçan Lotus Meditasyonu vardır. Tüm bu basamaklar elbette pek zorludur ama unutmamak gerekir ki şafağı söktürdüğümüz her sabahtan ayı yükselttiğimiz her akşama şevkle ve kararlılıkla yaptığımız çigong ve taiçi çüen egzersizleri sayesinde biz, rahipliğe yaklaşmış adaylar, henüz aday olsak da sıradan farkındalıkların çok ötesindeyiz.

Bunca zahmetine rağmen yine de rahip olmak istemem -rahiplik kelimesini, İsa'yı mesih kabul etmişlerin kullandığı anlamda değil de, 'bilge ruh' anlamında kullandığımı herhalde fark etmişsinizdir- soyağacımızın taşıdığı o görkemli yükten kaynaklanıyor. Biz Çinliler köklerimize çok bağlıyızdır, duymuşsunuzdur: Çoğumuzun evinde detaylı bir soykütüğü bulunur. Kendimizi birine tanıtırken sizin yaptığınızın aksine, soyumuzun adını kişi adımızdan önce söyleriz. Ben de kendi soyumla gurur duyarım, önemli sebeplerim de eksik değil. İşte bu sebeplerden birinin

Çiler İlhan

ışılı hikayesi:

Hanedan Yung-Cheng döneminde Mançuryalılar, Çin'in en ünlü manastırı Shao Lin'e bir baskın düzenlemiş. Manastırda yaşayan Çinli rahiplerden biri, asırlardır özel sandukasında korunagelen kutsal yazmaların Mançular'ın eline geçmesini önlemek için ateşe vermiş koca manastırı. Pek çok savunma sanatı ustası rahip son nefesini vermiş, pek çok değerli eser kül olmuş. Yangından sonra yaşananlar için farklı şeyler söylenir; biz şu hikayeyi anlatageldik: Bu korkunç olaydan kurtulan bir avuç rahip Çin'in dört bir köşesine dağılmışlar. Kül olmuş Shao Lin'in tek rahibesi; gelmiş geçmiş en iyi dövüşçülerden Ng Mui da katliamdan kurtulup gizli tapınaklara yerleşenler arasındaymış. Ng Mui artık rahip kardeşlerinin desteğinden uzak, bir başına kaldığından, kendisini Mançular'dan korumak için şimdiye kadar öğrendiğinden daha farklı, daha ileri bir dövüş sistemi bulmak zorunda olduğunu hissetmiş; yapmış da. O güne dek uygulamakta olduğu Shao Lin stilindeki duruşlardan daha esnek duruşlarla hafif, seri adımların hakim olduğu yeni bir tarz yaratmış. O, titizlikle seçtiği yetenekli öğrencilerine öğretmiş bu yeni stili, onun öğrencileri başka yetenekli öğrencilere, böylece sürüp gitmiş zincir kuşaklar boyu... Derken uzun bir liste oluşmuş; Güzel Yin Wing Tsun, Kızıl Gemi Takipçisi Wang Sho Bo, Uzunsopa Leung Tin Yee, Tahta Adam Wah Po, Rakipsiz Büyük Usta Tin Yang Wu Man en ünlülerinden birkaçının ismi. Rakipsiz Büyük Usta Tin Yang Wu Man hakkında anlatılanlar pek çok. Benim favorim, yirmi eğitimli dövüşçünün her yolu deneyerek onu bir parmak boyu bile hareket ettiremediği Büyük Ayı Duruşu'yla ilgili olanı. Belki Rakipsiz Büyük Usta Tin Yang Wu Man'ı bilmezsiniz ama eğitimini yarıda bırakarak Amerika'ya göçen öğrencisi Bruce Lee'nin ismini duymuşsunuzdur. Bu parlak ve onurlu geçmişte bana düşen paysa, Rakipsiz Büyük Usta Tin Yang Wu Man'ın büyükbabam olmasıdır.

Fikri Haklar Koordinasyon Merkezi Sahibi, Sayın
Nermin Mollaoğlu'na birbirinden değerli
yazarları ve yapıtlarını dergimize kazandırdığı için
teşekkür ederiz.

İletişim:

KALEM

Fikri Haklar Koordinasyon Merkezi

Moda Sivastopol Sok. No: 3/11

34710 Kadıköy / İstanbul / Turkey

Tel.: +90 216 450 15 62

Faks: +90 216 450 29 23

E.Posta: info@kalem.web.tr

Web: www.kalem.web.tr

Yedi Senedir Üzerinde Çalışılan Bir Albüm...

Yedi Sene Müzik Analizi...

Herkesin Kendinden Bir Şeyler Bulacağı Bir Yapıt...

DİNLEYİN!

Davetsiz

Nurcan Kalkan/ 13.02.2001

Gördüm yüzünü hayatın!
İssiz bir geceydi çıktığında karşıma
Ağlamaklıydı yüzü
Sessizlik yürüyordu karanlığın ortasında
Duyduğum ayak sesi,
Yaprakların ölümüydü sanki.

Yüzüme vuruyordu 'ay'dan yansıyan ayna
Binlerce vahşi hayvan sesi,
-Uğuldarken kulaklarımda-
Yapayalnız bir keder dolanıyordu;
Gökten düşen rüzgârdan başımda.
Şahit oldum hayatın kan kırmızı yüzüne
Gecelerin,
Silahsız öldürüşüne...

Matemin resmini çiziyordu gecenin elleri
Sükûnetle dikiliyordu tablolarla ağaçlar
Ağaçlar, yalnızlığımın tahtadan heykeli
Yapraklar üşüyordu dallarında
Gecenin hıştırtısı,
Ağlayan gözlerimin sesiydi şimdi.

Kayıp bir ruhun arkasından yürüyordum
Ölmenin en bereketli vaktiydi
Gamlıydı, sessizdi.
Soğuktu, uykusuz; teklifsiz...
Gece rengiydi gözleri,
Zifte boyanmış bedendi
Giriverdi koymuma davetsiz.

Ozan Şah Turna & Şiar Ağdaşan

Dünya yakınlaştı, dostluk uzakta
En yakının bile ırak oldular!
Paylaşım benlikte, sevgi tuzakta
Aşk bağları soluk, ÇORAK oldular!

Dost bu nasıl dava, nasıl yarıştı?
Al gül sarardı, dikenle karıştı
Ak'la- kara birbirine karıştı...
Onurlar matlaştı, MUĞLAK oldular

Dünyaya soyunur, kendin yuyamaz
Ülke fetheder, üç kuzu yayamaz...
Dava, emek-hak der; lokma kıyamaz
Ancak, yılda bir kez UĞRAK oldular

Çekildi göz ferî, bir hoş bakmıyor
Söndü ne ocaklar, sevgi yakmıyor
Şiar yağmur, bulut şimşek çakmıyor
Çağlayan ırmaklar KURAK oldular!

Söz ve Müzik: Şiar Ağdaşan
Düzenleme ve Yorum: Ozan Şah Turna

Kadınca Yargılama

Kitabın Giriş Bölümü

- Başbağlamının, tesettürün Sümer, Asur ve diğer Mezopotamya halklarının tarihlerine uzanan kökeni.
- Olayı yaşayan kişinin savunma mekanizmaları önemlidir. Göçmenliğin sonuçlarını, gelişmeleri pozitif de, negatife de döndürebilir. Yaratılan şey yaratana özgüdür.
- Olgun bir adamı dost edinmek isterseniz eleştirin, basit bir kimseyi dost edinmek isterseniz övün. Bireyin dünyayı değerlendirişi, sorunları çözmeye yönelik hoşgörüsü, esnekliği, yaşamla barışık olması evliliğin sürekliliğini sağlar.
- Siyasi alan da tutkular ve inanışlar, pek az da düşünceler çarpışır, derler. Farklı kültürlerden oldun mu çarpışma noktaları çok fazladır. Kendisinden kurtulmak istediğiniz bir despot varsa, ilkin onun içinize kurmuş olduğu saltanatı yıkmanız gerekir.
- Yıllarca Danimarka’da yaşadınız ve tercümanlık yaptınız. Sizi etkileyen, unutamadığınız tanıklılıklarınızdan birini anlatır mısınız? Türkiyeli göçmenler, inançlar ve ilişkiler konusuna değinir misiniz?
- Evlilikte mesajların doğru iletilmesi çok önemli. Krediler iyi kullanılmalı. Baykuşlaştırılanlar güneşe bakamazlar. Sevgi insanı birliğe, bencillik de yalnızlığa götürür.
- Ödenemeyecek, borç verilemeyecek şeyler vardır. Mutluluk paylaşılmak istenir. Ayrılığı, boşanmayı çözüm olarak görmedim.
- İlk gelenlerin hiçbir olanakları yoktu. İşçi yurdundan fabrikaya, fabrikadan işçi yurduna gidiyorlardı. Kendilerini ifade edemiyorlardı.
- Takdir onay ve sevgi arayan erkekte aldatır. Boşluklarını doldurma ihtiyacından dolayı dışarıya yönelir. İlişkiyi tüketme noktası boşanmayı getiriyor. Kendilerini savunma güçleri ve örgütlülükleri en zayıf olan kadınlar ve çocuklar şiddete maruz kalıyorlar.
- Kendilerini yönetemeyenler, Ankara’da bireysel egolarını tatmin edenler, Kürt halkını temsil edemezler. Halkın vekaletini alan erkek bana, en yakınındakine işkence yapıyordu. Gözümü açtırmıyordu.
- İlişkinin sorumluluğu kişinin kendi omuzlarındadır. Sorun varsa, çözümü de vardır. Acılarımızdan besleniriz ve kendimizi tıkanmış görürüz. Bu durumda psikolojik yardım gerekiyor.
- Hiç bir zaman eşim tarafında hesaba katılmadım. Göçmen olmada da beni ardı sıra sürükledi. Sonuçları ben yaşıyorum.
- Bizi engelleyen hisler, kötü yaşantılar, içerden özgürleşmemizi engelliyorlar.
- Kavramak için görmek, görmek içinde dikkatle bakmak gerek. Ben gördüm ve tahammül edemediğim için çift sürgünü yaşıyorum. Sık, sık yeri değiştirilen bitki gelişmez.
- Mutluluk nedir? Keyfince doymak, bir erkeği veya kadını olmak, sağlıklı yaşamak mı? Bunlar yetmiyor. Özgürlük, onur ve saygınlık gerekli. Yok. Zorla elde etmeye mecburuz. İnsandaki sevginin gücü çok şaşırtıcı.

-Eğer istiyorsanız sağlıkçı, terapist, fikirlerinizi, bakış açılarınızı değiştirir. Bakış açınızın sağlıklı mı, sağlıklı mı olduğu değerlendirilmesini yapmanızı sağlar. Sarhoşlukta kusur yaratmaz, kusurlarınızı açığa vurur.

-Sorunla yaşamak, beslenmek değil, sorunu çözmek istiyorsak çevremizdekiler yardım edebilirler. Bir ilişkiyi bitirebiliriz. Kendimizi bitirmemeliyiz.

-Hayatın binlerce hazinesi içinde umut ya da umutsuzluğu, sevinç ya da hüznü seçmek bizim elimizdedir. Tabi ki çevremizin tutsağı değilsek.

-Yalnızlık, paylaşamam duygusu herkesi etkiler. Öfke vb. sağlıklı duygular, olumlu yöne çevrilmeli. Kızgınlık yok edilmeli ki ilişki iyi yönde gitsin. Olgunluk seviyesi arttıkça evlilik uzuyor.

-Evlilikte, aşk, sevgi, iyi bir ilişki beklentisi olur. Evlilik doğal, kolay bir seçim. Ama emek, çaba istiyor. Bu toplumda rollerimiz değişti. Toplumsal değerlerimizin değişmesiyle bireysel yıpranma başladı.

-Boşanma kararı çocuğa sorulmamalı. Kadın ya da erkek olarak seçim yaparsınız. Bireylere göre durum değişiyor. Boşanma ilk çözümde değil. Ama boşanmaktan da korkmamalısınız.

-Herkes kendi yangını koynunda, kimliğini cebinde taşır. Savaşlar bizlere yıkım getirmişler.

-Evlilik, aşk, sevgi ilişkisinin doğal bir beklentisidir. Aşk, sevgi bitince evlilikte bitiyor. Paylaşılacak bir şey yoksa, saygı kalmadıysa, anlaşamama, anlaşılama durumu mevcutsa, insanlar birbirlerini zorlamamalıdır.

-Yalnız bir insan kendi bedenini yer. Sahip olunan olanaklar insanın başına vurmamalı. Ne oldum delisi olmamalıyız.

-Önemli olan zor anlarda insanların birbirlerini desteklemeleridir. Böyle günlerde gerçek kişilikler, yaklaşımlar belli oluyor. Besleyen, doyuran koca isteniyor. Hasta düşene de bakmak gerekir. Bu insani bir vazifedir.

-Yedi yıl boyunca bir gün doyarak, istediğim gibi yiyerek sofradan kalkmadım. Kaynanam sürekli olay yaratır ve ben yarı açken yemek masasından kalkardım.

-Kimse bir ilişkiye aldatmak ya da aldatılmak için başlamaz. Fakat şu da bir gerçek ki çoğu ilişki aldatma kavramının kötü etkisi altındadır.

-Geçmişle barışık olmayan insan, huysuz olur. Ne yaşadığımızın önemi yok. "Nasıl başardım"ı, tartışmalı. Yaşama bıraktığımız zenginlikler, bizlere ait güzelliklerdirler. Hayatta kendisine güvenemeyen savaşı olamıyor.

-İletişim kurabilmenin en iyi yolu, yaşam tecrübelerini paylaşmaktır. Eksiklikler olsa da yaşam devam ediyor. Yaptıklarımız ve kendimizle mutluyuzsa sağlıklı bir yaşlılıkta bizi bekler.

-İnsan özgür olmadan mutlu olamaz. Kadındaki erkek, erkekteki kadın korkusunu ustaca dengelemek gerekiyor. Aile iç demokrasisinin en güçlü silahı bireyin tercih ettiği eşe güvenmesidir. Bu ülkelerde de yurttaşların seçtikleri yöneticilere güvenmeleri şeklinde formüle edilebilir.

-Doğum ve ölüm yaşamın parçasıdır. Yaşamda yaptıklarım beni ne kadar tatmin ederlerse,

Evrin Çiçek

ölümden de o kadar uzak olurum. Var olanı tat alacak şekle dönüştürmek gerekiyor. Korkular bizi yaşamaktan alıkoymamalıdır.

-Bireyin kaygıları artıkça performansı düşer. Yaptıkları ve kendisiyle mutlu olan sağlıklı yaşar, yaşlanır. Görüntü değil, kafamızın içinin kaç yaşında olduğu önemlidir.

-Bilgi ve erdem en kusursuz silahlardır. Yaşamın içinden kaynaklanan sorunlara pratik çözümler bulmak ise bilgeliktir. Olan olayları, gelişmeleri dünyanın sonu gibi görmemek gerekir.

-Özgüven; kişinin kendisine biçtiği olumlu benlik değerlerinin toplamıdır. Kişi ne kadar olumlu benlik duygusuna sahipse, özgüven o oranda mevcuttur. Kaygı ve endişeleri daha az olan özgüven sahibi aileler, özgüvene sahip çocuklar yetiştiriyorlar.

-En büyük kötülük direnme yoksunluğundan gelir. Bayanlar, gerçeği, olanı, yaşadıklarını değil, olmasını istediklerini yaşıyorlarmış gibi anlatıyorlar. Ben kendim gibi davrandığım için çok sorun yaşadım, yaşıyorum.

-Bana, okuduğum, etkisinde kaldığım, rehber aldığım kitapların en etkilisinin hangisi olduğunu sorarsanız, söyleyeyim. O yıllarca okuduğum, bütün bedenimi işgal eden eser, annemdir.

-Hayat bir filmidir. Kim rolünü iyi oynarsa, onun filmi ödül alır. Toplum olarak ceplerimizde taşıyamayacağımız kadar ağırlık yapan maskelere sahibiz.

-Zulüm savaşı kazanmış ve gururla bayrağını açmıştı. Uygulayıcılar uygulamalarının bilinmez ve görünmez olmasını istiyorlardı. Tanrılarımızda bizim sorunlarımızla ilgilenmiyorlardı. Onlarla ilgilenen bizlerdik. Alıştırıldığımız tanrılarımızdan vazgeçmek istemiyoruz.

-İnsanlar değişikliği sevmezler. Geride bırakacaklarının ne olduğunu bilirler. Ama neyle karşılaşacaklarını da bilemezler. Yeni, yenilik korkuyla birlikte gelir. Çocukluktan itibaren kazanılan alışkanlıklar terk edilmiyor.

-İşkence, göç ve kadın bedeni üzerindeki sonuçları.

-Avrupa Konseyi Avrupa Gençlik Merkezi; Şiddete karşı korumasızlar.

-Bayanları yönetenler, anayasa'larında kadınlara yönelik olumlu ayrımcılık düzenlemesini yapmamakta direktiğe bütün bayanların birlikte direnmeleri de kesinkes mecburi bir görev ve sorumluluktur.

-Bayanımız ve edebiyatımız

-Son söz

Kadınca Yargılama
Yazar; Evrin Çiçek
Yayınevi sahibi : Ahmed ÖNAL
Ebat: 21x13,5
Sayfa: 544
Fiyat : 25.00 YTL

Fiyat : 25.00 YTL
ISBN 975-9010-35-6
Adres : Söğütluçeşme cad. Pavlonya Sok.
No : 10/19 Kadıköy / İstanbul
Tel : 0216 347 26 44, GSM : 0533 488 01 12,
e-mail : pêrikıtap@mynet.com

“Almanya’da bir Türk öğretmen olmak” kitabımda beni anlatırken kırk yılın üzerinde Almanya’ya göçen birinci nesili anlattım. Devamı olarak da Almanya’da doğup büyüyen, ikinci ve üçüncü nesili anlatmak istedim. Almanya’da doğup büyüyen, ikinci ve üçüncü nesille ve Türkiye’den mastır yapmak amacıyla Almanya’ya gelen birkaç gençle söyleşi yaptım.

Bu kitapta ise; onların düşüncelerini, Türk-Alman toplumundan beklentilerini, sorunlarını ve hatta dünya görüşlerini bulacaksınız. İlginizi çekeceğini umuyorum.

Yazmamın nedeni; gelecek nesilleri Almanya’da yaşayan, yetişen ikinci ve üçüncü nesiller hakkında bilgilendirmeyi görev olarak gördüğümüdür.

Bu kitapta; Almanya’ya Üniversitede öğrenci olan eşinin yanına işçi olarak gelmek zorunda kalan ve değişik işyerlerinde çalıştıktan sonra pek çok uğraşısı sonucunda mesleğine dönme başarıları olan öğretmen Nebahat Ercan-Sakallı’nın özel yaşamını okuyacaksınız.

Öğrenim nedeniyle Türkiye’nin pek çok yerini gören, büyük kent yaşamını tanıyan bir kişi olduğu halde Almanya’daki yaşadıklarıyla karşılaştırınca, büyük kentleri hiç görmeden Anadolu’nun bir köyünden çıkıp gelen insanlarımızın geldikleri bu ülkelerde nelerle karşılaştıkları, onların üstesinden nasıl gelebildikleri anlatılmaktadır. Diğer yönden de bu kitabın, Almanya’da yaşayan Türk ve Alman toplumunun yaşam biçimlerini, bakış açılarını tanıtmaya katkıda bulunmak için yazıldığını göreceksiniz.

Ayrıca Almanya’da bir Türk öğretmenin kendi vatandaşlarıyla, Alman meslektaşlarıyla, yetkili kurum ve kuruluşlarla nasıl çalıştığını, nelerle boğuşarak görev yaptığını okuyacaksınız.

Verlag Anadolu
ISBN 3-86121-209-9

Nebahat S. Ercan

“Ümitler Ülkesinde Gençlerimiz” Avrupa’ya, Almanya’ya Türkiye’den yoğun olarak göçün başladığı 1960’lı yıllardan itibaren yarım asra yakın bir zaman geçti. Deyim yerindeyse, “Köprülerin altından çok sular aktı”. Birkaç yıllığına çalışıp para kazanmak için işçi olarak gelen nesilden geriye dönenler oldu ama büyük çoğunluğu dönemedi kaldı. Çocukları, torunları yetiştirdi, geldikleri ülkelere kök başladılar.

Almanya’da yetişen ikinci ve üçüncü nesille yaptığım söyleşiyi on beş ve otuz yaş arası, değişik eğitim ve meslek gruplarındaki gençlerle gerçekleştirdim. Öğrenim özürlülerin gittiği (önceki adı Sonderschule, şimdiki Förderschule olan) okula gidenlerden tutun, işsiz gezenlere, çalışanlara ve üniversiteye gidenlere kadar pek çok kesimden gençlere ulaşmaya, görüşlerini almaya çalıştım. Bu arada Türkiye’den “Mastır” yapmak amacıyla gelen birkaç gence de aynı soruları sorarak düşüncelerini aldım. Bence çok ilginç yanıtlar verdiler. Soruları ve aldığım yanıtları bilgilerinize sunuyorum. İlginizi çekeceğine inanıyorum, gelecek nesillerin bilgilenmelerine ve daha iyi yetişmelerine katkılı olacağını umuyorum.

Gelin-, ana-babalarının ülkeleriyle, kendilerinin doğup büyüdükleri ve içinde yaşadıkları ülkeleri ile bizim vatanımız dedikleri her iki ülkenin insanlarıncı, yetkililerince başarılı olduklarında “bizim”; sorunları olunca, “diğer ülkenin” diye bakılan bu gençlerimizi, bizim gençlerimizi kendilerini dinleyerek tanımaya çalışalım.

Önel Verlag
ISBN 3-933348-70-6

ART آرت

Zeitschrift für Kunst und Literatur

Navid Kermani - کورث مشی - Monika Carbe - Ali Arslan -
Pelin Onay - مجید فلاح زاده - Jan Lenssen - Hıdır Kalay - Rahim Laftavi Zadeh
- Sedat Eroğlu - Jewgenij Jewtuschenko - Rose Auslander - داریوش مرزبان -
Handan GÖKÇEK - Şaban AKBABA - M. Erdoğan - Ali Asker Barut -
Erdoğan pamuk - Özgen Ergin - Ulaş Başar Gezgin - Nida Öz -
Salih Doruk - Ali Rıza ARICAN - دکتر غلامحسین ساعدی - Georg Babioch -
Thomas Hübner - Süleymanoğlu - Sabahatin şan -
Ali İhsan Hasırcioğlu - آرمن آوانسیان - آرمن سناسیان - Haydar KÖSE

13

ARTA

Orient . Okzident . Kunst . Kultur . Dialog . Köln e.V.

Sayın Yazar, Değerli H@vuz Okurlar...

Almanya/ Köln'de üç dilde, [Almanca-Türkçe-Azerbaycanca ve Farsça] üç ayda bir yayımladığımız, ARTA Dergisi'nin 13. sayısında, -daha geniş bir içerikle- Almanya dışındaki yazarların eserlerine de yer verilmiştir.

Dergimizin bu sayısı (13) 100 sayfa ve dergi formlarında basıldı.

Eserlerinizin basılması karşılığında katılım payı ya da dergi alma zorunluluğu gibi bir istekte bulunmuyoruz. Abone olmak, kişilerin kendi isteğine bağlı olarak devam edecektir.

Dergide yadımlanması istediğiniz Türkçe ve Almanca yapıtlarınızı;

Nida Öz/ dergi@havuz.de - Özgen Ergin/ oezgen.ergin@erbistum-köln.de,

Azerbaycanca ve Farsça yapıtlarınızı ise;

Rahim Fathi-Baran/ fathi-kkdk@gmx.com/ adreslerine, e-mail ve disket-CD olarak ulaştırabilirsiniz.

Göndereceğiniz edebi yapıtlarda, siyasi yazı dışında konu sınırlaması yoktur.

Öykü, şiir, deneme, gezi yazıları, felsefe dalında yapıtlar gönderebileceğiniz gibi; resim, sinema, tiyatro ve diğer görsel sanatlar dallarında da yapıt gönderebilirsiniz.

ARTA dergisinde yayımlanmak için göndereceğiniz yapıtları, sabırsızlıkla bekliyoruz.

Biz sizlere bu duyuruyu ulaştırdık. Eminiz ki bizlerin tanımadığı ama sizlerin tadıldığı onlarca, yüzlerce yanın/ sanat dostu var. Bu duyurumuzu onlara da iletirseniz seviniriz.

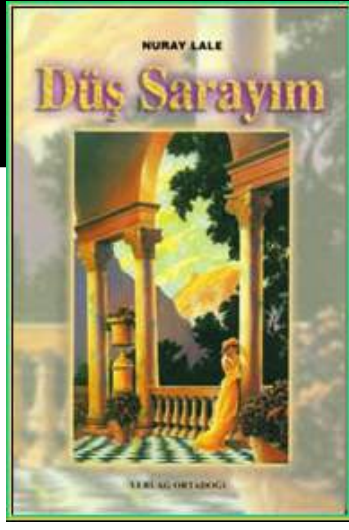
Kültür, sanat edebiyat dolu selamlar.

Rahim Fathi-Baran/ Özgen Ergin/ Nida Öz

Dergi Yazışma/ İletişim Adresleri:
ARTA Zeitschrift für Kunst und Literatur
ARTA Sanat ve Edebiyat Dergisi

Rahim Fathi-Baran (Vorstandssprecher)
Astaweg.4, D-50735 Köln
Tel. 0221-8207290 / Fax. 0221-8207291 / mob. 0172-2457531
eMail.: fathi-kkdk@gmx.com

Düş Sarayım

Sizi “Düş Sarayıma” davet etmeden önce bir noktaya değinmek istiyorum. Benim şiir sevdam bir şiir tercümesi ile başladı. Yaptığım bir tercümeyi virtuel arkadaşım Turgut’a yollamıştım. Arkadaşım bana: ‘Nuray, şiirin Türkçesi değil de, Almanca’sı beni büyüledi. Bir şiiri bu kadar güzel tercüme edebilmek için insanda şair ruhu olması lazım!’ demişti. Bunun üzerine oturup, ilk şiirimi yazdım, birkaç gün sonra ikinci şiirimi, derken bir yıl içerisinde ‘Düş Sarayım’ kitabı ortaya çıkmış oldu.

Bu kitap gökyüzüne yazılan bir mektuptur. İçimdeki Samanyolunda yaptığım yolculuğun acı yüklü hikayesidir... Yalınayak yürüdüğüm yolların sonunda hayat bana bir aşk şarabı sundu, öyle ki kendimden geçmiş dolaşıyorum, yüreğimin ince sızılarla ve içimde büyüttüğüm uzaklardan uzak yalnızlığımla...

Ruhumun incinmişliklerini savurdum bütün rüzgarlara... Hazan mevsiminde ömrümün, yüreğimin gökkuşağını çizdim, düşlerime sığmıyor şimdi mavilikler. Murathan Mungan gibi uzun bir uykudan sonra kendi sesime uyandım ve uyanır uyanmaz öğrendiğim bütün kelimelerin üstünü çizdim... Yalnız bir kelimenin üstünü çizmeye kıyamadım. ‘Aşk’ kelimesi hayatımda öğrendiğim en anlamlı ve en derin sözcükmüş. Aşk varlığın değil, yokluğun hikayesiymiş, geç fark ettim nedense... Bir ömür boyunca bilimsel kitaplarda aradım hayatın gerçek anlamını, en son durağa geldiğimde, yüreğimin en son durak olduğunu öğrendim...

Hayatım boyunca kazandığım herşeyi kaybettim... Kaybederken bazı şeyleri kazandığımı da yeni öğrendim... Geniş zamanlar aradım hep hayatın gözelerinde, hiç gelmeyen... Yılların bu kadar çabuk geçeceği aklıma bile gelmezdi. Gizli bahçemdeki çiçekleri bile görmemişim... Ne zaman ki sihirli bir el yanan yüreğime dokunup, kapısını aralayınca, sevgi bahçemdeki aşk çiçeklerimle tanıştım. Ruhumun en kuytu vadilerinde gizli kalmışlardı...

En ufak yağmurda sönerken içimdeki ateş, en sıradan kavgalarda bükülürken bileğim, unutturken direnmeyi, yenilirken en basit sevdalara ve saçlarıma aklar düşerken, yüreğimin ilk şarkısını besteledim sizlere... Şimdi yüreğimin kapısını önünüzde eğilerek açıyor, sizi “Düş Sarayıma” davet ediyorum...

Nuray Lale (Eğitim ve Sağlık Bilimcisi) Bielefeld, 10 Eylül 2004

Arka Kapak Yazısı

Ömrünü okumakla geçirmiş bir insandır. İki kez üniversite eğitimi almıştır. Edebiyat dünyasına yeni adım atmış bulunan Lale, şiir yazma kabiliyetini yeni keşfetti. Yerel gazetelerde halkı aydınlatıcı makaleler yazar. Bilim alanında gençlik araştırmacısıdır. Eğitimi sırasında diploma çalışmalarında Türk Gençleri üzerine araştırmalar yapmıştır. İki bilimsel araştırmasının ikisi de Almanya’da yaşayan Türk Gençlerinin sorunlarıyla ilgilidir.

Şiirleri genellikle biyografik karakterlidir. İnsanoğlunun içinde şehirler, ülkeler, kıtalar, dünyalar, evrenler saklıdır. Ancak bunu fark edebilen çok az insan vardır. Her insan içinde ne varsa, onu dışına yansıtabilir. Maddesel evrenin dışına çıktığı zaman insan, ruhsal evrene ayak basar ve orada “sonsuzluk” denen bir olguyla karşılaşır. O sonsuzluğun olduğunu görenler de hiç bir kaba sığmazlar. Ruhumuzun derinliklerine ne kadar dalarsak, o kadar yükselir ruhumuz. Hayat denen serüvende çaktığımız acıları ne kadar benimsersek, o kadar olgunlaşırız.

Olgunlaşmak sadece bilgi toplamakla olsaydı, kendine herhangi bir sıfat takan her insan ermiş olurdu. Ancak ne var ki, “şahsiyet” sadece bilgi toplamakla elde edilmiyor. Nasıl ki gerçek zenginlik para kazanmakla olamıyorsa. Güneşin yedi rengini görmek için mutlaka şair olmak gerekmiyor, sadece iki gözün görmesi yeter. Hayatın zor günlerinde dar geçitlerden geçerken de birazcık sabır yeter. Yüreğiniz hep acılarla yoğrulmuşsa, dudaklarınız bal üretir. Tanımadığımız bilmediğiniz insanların yüreklerinde saltanat kurarsınız. Bir ülkeden bir ülkeye, bir kıtadan diğer kıtaya köprüler kurarsınız. Kısacık ömrünüzde en büyük ağaca tohum olursunuz.

Her insan içinde ilahi bir irade taşır. Duygu gücümüz ne kadar güçlü olursa, o kadar gelişiriz. Sınırsız bilgi çağında insanlara ışık tutmak her insanı başka ufuklara taşır. İnsanlara değerli şeyler sunanlar her devirde isimleriyle anılırlar.

O yüzden hayattaki esas amacı “paylaşılmaz değerler” bırakmaktadır.

Siparişleriniz için: Ortadoğu Verlag
Dağıtım: Verlag Anadolu GmbH
Postfach 1307
D-41825 Hückelhoven
Yurtdışından Tel.: 0049/2433/4091,
Almanya içinden Tel.: 02433/4091
Email: info@anadolu-verlag.de
ISBN: 3-86121-247-1
Bestellnr. A2471 / Fiyat: 10.00 Euro
Veya yazar üzerinden temin edebilirsiniz...
E-Mail yollamanız yeterlidir...

